

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ

**КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА
СИСТЕМА УКРАЇНИ
ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ**

*Матеріали
XI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції
(м. Чернігів, 26 травня 2023 року)*

Чернігів 2023

УДК 343.82:342.1] (477)
К82

Рекомендовано до друку вченою радою Академії Державної пенітенціарної служби (протокол № 5 від 23 червня 2023 р.).

Головний редактор:

Пузирний В. Ф. – доктор юридичних наук, професор.

Редакційна колегія:

Аніщенко В. О. – доктор педагогічних наук, професор;

Гончаренко О. Г. – доктор економічних наук, професор;

Данильченко Т. В. – доктор психологічних наук, професор;

Ніцимна С. О. – доктор юридичних наук, професор;

Пузирьов М. С. – доктор юридичних наук, старший дослідник;

Тагієв С. Р. – доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України.

К82 **Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові** правової і соціальної держави : матеріали XI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 26 травня 2023 р.) / голов. ред. В. Ф. Пузирний ; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів : Академія ДПтС, 2023. 154 с.

До збірника матеріалів XI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції увійшли тези доповідей студентів, курсантів, молодих учених, науково-педагогічних працівників, представників різних громадських та державних інституцій, які присвячені проблемам реформування кримінально-виконавчої системи України, актуальним питанням конституційного, цивільного, трудового, адміністративного, кримінального, кримінального процесуального, кримінально-виконавчого та інших галузей права, кримінології, криміналістики, а також психолого-педагогічним аспектам підготовки фахівців.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, здобувачів вищої освіти.

УДК 343.82:342.1] (477)

*За зміст публікацій і достовірність результатів досліджень
відповідальність несуть автори.*

© Академія Державної
пенітенціарної служби, 2023

ЗМІСТ

<i>Борисенко Євген Валерійович, Шацький Андрій Петрович</i> ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	7
<i>Борко Ірина Сергіївна, Пузиревський Максим Вячеславович</i> ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ БЕЗПЕКИ ЦИФРОВОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩ ...	12
<i>Бригинець Катерина Вікторівна</i> ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦЬОГО МЕХАНІЗМУ.....	15
<i>Буглак Артем Валерійович</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ	18
<i>Бурсак Анастасія Андріївна</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....	21
<i>Бучко Дмитро Вікторович</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ УМОВНО- ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ДО ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	24
<i>Висоцький Павло Геннадійович</i> САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ.....	28
<i>Гирявець Назар Сергійович</i> ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.....	30
<i>Гутник Михайло Анатолійович</i> ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ДКВС.....	33
<i>Денисенко Катерина Вікторівна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	35
<i>Дрижак Віктор Володимирович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ ВИПРАВЛЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	37
<i>Єськін Олександр Вікторович</i> ФОРМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	43

Жулковський Вадим Вікторович ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У НАПРЯМКУ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ.....	45
Залужовська Ганна Петрівна ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ ІЗ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ДЕРЖАВНІЙ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	49
Здоровець Євгенія Миколаївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ	53
Кисельов Дмитро Валентинович, Ворушило Олександр Валерійович НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ В УКРАЇНІ.....	55
Ковтун Денис Романович ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН	59
Кононенко Олександр Олександрович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗУМНОСТІ СТРОКІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	61
Корнійчук Андрій Сергійович ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	64
Котов Владислав Ігорович ОСОБЛИВОСТІ НЕУРЯДОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....	67
Крят Дмитро Миколайович МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОФІЛАКТИКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВOPOPУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ.....	70
Либохоря Сергій Миколайович МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ.....	74
Лисенко Ольга Миколаївна ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНУ ПРОБАЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ ЯК ПІДСТАВА НОВАЦІЙ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	76
Лутченко Філіп Олександрович АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	79
Лютенко Катерина Сергіївна ФЕНОМЕН СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ І ЙОГО РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ	82

Медведєв Ігор Анатолійович ІДЕЯ ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГКИ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ МОЖЛИВОГО ЗАСТОСУВАННЯ	86
Микитенко Тетяна Віталіївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФОТО- ТА ВІДЕОЗЙОМКИ ГРОМАДЯНАМИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ....	89
Павлюк Аліна Олександрівна МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНИМ ЗАКЛАДОМ	92
Паламарчук Іван Васильович РОЛЬ АРМА В СИСТЕМІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ...	94
Пасічник Антон Борисович АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА.....	97
Петренко Павло Володимирович ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЧАСТИНИ 1 СТАТТІ 130 КУпАП	100
Петрухно Дмитрій Васильович СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТА ПСИХІАТРИЧНОГО ЗАКЛАДУ В УКРАЇНІ	104
Приходько Родіон Олександрович ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.....	107
Прокопенко Анастасія Сергіївна ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТАБОРУ РОСІЙСЬКИХ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.....	110
Пузирна Наталія Станіславівна, Федоренко Дарья Віталіївна СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ В ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ І ПРАКТИЦІ.....	113
Радченко Олександр Геннадійович ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ВІДДІЛІВ.....	116
Сапон Марія Олександрівна ООНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА НА ЗАСАДАХ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ.....	118

Сікун Антон Миколайович, Варламова Ярослава Геннадіївна ДО ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	122
Сокол Анастасія Олександрівна, Рубаха Костянтин Геннадійович ОСВІТА ТА ЇЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ	125
Сташук Віталій Олегович ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ.....	128
Ткаченко Дмитро Миколайович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗБОРІВ, МІТИНГІВ, ВУЛИЧНИХ ПОХОДІВ І ДЕМОНСТРАЦІЙ	131
Ткаченко Микола Геннадійович АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	134
Федорова Юлія Євгенівна, Ребало Микола Миколайович ПРАВОВИЙ ТА ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОЛОГІЇ У ЄВРОСОЮЗІ.....	136
Циплов Юрій Михайлович ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	139
Чебоненко Станіслав Олегович ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ АБО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК, ДО ЗВІЛЬНЕННЯ	143
Шестак Лілія Володимирівна, Літошко Анна Олексіївна ЮРИДИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ОЗНАКИ ШТРАФІВ	147
Шульжінський Станіслав Михайлович ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНОМУ АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	151

Борисенко Євген Валерійович,
начальник Територіально відокремленого відділення
«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»;

Шацький Андрій Петрович,
заступник начальника Територіально відокремленого відділення
«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»

ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Згідно зі ст. 24 Конституції України кожна людина має право на підтримку законом охорони своїх прав та свобод, обов'язкового виконання законів та умовних вимог, які стосуються не лише особистого життя, а й інтересів держави і суспільства загалом. Відповідно, досить важлива роль у забезпеченні порядку та правопорядку відводиться інститутам виконання покарань. В умовах сьогодення, через низку реформ, яких зазнає правова галузь нашої країни, трансформування та адаптація під європейські стандарти системи підготовки кадрів для установ виконання покарань та СІЗО є дуже актуальним питанням.

Необхідність змін зумовлена реалізацією основних положень «Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року». Згідно з нею у найближчому майбутньому пропонується зосередити увагу насамперед на формуванні ефективної моделі підготовки та діяльності персоналу закладів пенітенціарної системи, вирішенні проблеми збільшення кількості випадків застосування покарань, які не пов'язані із позбавленням волі; забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та протидії жорстокому поводженню і катуванням. Загалом усі ці заходи спрямовані на створення гуманістичної системи виконання кримінальних покарань в Україні [2; 3].

Основним завданням для наукового прогресу у перерахованих напрямках є перехід до європейських стандартів та відповідно повне усунення з практики радянської системи відбування покарань. Крім того, великого значення набуває вплив дії критеріїв воєнного часу. Ці чинники зумовлюють створення небезпеки для осіб, що відбувають покарання та ускладнення виконання обов'язків персоналу.

Українські науковці наголошують на необхідності застосування педагогічного впливу під час теоретичного навчання майбутніх співробітників для установ виконання покарань. На їхню думку, необхідно здійснити розробку професіограм із урахуванням європейського досвіду [5, с. 25].

Інші дослідники вважають, що високий рівень підготовки персоналу можна забезпечити лише шляхом розробленої системи періодичної підготовки та перепідготовки в умовах спеціальних навчальних закладів. Згідно з висновками цих науковців основними отриманими навичками мають бути: відповідальність, готовність працювати у цій сфері, оволодіння сучасними методиками роботи із засудженими. Головною проблемою галузі дослідники називають недостатні теоретичні знання персоналу [4, с. 184, 186].

Оксенюк О. В. вважає за доцільне зосередитись на соціально-психологічній підтримці персоналу установ виконання покарань і використовувати у своїй роботі різноманітних методик професійного самовідновлення (дистанційні заняття, тренінги, коучинг, самонавчання) [11].

Аніщенко В. О. пропонує під час підготовки кадрів зосередити основну увагу на педагогічних складових. На її думку, знання постулатів педагогіки забезпечують необхідний педагогічний такт у практичній роботі, застосування методів педагогічного впливу, творче і логічне мислення. Науковець впевнена, що у процесі навчання необхідно застосовувати інтерактивні методи, зокрема дискусійні майданчики, ділові ігри, семінари [12].

Таким чином, вітчизняні дослідники акцентують свою увагу на теоретичній підготовці. Поза увагою українських науковців залишається практичний аспект оволодіння професією. Водночас зарубіжні публікації свідчать про використання практик, що містять у собі стажування на різних посадах. Крім того, необхідно брати до уваги, що зменшення кількості виправних установ згідно зі Стратегією зосереджує увагу на перевихованні. Тому програми підготовки працівників нової формації мають містити в собі поглиблене вивчення психології та педагогіки. Слід враховувати, що для засвоєння набутих навичок педагогічного впливу потрібна практика в установах виховного типу.

Дослідник В. Нестеренко вважає за необхідне запозичення наукових доробок США, які регламентують наявність конкуренції між співробітниками установ виконання покарань як регульовального елементу в питанні підвищення ефективності виконання функціональних обов'язків. Крім того, згідно з американською моделлю регламентується пріоритет набуття практичного досвіду над освітою, при цьому процес сертифікації у оволодінні професією може становити значний термін, навіть до року [6, с. 233–234].

Сайти виправних установ США містять інформацію, що на роботу до установ виконання покарань можуть прийматися особи без освіти, але вони протягом 2 років зможуть отримати необхідні знання. Ключову роль під час прийому на роботу відіграє відсутність судимості та достатня фізична підготовка кандидата – ідеальний стан здоров'я, проходження двоетапного тесту на туберкульоз, виконання визначеного комплексу фізичних вправ [7; 8].

Польські пенітенціарні службовці навчаються за трьохступеневою системою підготовки, яка містить у собі: початкове навчання, базову підготовку в навчальних центрах і спеціалізоване практичне навчання. Польські науковці зазначають, що для здобувачів освіти проводяться святкові ретрити, тренінги з подолання стресу. На думку дослідників, охоронці пенітенціарних установ повинні мати стресостійкі особистісні якості. Зокрема, унікаючий тип поведінки, активне володіння власними емоціями і залученість у роботу [9].

У Франції на початку навчання здобувачі освіти підписують зобов'язання служити державі сім років. Кандидати на посаду навчаються платно на конкурсній основі. Система підготовки персоналу пенітенціарних установ триває два роки. При цьому чергуються теоретичне навчання і практичне стажування в суді, жандармерії, поліції, лікарні, префектурі. Тюремний службовець піклується про засуджених, опікує та наглядає за ними, сприяє ресоціалізації через участь у спортивних заходах, роботі у майстернях та інших. Діє система цивільного резерву, яка є шляхом вирішення проблеми наповнення кадрів виправних установ. Мінімальний контракт зі спеціалістом з числа осіб цивільного резерву становить один рік [10]. Цей досвід щодо створення цивільного резерву з числа осіб, які вже звільнилися зі служби, можна адаптувати в Україні, оскільки

зміни у вітчизняній пенітенціарній системі передбачають зменшення кількості атестованих співробітників [1].

Водночас дослідження вказують на наявні проблеми у підготовці персоналу системи виконання покарань в Україні. Зокрема, це стосується недостатньої кваліфікації та професійної підготовки осіб з числа молодшого начальницького складу в установах, відсутності єдиної концепції навчальних матеріалів (Державного стандарту), обмеженість у використанні новітніх технологій та матеріалів.

Враховуючи все вищевказане, з'являється необхідність у вдосконаленні системи підготовки персоналу для установ виконання покарань, щоб забезпечити надійну, безпечну та ефективну роботу працівників, які здійснюють контроль за дотриманням закону в галузі виконання покарань.

Таким чином, у результаті дослідження наукових і практичних складових вітчизняного та закордонного процесів підготовки персоналу установ виконання покарань слід зазначити, що вітчизняна пенітенціарна система має рухатися до уніфікації і в майбутньому відповідати світовим стандартам. Цьому сприятиме збільшення питомої ваги у процесі теоретичного навчання персоналу таким наукам, як психологія і педагогіка. У процесі підготовки кадрів необхідно звернути значну увагу на практичну складову підготовки персоналу шляхом поглибленого вивчення зарубіжного досвіду, створення точкових пілотних проєктів для визначення ступеня ефективності їхнього застосування і наступного широкого запровадження науково підтверджених сучасних ефективних заходів у вітчизняній пенітенціарній системі. Трансформація системи підготовки персоналу сучасних установ виконання покарань має стати одним з пріоритетних завдань, що забезпечить гармонію ключових процесів відповідно до вимог сучасного розвитку, безпеки та продуктивної ресоціалізації засуджених, що забезпечить ще більшу ефективність усієї справи правосуддя.

Список використаних джерел

1. Серов І. За нетяжкі злочини перестануть садити до в'язниці: інтерв'ю з новим заступником голови Мін'юсту. Сьогодні. 12 грудня 2019. URL: <https://ukraine.segodnya.ua/ua/ukraine/novyy-zamglavy-minyusta-vasily-vasylyk-o-revizii-sistemy-opasnye-prestupniki-platili-valyutu-i-vyhodili1371148.html> (дата звернення: 15.05.2023).

2. Про створення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022–2024 роках : розпорядження КМУ від 16.12.2022 № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

3. Про Державну кримінально-виконавчу службу : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 30. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

4. Шкута О. О. Формування сучасного кадрового забезпечення у Державній пенітенціарній службі України: теоретично-прикладні заходи. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 183–187.

5. Тогочинський О. Педагогічні умови професійної підготовки фахівців відділів нагляду та безпеки установ виконання покарань до ідентифікації в умовах євроінтеграції. *Молодь і ринок*. 2019. № 12 (179). С. 22–28.

6. Нестеренко В. Окремі аспекти підбору та підготовки персоналу установ виконання покарань США. *Юридичний вісник*. 2020. № 4. С. 231–239.

7. Joe Russo. Workforce Issues in Corrections. December 1, 2019. An official website of the United States government, Department of Justice. URL: <https://nij.ojp.gov/topics/articles/workforce-issues-corrections> (дата звернення: 15.05.2023).

8. Department of Corrections. Hiring Process. URL: <https://www.michigan.gov/corrections/careers/hiring-process> (дата звернення: 15.05.2023).

9. Andrzej Piotrowski, Ewa Sygit-Kowalkowska, Imaduddin Hamzah. Work Engagement among Prison Officers. The Role of Individual and Organizational Factors in the Polish and Indonesian Penitentiary Systems. *Int J Environ Res Public Health*. 2020 Nov; 17(21): 8206. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7664410/#!po=7.73810> (дата звернення: 15.05.2023).

10. Décret n°2007-930 du 15 mai 2007 portant statut particulier du corps des directeurs des services pénitentiaires. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006056399> (дата звернення: 15.05.2023).

11. Оксенюк О. В. Складові професійного розвитку соціальних працівників у пенітенціарній системі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2020. № 1 (46). С. 92–95.

12. Аніщенко В. О. Формування педагогічної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України

в контексті ступеневої професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2021. № 1. Вип. 79. С. 10–15.

Борко Ірина Сергіївна,
курсантка 3-го курсу юридичного факультету
Академії Державної пенітенціарної служби;
Пузиревський Максим Вячеславович,
старший викладач кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології
Академії Державної пенітенціарної служби

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ БЕЗПЕКИ ЦИФРОВОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩ

Відповідно до статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. У ХХІ сторіччі світ побудований таким чином, що майже всі дії людини переходять у цифровий формат: велика кількість інформації стає доступною, розвиваються інструменти електронної демократії, відкриваються нові можливості, стираються кордони та відстань, а тому головним викликом залишається забезпечення безпеки, зокрема, цифрового та інформаційного середовищ.

Ще більшої актуальності це питання набуває в умовах гібридної війни російської федерації проти України, коли хакери держави-терориста все частіше вдаються до кібератак українських сайтів органів державної влади та місцевого самоврядування, які є єдиним джерелом достовірної та офіційної інформації для населення, а також до розсилки листів на електронні пошти, відкривши які, громадян України може спіткати витік їхньої конфіденційної інформації [2, с. 17].

Розглядаючи визначення безпеки загалом, І. Корж вказує на те, що стосовно нього є три концептуальні підходи:

- відсутність загроз системі;
- захищеність системи від наявних та ймовірних загроз;
- загрози існують завжди, вони негативно впливають на систему, однак вжиті заходи мінімізують їхній негативний вплив, що дає змогу системі функціонувати і розвиватися [3, с. 71].

Надалі, досліджуючи поняття цифрового та інформаційного середовищ, відзначаємо, що в науковій літературі і законодавчій базі ці два поняття не об'єднують.

Відповідно до статті 1 пункту 5 Закону України «Про основні заходи забезпечення кібербезпеки в Україні», кібербезпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національній безпеці України в кіберпросторі [4].

Зі свого боку в науковій літературі кібербезпека визначається як безпека інформації та інфраструктури в цифровому середовищі, що її забезпечує. Кібербезпека передбачає досягнення і збереження властивостей безпеки в ресурсах організації або користувачів, що спрямовані на запобігання відповідним кіберзагрозам [5, с. 129]. В англійських джерелах кібербезпеку визначають як організацію та збір ресурсів, процесів і структур, що використовуються для захисту кіберпростору та систем, які підтримують кіберпростір від випадків, які де-юре не відповідають фактичній власності прав [6, с. 17].

На основі вищевикладеного можемо виділити такі складові безпеки цифрового середовища:

- 1) захист прав та інтересів людини і громадянина;
- 2) попередження потенційних та реальних кіберзагроз для національної безпеки;
- 3) відсутність загроз для інформації в цифровому середовищі;
- 4) засоби та способи захисту цифрового середовища.

Щодо дефініції безпеки інформаційного середовища, то необхідно підтримати точку зору М. Карчевського, який зазначає, що категорія «інформаційна безпека» є значущою для багатьох як гуманітарних, так і технічних наук, і в межах кожної з них існує власне визначення інформаційної безпеки, яке відповідає предмету тієї чи іншої науки [7, с. 8–9].

Окремо слід зазначити, що згідно зі Стратегією інформаційної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021, інформаційна безпека України – складова

частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом [8].

Зі свого боку В. Шемчук вважає, що інформаційну безпеку можна визначити як правовідносини, що виникають під час здійснення превентивних і захисних заходів в інформаційному середовищі людини, суспільства та держави [9, с. 33].

Констатуємо те, що на думку більшості українських і зарубіжних учених, безпека цифрового середовища поглинає у себе інформаційну безпеку і певною мірою ці поняття можна вважати тотожними. Погоджуємося також і з тим фактом, що цифровий простір це по суті інформаційний простір, оскільки все, що людина бачить на екрані комп'ютера – інформація. Навіть усі вище узагальнені нами підходи до визначення кібербезпеки передбачають захист інформації в цифровому середовищі. Але не можемо погодитися з тим, що інформаційний простір закінчується лише на цифровому. Інформаційний простір – це також друковані книги, газети, журнали, повсякденне спілкування між людьми тощо. Питання полягає лише в тому, що не всі складові інформаційного простору держава може і потребує регулювати. Вбачається, що цифрове та інформаційне середовище в контексті забезпечення їх безпеки доцільно розглядати разом, як єдине системне ціле.

Таким чином, можемо надати власне визначення безпеки цифрового та інформаційного середовищ, під якою розуміється такий стан, за якого користувач відчуває себе захищеним під час користування цифровим та інформаційним просторами, що забезпечується наявні-

стю організаційних і правових засад, санкціонованих державою з метою мінімізації кібер- та інформаційних загроз національній безпеці, громадському порядку та правам людини.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Денисенко К. В., Шамрук Н. Б., Борко І. С. Сучасний стан забезпечення цифрових та інформаційних прав ув'язнених в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 92–97.
3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 403.
4. Корж І. Ф. Безпека: методологічні підходи до поняття. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2019. С. 68–72.
5. Форос Г. В., Жогов В. С. Особливості трактування поняття «кібербезпека» в сучасній юридичній науці. *Правова держава*. 2019. № 33. С. 128–134.
6. Dan Craigen, Nadia Diakun-Thibault, Randy Purse. Defining Cybersecurity. *Technology Innovation Management Review*. 2014. P. 13–21.
7. Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 528 с.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021. *Офіційний вісник Президента України*. 2022. № 1. Ст. 31.
9. Шемчук В. В. Інформаційна безпека та інформаційна оборона в контексті розвитку вітчизняної доктрини й законодавчої основи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2019. Т. 30 (69) № 4. С. 31–37.

Бригинець Катерина Вікторівна,
студентка 1-го курсу магістратури
Академії Державної пенітенціарної служби

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦЬОГО МЕХАНІЗМУ

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність є найвищою соціальною цінністю, саме так проголошено у ст. 3 Конституції України. Кожен громадянин має право на охорону здоров'я,

медичну допомогу та медичне страхування, доступного для всіх громадян, визначено в ст. 49 цією ж правовою нормою [1]. Медична допомога надається безоплатно у всіх державних і комунальних закладах, обов'язок гарантувати та забезпечувати механізм охорони та захисту здоров'я своїх громадян покладений на державу. Тим самим, це полягає в розробці державою необхідних нормативно-правових документів, які здійснюють нагляд і контроль у сфері охорони здоров'я. Актуальністю цього дослідження є те, що законодавство України у сфері захисту прав пацієнтів знаходиться на етапі формування, яке буде спрямоване на систематизацію і вдосконалення правозахисного механізму захисту прав пацієнтів в Україні. Однією з проблем є відсутність чітких клінічних протоколів, це дозволяє лікарям лікувати одне захворювання по-різному. Також важливою проблемою є судова експертиза. Пацієнт не має права звернутися за висновком до іншого компетентного органу, крім державної судової експертизи. В Україні були створені умови як для реалізації прав пацієнтів на медичну допомогу, так і на оскарження дій медичних працівників.

Кожен має право захищати свої права і свободи всіма засобами, не забороненими законом, основними способами захисту прав пацієнтів можна назвати досудові і судові [2]. За допомогою способів захисту порушених прав, зазначених у законодавстві, нормативне закріплення прав пацієнтів дає змогу їх реалізувати. З метою відновлення своїх порушених прав та отримання допомоги в захисті порушених прав є звернення пацієнтів до: державних органів системи охорони здоров'я; суду; недержавних органів і організацій.

Закон України «Про звернення громадян» дає змогу громадянам України відстоювати свої права та законні інтереси і відновлювати, якщо є порушення, також дає право на оскарження дій посадових осіб. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про звернення громадян» визначено види звернення громадян, такі як: заява, скарга та пропозиція [3].

На сьогодні важко довести провину лікувального закладу перед пацієнтом, позивачі повинні самі доводити наявність завданої шкоди та оцінювати розмір завданої шкоди. Оскарження передбачає подання скарги, в якій чітко зазначено незадоволення пацієнта. Скарга покладає на відповідача певні обов'язки і зобов'язує

дотримуватися законодавчо визначеної процедури [4]. Від органів нижчого ступеня до органів вищого ступеня слід оскаржувати дії посадових осіб державних органів. Проте, зважаючи на погану проінформованість пацієнтів, оскарження дій здійснюється навпаки, від органів вищого ступеня до нижчого ступеня, що не дає змоги ефективно забезпечити своє порушене право.

Адміністративне оскарження розглядається в межах однієї галузі, і це є недоліком. Щоб його усунути, доречно створити спеціальний орган, до якого б входили працівники медичної, юридичної галузі і представники громадських об'єднань, які будуть об'єктивно розглядати випадки порушених прав пацієнтів поза судом, займатися розробкою рекомендацій щодо відшкодування шкоди, завданої пацієнтові. Потрібно створити чіткі клінічні протоколи, за якими будуть працювати медичні заклади.

Норма про права та свободи громадян, які захищаються судом, закріплена Конституцією, а також ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» передбачає судовий захист права на охорону здоров'я [5]. Законодавством передбачені такі способи судового захисту прав пацієнта:

1. Звернення до суду щодо оскарження рішень, дій (бездіяльності) суб'єкта владних повноважень (адміністративне судочинство).
2. Звернення до суду з позовом про захист порушених, оспорюваних прав та інтересів, відшкодування матеріальної і моральної шкоди внаслідок порушення прав пацієнта (цивільне судочинство).
3. Порушення кримінальної справи проти особи, яка своїми діями чи бездіяльністю призвела до скоєння злочину проти життя та здоров'я пацієнта, і притягнення винної особи до кримінальної відповідальності (кримінальне судочинство) [5].

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Київ : Преса України, 1996.
2. Сенюта І. Я. Адміністративно-правовий захист прав пацієнтів в Україні. *Адміністративне право і процес: шляхи вдосконалення законодавства і практики*: зб. матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 грудня 2006 р.). Київ, 2006. С. 225–229.
3. Про звернення громадян. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (дата звернення: 10.05.2023).

4. Галай В. О. Захист прав пацієнтів у правозахисному механізмі України. *Медичне право України: проблеми становлення та розвитку*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конфер. Львів, 2007. С. 67–72.

5. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ : станом на 27 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 10.05.2023).

Буглак Артем Валерійович,

слухач 6-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Сучасна правова держава кожного дня зазнає значних змін, змінюється її положення в суспільстві, утворюються нові інститути.

Важливою інституцією є інформаційна сфера, яка сьогодні починає стрімко розвиватися. Беручи до уваги ситуацію в Україні, державі та суспільству в цілому важливо захистити інформаційні ресурси і важливим є допомога населенню в тому, щоб не натрапити на негативний інформаційний вплив. Для нашої держави серйозним є питання вдосконалення законодавства для європейської інтеграції, що стосується всіх сфер життя суспільства, в тому числі інформаційної [1].

Держава створює спеціальні органи, що займаються інформаційною сферою, які виконуючи свої функції, повинні забезпечити охорону законного інформаційного правопорядку. Таким чином, держава має запроваджувати примусові заходи забезпечення інформаційного правопорядку, в рамках нашого питання це стосується адміністративно-правових заходів.

Усі питання регулюються багатьма нормативно-правовими актами України, головним з яких є Конституція України, за нормами якої не можна забувати про найважливіші принципи стосовно людини, тобто законність, справедливість та гуманізм.

У зв'язку з цим захист інформаційного правопорядку не втрачає своєї актуальності, а навпаки, знаходить новий вимір у сучасному суспільстві, адже для правильного функціонування і розвитку суспільства необхідні гарантії від держави, які у зв'язку із загостренням ситуації у світовому співтоваристві створили нові підстави для пошуку актуальних заходів інформаційної безпеки [2].

Технологічний та економічний розвиток сучасної держави зумовлює походження такого поняття, як інформаційна безпека, що означає вчення про забезпечення закономірного захисту інформаційних ресурсів та законних інтересів, що в свою чергу визначається як стан захищеності інформаційного простору [3].

Громадянин сучасної правової держави має навчитися базовим навичкам безпечної роботи в мережі Інтернет для захисту своїх приватних даних і захисту себе від деструктивного інформаційного впливу. Також необхідно зауважити, що поширена інформація не може суперечити міжнародному правопорядку і держави несуть відповідальність за дотримання в міжнародній інформаційній діяльності найважливіших принципів міжнародного права [4].

Адміністративно-правові заходи означають процесуальні дії, які здійснюють відповідні уповноважені на те державні органи чи посадові особи. На відміну від інших засобів права адміністративно-правові гарантують дотримання демократичності, справедливості та оптимального застосування правових правил.

За допомогою адміністративно-правових заходів забезпечення інформаційного правопорядку усуваються деструктивні причини, що тягнуть за собою негативні наслідки та утворюються бажані передумови для правильного функціонування різних сфер суспільства.

Таким чином, виходячи з положень українського законодавства у сфері адміністративного права, можна виділити такі засоби забезпечення правопорядку, як:

- 1) переконання, заохочення та стимулювання, що допомагає учасникам спрямовувати свою працю до позитивних результатів;
- 2) адміністративний примус використовується як попередження та зупинення правопорушень для подальшого притягнення винної особи до адміністративної відповідальності, що зміцнює законність у цій сфері [5].

З іншого боку, українське законодавство у сфері адміністративного права містить такі заходи забезпечення правопорядку, як:

- 1) адміністративне стягнення, що використовується для виховання особи, що вчинила адміністративне правопорушення, і виділяється у формі штрафу, виправних робіт, конфіскації тощо;
- 2) припинення – виявляється у формі особистого затримання;

3) адміністративно-запобіжні заходи, до яких відносять перевірку документів, обмеження руху транспорту або пішоходів на окремих ділянках вулиць або автомобільних шляхів тощо.

У сфері інформаційного правопорядку адміністративно-правовими заходами забезпечення інформаційного порядку органами, компетентними розглядати такі питання, є:

- інспектування та контрольні перевірки;
- веління зупинення дій, що заважають здійсненню посадових повноважень органів у сфері інформаційного правопорядку;
- обстеження засобів інформації;
- ознайомлення з даними, що характеризують діяльність організацій;
- отримання пояснення від посадової особи щодо користування персональними базами даних;
- припинення чи скасування дії ліцензії господарської діяльності у сфері технічного захисту інформації;
- утримання правопорушників у спеціальних приміщеннях;
- затримання правопорушників, що незаконно втручаються у функціонування державної охорони інформаційної сфери;
- конфіскація носіїв інформації;
- затримання винної особи для доставки та складення протоколу;
- арешт і вилучення майна;
- зупинення робіт підприємства, діяльність якого загрожує інформаційній безпеці;
- тимчасове усунення від праці;
- вимога припинення протиправної поведінки [1].

Таким чином, як висновок потрібно зазначити, що інформаційні заходи є засобами державної інформативної інституції, які повинні забезпечити державну політику інформаційної безпеки, таку як: правова оцінка норм сучасного законодавства в розрізі з нормами міжнародного законодавства; створення в населення правової свідомості про напрями державної політики інформаційного правопорядку тощо.

У широкому розумінні інформаційний правопорядок базується на засадах конституційного ладу та норм міжнародного права.

Завдяки адміністративно-правовим заходам забезпечення інформаційного правопорядку застосовуються правильні запобіжні заходи щодо загрози національним інтересам України [6].

Список використаних джерел

1. Галинська К. Ю. Визначення адміністративно-правових заходів протидії правопорушенням у сфері інформаційного правопорядку в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород, 2014. Вип. 24. Т. 3. С. 39–42.
2. Малашко О. Є. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 24. Т. 3. С. 39–42.
3. Лисенко С. О. Теорія адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки підприємництва : монографія. Київ : Персонал, 2017. 404 с.
4. Архипов О. Є., Архипова Є. О. Особливості розуміння понять «інформаційна безпека» та «безпека інформації». *Інформаційні технології та безпека: основи забезпечення інформаційної безпеки (ІТБ-2014)* : матеріали XIV міжнародної конференції. Київ : ИПРИ НАН України, 2014. С. 18–30.
5. Толочко В. В. Поняття та види адміністративно-правових засобів забезпечення економічної безпеки органами Національної поліції України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Харків, 2019. № 4. С. 46–55.
6. Олійник О. В. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки. *Юридичний вісник*. 2015. Вип. 1 (34). С. 65–69.

Бурсак Анастасія Андріївна,

студентка 352 навчальної групи

Академії Державної пенітенціарної служби

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Передусім необхідно наголосити на тому, що сучасні тенденції демократичних перетворень у сфері адміністративного права зумовлюють необхідність розробки концептуальних підходів до оновлення системи адміністративного права в Україні.

Розвиток будь-якої галузі права визначається появою нових науково-теоретичних і прикладних проблем, які потребують свого вирішення як на рівні юридичної науки, так і на законодавчому та правозастосовчому рівнях.

У сучасних умовах норми адміністративного права мають іншу спрямованість; їх завдання – регулювати діяльність представників влади з метою створення сприятливих умов для реалізації особами своїх прав та інтересів. Зазначене також передбачає

основи «групування» цих норм. Вирішення проблеми наповнення системи адміністративного права все ще базується на тезі про те, що ця галузь репрезентує публічне право.

Таким чином, застосування норм галузі, що розглядається, спрямоване на задоволення суспільного інтересу, який, на думку юристів, слід розуміти не як щось абстрактне, а як значущий важіль не лише відображення, а й реалізації сукупності індивідуальних інтересів членів громадянського суспільства.

Систему адміністративного права, як і будь-яку іншу соціальну систему, не можна вважати дослідженою, оскільки через невичерпність матерії та її структурну неоднорідність, різноманіття її форм і видів будь-яке дослідження є безсистемним у розумінні неповноти опису об'єкта, його невід'ємні властивості, особливості структур і функцій [3, с. 62].

Слід зазначити декілька прикладів проблемних питань, пов'язаних з необхідністю вдосконалення системи адміністративного права.

По-перше, останнім часом сформувалася усталена практика вивчення будь-яких видів правовідносин, суб'єктами яких є органи державного управління, як адміністративних. Видається цілком логічним, що за такого підходу проведені дослідження можна охопити предметом адміністративного права, оскільки участь органів державного управління у правовідносинах априорі супроводжується здійсненням владних повноважень (функцій державного управління).

Причиною і фактором цього є невирішеність дискусії в наукових колах щодо визначення предмета адміністративного права. Відповідно, ця проблема концептуально впливає на обґрунтування сучасної системи адміністративного права в Україні.

По-друге, реалізація суб'єктами права адміністративно-правових норм має відповідати вимогам цих норм щодо формування належної практики адміністративно-правового регулювання та адміністративної діяльності. Для цього на рівні науки та виробництва запропоновано такий інструментарій, який дав змогу сформувати прийнятний алгоритм динаміки адміністративних правовідносин у відповідних сферах адміністративно-правового впливу [2, с. 123].

Це призвело до появи окремої системи правових норм у конкретній сфері суспільних відносин, що дозволило окремим авторам виділити механізми правового регулювання того чи іншого виду суспільних відносин, обравши для кожного з них умовну формулу «право Х», де «Х» – сфера правового регулювання.

Як це не парадоксально, але залежно від наукових аргументів кожен учений-адміністративіст обирає прийнятний для нього варіант наведеної умовної формули, що зумовлює доцільність перегляду системи адміністративного права України.

По-третє, «домінантний» вплив Загальної частини адміністративного права дає можливість визначити загальні напрями регулювання адміністративних правовідносин. Але разом з тим багато дослідників зазначають передчасність формування окремих «утворень» у рамках адміністративного права (адміністративно-господарського права, службового права, містобудівного права тощо). Щоб вирішити цю проблему, необхідно знайти консенсус серед учених-адміністративістів [1, с. 15].

І, нарешті, по-четверте, розгляд Особливої частини адміністративного права у сферах державно-адміністративного впливу не відображає цілісного та повного розуміння змісту адміністративного права. При такому підході, як зазначалося, пріоритетна роль належить органам державного управління, а роль приватних осіб під час розгляду окремих питань зменшується або взагалі відсутня.

Крім того, за існуючої Особливої частини адміністративного права постає питання, як узгодити між собою такі блокові частини, як адміністративні процедури, адміністративне оскарження, позасудовий захист, судовий захист в окремій сфері правового регулювання.

Отже, розвиток адміністративного права, його безперервна трансформація, зумовлена динамізмом суспільних відносин, вимагають такого ж постійного дослідження його системи.

Список використаних джерел

1. Коломоець Т. О., Колпаков В. К. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України». Київ : Ін Юре, 2014.
2. Муза О. В. Розвиток системи адміністративного права: проблеми та нові питання. *Питання адміністративного права*. Харків, 2018. Кн. 2. С. 118–124.

3. Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : мат. Все-укр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.). Харків, 2017. 295 с. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/2338> (дата звернення: 15.05.2023).

Бучко Дмитро Вікторович,
студент 2-го курсу Національного університету
«Чернігівська політехніка»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ УМОВНО-ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ДО ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Довічне позбавлення волі є найбільш суворим видом покарання, який застосовується до осіб, визнаних винними у вчиненні тяжких злочинів. Однак, незважаючи на суворість цього виду покарання, необхідно визначити доцільність та можливість застосування умовно-дострокового звільнення. Умовно-дострокове звільнення – це процедура, яка дозволяє зменшити строк відбування покарання та звільнити засудженого на певних умовах. У такому контексті ця тема є досить важливою, оскільки вона стосується зменшення термінів відбування покарання довічникам, що може мати позитивний вплив на їхнє повернення до суспільства. У цьому випадку важливо з'ясувати наявність процесуальних положень застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання до довічно позбавлених волі осіб, а також розглянути проблемні аспекти такого звільнення.

Довгий час до осіб, довічно позбавлених волі, не застосовувалося умовно-дострокове звільнення від відбування покарання саме через відсутність правових положень, які б закріплювали таку можливість. На цю тему було написано значну кількість наукових праць, у переважній більшості яких дослідники наголошували на встановленні застосування умовно-дострокового звільнення до довічників. Виходячи із змісту положення ст. 50 КК метою покарання є кара, виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень [1]. Відповідно до ст. 1 КВК метою відбування та виконання покарань є «...захист інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобі-

гання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими». Стаття 6 того ж кодексу визначає виправлення засудженого як процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки, а ресоціалізацію як свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві [2].

Розглядаючи ситуацію, в якій перебувають особи, довічно позбавлені волі, стає явним, що досягнення мети покарання, його відбування та виконання не є підставою для звільнення засудженого. Така законодавча позиція є дискримінаційною порівняно з особами, які відбувають інші види кримінальних покарань, та потребує вдосконалення.

Європейська конвенція з прав людини, що ратифікована Україною, у статті 3 встановлює: «Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню». Європейський суд з прав людини у справі «Петухов проти України (№ 2)» визнав неможливість скоротити довічне позбавлення волі порушенням ст. 3 Конвенції [3; 4].

Зважаючи на рішення ЄСПЛ у цій та інших справах проти України, а також на те, що частина друга статті 28 Конституції України є тотожною статті 3 Конвенції, Конституційний Суд України вирішив, що встановлене КК покарання у вигляді довічного позбавлення волі як покарання без перспективи звільнення є несумісним із вимогами Конституції України. Таким чином КСУ визнав ч. 1 ст. 81 КК та ч. 1 ст. 82 КК неконституційними в тому, що вони унеможливають їх застосування до осіб, яких засуджено до відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Крім того, він зобов'язав Верховну Раду України невідкладно привести нормативне регулювання, установлене статтями 81, 82 Кримінального кодексу України, у відповідність до Конституції України та цього Рішення [5].

18 жовтня 2022 року ВРУ було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопо-

рушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини» № 2690-ІХ, яким було змінено та доповнено положення статті 82 КК та доповнено пункт 3 частини третьої статті 81 КК [1]. Виходячи зі змісту нової редакції зазначених статей, можна дійти висновку, що законодавець частково виконав покладене на нього зобов'язання КСУ у частині введення можливості скоротити довічне позбавлення волі. Однак стає незрозумілим мотивування законодавця щодо зміни неконституційної частини статті 82 КК, приведення інших частин статті у відповідність одна до одної, встановлення можливості застосування заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі строком від п'ятнадцяти до двадцяти років, та повне ігнорування неконституційної частини 1 статті 81 КК.

Доповнений пункт 3 частини третьої статті 81 КК має таке формулювання: «3) не менше трьох чвертей строку покарання, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, у разі заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-достроково і знову вчинила умисне кримінальне правопорушення протягом невідбутої частини покарання» [1].

Крім того, слід звернути увагу на частину шосту статті 82 КК, яка встановлює можливість застосування умовно-дострокового звільнення до осіб, яким покарання замінене більш м'яким [1].

Таким чином, оновленими законодавчими нормами було встановлено можливість застосування умовно-дострокового звільнення до осіб, довічно позбавлених волі, однак здійснення такого права стало можливим не безпосередньо, а через застосування статті 82 КК. Тобто якщо особи, які були засуджені до довічного позбавлення волі, отримують можливість замінити це покарання на більш м'яке, то вони автоматично підпадають під дію частини шостої статті 82 КК, а відповідно й під пункт 3 частини третьої статті 81 КК, та можуть бути умовно-достроково звільнені від відбування покарання.

Отже, вперше за довгий час особи, які довічно позбавлені волі, отримали право та процесуальну можливість скоротити строк відбування покарання, який безпосередньо пов'язаний

з природним циклом людського життя. Встановлення такого права на рівні національного законодавства дає перспективу досягнення мети, яка покладена на покарання, тобто здійснити виправлення та ресоціалізацію засудженого. Законодавцем на виконання рішень ЄСПЛ та Рішення КСУ було запроваджено умовно-дострокове звільнення від відбування покарання осіб, довічно позбавлених волі, шляхом попередньої заміни покарання на покарання у виді позбавлення волі строком від п'ятнадцяти до двадцяти років. Ймовірно встановлення декількох ступенів пом'якшення покарання пов'язане з небезпекою таких осіб для суспільства та держави, а також з необхідністю впевнитися, що засуджений справді виправився і готовий до соціального правослухняного життя на волі. Через це застосування умовно-дострокового звільнення до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, є складним питанням з багатьма етичними, правовими та соціальними аспектами, а у разі прийняття рішення про застосування умовно-дострокового звільнення до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, воно повинно бути здійснене з обережністю та відповідно до принципів гуманності і справедливості.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 15 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.04.2023).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України : Кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 27.04.2023).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 27.04.2023).
4. Справа «Петухов проти України (№ 2)» (Заява № 41216/13) : рішення Європ. суду з прав людини від 12.03.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d98#Text (дата звернення: 27.04.2023).
5. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Крупка Дмитра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої

статті 81, частини першої статті 82 Кримінального кодексу України, Костіна Володимира Володимировича, Мельниченка Олександра Степановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої : рішення Конституц. Суду України від 16.09.2021 р. № 6-р(П)/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21#Text> (дата звернення: 27.04.2023).

Висоцький Павло Геннадійович,
слухач 4-го курсу аспірантури
Академії Державної пенітенціарної служби

САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ

Під час проходження військової служби багато людей дотримуються думки про те, що не відчують готовності до такого способу життя, участі в бойових діях та інших аспектів служби. Тому випадки дезертирства або самовільного залишення військової частини не є рідкісними.

Дезертирство – це самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилення від військової служби. Крім того, це також містить нез'явлення з тією самою метою на службу в разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу. Дезертирство є одним із видів військових кримінальних правопорушень, яке передбачене Кримінальним кодексом України, а саме статтею 408 Кримінального кодексу України [1].

Дезертирство є кримінальним правопорушенням, яке полягає у порушенні встановленого законодавством України порядку проходження військової служби. Це кримінальне правопорушення може бути скоєне тільки військовослужбовцем, тобто тим, хто проходить військову службу, з самовільним залишенням військової частини або місця служби, або нез'явленням на службу під час призначення, переведення, відрядження, відпустки або лікування.

Варто розрізнити дезертирство та самовільне залишення частини. Принципова різниця між цими двома поняттями полягає в тому, що при дезертирстві військовослужбовець має намір ухилитися від військової служби не протягом певного проміжку часу, (місяця, двох місяців тощо, тобто не тимчасово), а ухилитися від військової служби взагалі, назавжди.

Залежно від обставин таке діяння може розглядатися як адміністративне або кримінальне порушення. Незалежно від того, як

вчинок буде кваліфікований, спільним для обох порушень є таке: суб'єктом є військовослужбовець; суб'єктивною стороною є прямий намір тимчасово ухилитися від служби; а об'єктом є порядок проходження військової служби.

Отже, самовільне залишення військової частини під час дії воєнного стану чи в бойових умовах передбачена частиною 5 статті 407 Кримінального кодексу України. Зокрема, самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, вчинене військовослужбовцем, – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Також варто зауважити про те, що умови воєнного стану або бойова обстановка є тими обставинами, що обтяжують відповідальність за самовільне залишення військової частини [3].

Самовільне залишення місця служби або військової частини вважається вчиненим без дозволу командира (начальника). Проте не вважається самовільним, якщо військовослужбовець отримав дозвіл командира, знаходився на відрядженні, відпустці, лікуванні, навчанні, або його переміщення було організоване відповідно до військового законодавства. Нез'явлення вчасно на службу військовослужбовця полягає в тому, що він законно залишив розташування частини або місце служби, і не повернувся вчасно для подальшої служби.

Однак нез'явлення само по собі не утворює складу злочину, але може відбутися під певними умовами. Якщо відсутність військовослужбовця не має поважних причин, то він порушує військовий закон і вчиняє злочин. Поважними причинами можуть бути хвороба, стихійне лихо та інші надзвичайні обставини, які підтверджуються документами. Командир повинен доповісти своєму командуванню та повідомити органи ВСП про відсутність доказів про причини залишення чи нез'явлення військовослужбовця [2].

Таким чином, неналежне поводження військовослужбовців, таке як самовільне залишення військової частини або місця служби, може бути кваліфіковане як кримінальне правопорушення згідно із законодавством. У таких випадках суб'єктом правопорушення є сам військовослужбовець, який свідомо покидає місце своєї служби без поважних причин.

Для того, щоб кваліфікувати такі дії як кримінальне правопорушення, потрібно довести наявність прямого умислу військовослужбовця щодо тимчасового ухилення від служби. Об'єктом правопорушення в цьому випадку є порядок проходження військової служби.

Якщо діяння військовослужбовця буде кваліфіковане як кримінальне правопорушення, то він може бути притягнутий до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Дезертирство. Самовільне залишення військової частини або місця служби. 2022. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Дезертирство.Самовільне_залишення_військової_частини_або_місця_служби#:~:text=Дезертирство%20%20самовільне%20залишення%20військової%20частини,відпустки%20або%20з%20лікувального%20закладу (дата звернення: 15.05.2023).

2. Самовільне залишення військової частини. 2022. URL: <https://pravo-ua.com/crime/samovilne-zalyshennya-vijskovoyi-chastyny/> (дата звернення: 15.05.2023).

3. Дезертирство та самовільне залишення військової частини: юридична відповідальність під час війни. 2023. URL: <https://pravokator.club/news/dezertyrstvo-ta-samovilne-zalyshennya-vijskovoyi-chastyny-yurydychna-vidpovidalnist-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 15.05.2023).

Гирявець Назар Сергійович,

слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Починаючи обговорення цієї теми, варто зазначити про те, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства та державного устрою саме державна служба постає як складний інституційний комплекс у процесі модернізації, який мають активно використовувати мережеві організаційні структури, співпрацювати з громадянським суспільством через свої установи, всебічно підтримувати діалог органів державної влади з населенням та залучати до ухвалення управлінських рішень.

Тому ефективна та дієва функціональна система державного управління має забезпечувати синергію трансформаційних змін у державі, що зумовлює важливість реформування державного управління.

Зазначене має слугувати інструментом управління реалізацією економічної, соціальної, політичної та культурної модернізації України, сприяти досягненню належного рівня її національної безпеки, прискоренню процесу євроінтеграції, розвитку інтелектуального і творчого потенціалу України та української нації, створити умови для економічного розвитку на інноваційній основі та засадах утвердження європейських стандартів життя громадян України.

Одним із головних проблемних питань реалізації Закону «Про державну службу» є питання про те, що однією з прогресивних новел, на думку розробників нової редакції Закону України «Про державну службу», є надання більшої самостійності в ухваленні рішень керівникам державної служби державних органів з питань доступу та проходження громадянами державної служби.

У розумінні категорій державних службовців норми закону призводять до низки неузгодженостей щодо віднесення окремих керівних посад у місцевих державних адміністраціях до відповідних категорій [1].

Слід також зазначити, що реформа державної служби значною мірою визначає успішність інших реформ, результати яких безпосередньо залежать від якості управлінських рішень державних органів.

Відповідно до цього саме від професіоналізму та прозорості дій державних службовців залежить ступінь задоволення законних інтересів громадян, авторитет держави, сталий розвиток країни та її конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Серед перспектив реформування державної служби слід виділити:

1) гармонізація відповідного законодавства у цій сфері та ефективного використання Закону України «Про державну службу»;

2) розробка ефективної державної політики, спрямованої на забезпечення реалізації потенційних можливостей усіх підконтрольних інститутам громадянського суспільства членів соціальної спільноти;

3) підвищення рівня конкурентоспроможності та авторитету державних владних структур на фоні динамічних змін і трансформації суспільних відносин;

4) стимулювання розвитку особистісних якостей державних службовців, зокрема: інноваційного стилю мислення, професіоналізму, абстрактної неупередженості в ухваленні рішень, патріотизму та служіння державним інтересам;

5) підвищення якості надання соціальних та адміністративних послуг шляхом удосконалення системи мотивації та розробки чітких критеріїв і показників результативності професійної діяльності державних службовців тощо [2, с. 3].

Отже, підсумовуючи викладене, варто зауважити про те, що масштабні суспільно-політичні реформи в Україні зумовлені перш за все складними внутрішніми та зовнішніми викликами, серед яких економічний занепад, політична криза і найголовніше – повномасштабна агресія з боку країни-терориста рф.

Модернізація державної служби України передбачає приведення її основних засад відповідно до сучасних світових стандартів. Виходячи з функцій, що реалізуються державною службою, можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку суспільства вона стає як складний інституційний комплекс, у процесі модернізації якого слід використовувати активно мережеві організаційні структури, співпрацювати з громадянським суспільством через його інституцію, всебічно підтримувати діалог органів державної влади з населенням та залучати його до ухвалення управлінських рішень, використовуючи багаторівневе узгодження проблемних питань із громадськими організаціями, політичними партіями, інтелектуальними елітами тощо.

Список використаних джерел

1. Сидоренко В. В., Новак Я. В. Сучасні особливості модернізації державної служби в Україні. URL: http://www.nvpp-p.in.ua/vip/2019/1/tom_2/18.pdf (дата звернення: 08.05.2023).

2. Євсюкова О. В., Михайлова Т. М. Державна служба України: специфіка складнощів модернізаційного процесу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2021/3.pdf (дата звернення: 08.05.2023).

Гутник Михайло Анатолійович,

слухач магістратури Академії Державної пенітенціарної служби;

науковий керівник:

Гончаренко Оксана Григорівна,

доктор економічних наук, професор, начальник кафедри економіки та соціальних дисциплін Академії Державної пенітенціарної служби

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ДКВС

Досягнення стратегічних цілей установ виконання покарань потребує ефективного використання ресурсного потенціалу, зокрема ефективної діяльності персоналу. Державна кримінально-виконавча служба України (далі – ДКВС України) як складова правоохоронних органів, що здійснює державну політику в галузі виконання кримінальних покарань і сприяє дотриманню законності та правопорядку в суспільстві. Персонал ДКВС України істотно розрізняється за своїми діловими та особистісними якостями, трудовою поведінкою, рівнем виконання посадових обов'язків і результатами діяльності. Для того, щоб виявити, оцінити таку диференціацію та прийняти управлінські рішення, застосовують систему оцінки діяльності персоналу.

Оцінка ділових та особистісних якостей є важливим інструментом управління персоналу в ДКВС України та дозволяє виявити сильні і слабкі сторони осіб, оцінити їхні досягнення, а також визначити можливості для їхнього подальшого професійного розвитку. Однією з форм оцінки є атестація осіб рядового і начальницького складу, що дозволяє визначити потреби УВП у підвищенні кваліфікації працівників, планувати їх навчання, розвиток і просування по службі та сприяти кар'єрному зростанню.

Мета атестації осіб рядового та начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України полягає у підвищенні ефективності службової діяльності, покращенні процесу добору, розстановки та підготовки кадрів, ініціативності, творчості і відповідальності за виконання покладених обов'язків.

Організацію проведення атестації забезпечує відділ по роботі з персоналом на основі наказу начальника установи з дотриманням принципів прозорості, об'єктивності та принциповості. Відповідно до наказу атестація персоналу УВП проводиться в такій послідовності:

– ухвалення рішення про проведення атестації персоналу та ознайомлення персоналу з метою проведення атестації;

- розроблення плану-графіка проведення атестування персоналу;
- розроблення методики проведення атестації персоналу та безпосереднє її проведення;
- підсумки атестації персоналу та оголошення її результатів [4, с. 8].

На думку М. Зеленої, оцінка персоналу повинна бути чесною, об'єктивною та заснованою на конкретних критеріях, які повинні бути зрозумілими та доступними для всіх працівників [3, с. 18]. Крім того, інші вчені вважають, що процес оцінки повинен бути прозорим та здійснюватися з урахуванням прав працівників на захист своїх інтересів та дотримання принципів справедливості [2, с. 218]. На нашу думку, ефективна оцінка персоналу є ключовим фактором успішної діяльності УВП та досягнення її стратегічних цілей і сприяє підвищенню результативності діяльності осіб рядового та начальницького складу.

Атестація дозволяє керівнику приймати кадрові та організаційні рішення, зокрема: вдосконалювати існуючі форми мотивації працівників, розвитку професійних компетентностей та кар'єрного зростання, вдосконалення системи добору і розстановки кадрів, визначення форм та методів навчання і підвищення кваліфікації персоналу тощо [1].

Вплив атестації на покращення якісних характеристик персоналу, ефективності його роботи, зростання професійних компетентностей працівників та вдосконалення особистої організованості і відповідальності також є незаперечним фактом.

З вищевказаного можна зробити такі висновки, що ефективність атестації підвищується, якщо з нею пов'язані певні правові наслідки, зокрема просування по службі, переведення на вищу посаду, ротація та формування резерву кадрів. Не менш важливим є заохочення працівників, які добросовісно і сумлінно виконують посадові обов'язки. Результати атестації обговорюються на нарадах та приймаються управлінські рішення щодо усунення виявлених недоліків.

Список використаних джерел

1. Атестація працівників та робочих місць. 2022. URL: <https://kadrovik.isu.net.ua/news/545991-atestatsiya-pratsivnykiv-ta-robochykh-mists> (дата звернення: 15.05.2023).

2. Балабанова Л. В. Управління персоналом : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 468 с.

3. Зелена М. І. Атестація персоналу підприємства як дієвий метод оцінювання його діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Економічні науки*. 2014. Вип. 7 (3). С. 16–19.

4. Стариков І. Атестація персоналу: проведення, склад комісії, критерії оцінювання. *Праця і закон*. 2015. № 1. С. 5–15.

Денисенко Катерина Вікторівна,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу Академії Державної пенітенціарної служби

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Належна реалізація, охорона та захист прав і свобод людини та громадянина є основоположним вектором розвитку Української держави. З 24 лютого 2022 року в Україні було введено воєнний стан. Нині не існує жодної сфери, яку б прямо чи опосередковано не зачепила війна, в тому числі питання щодо належної реалізації права на медичну допомогу в умовах воєнного стану на сьогодні є особливо важливим.

Через постійні обстріли з боку окупантів низка медичних закладів через їх пошкодження або знищення не можуть надавати медичні послуги, а відтік медичного персоналу з територій ведення бойових дій призвів до так званого кадрового голоду в медичній сфері. В сумарному результаті зазначеного вище унеможливується належна реалізація права на медичну допомогу.

На практичній цінності права на медичну допомогу неодноразово наголошували вітчизняні вчені. Так, Г. А. Миронова стверджує, що з одного боку, право на медичну допомогу є об'єктивним та конституційним правом, метою закріплення якого в Основному Законі є декларація певних соціальних досягнень та утвердження у зв'язку з цим правових підстав для громадянина вимагати від держави конкретних соціально-правових гарантій і правових механізмів їх дотримання. Але з іншого, – суб'єктивне цивільне право на відміну від об'єктивного права є не абстрактною можливістю, а конкретними межами і точною мірою дозволеної поведінки [1, с. 68].

Прасов О. О. право людини на медичну допомогу визначає, як певні її можливості щодо отримання комплексу заходів, спрямованих на оздоровлення та лікування у стані, що на момент їх надання загрожує життю, здоров'ю і працездатності, які здійснюють професійно підготовлені працівники [2, с. 8].

Ефективна медична допомога безумовно відіграє надзвичайно важливе значення для життєзабезпечення та задоволення медичних потреб громадян. Своєю чергою право на медичну допомогу посідає особливе місце в системі соціально-економічних прав людини, виступаючи соціальною гарантією гідного існування у разі хвороби, каліцтва, інвалідності тощо, а також елементом оздоровлення української нації та підвищення тривалості життя населення. Зазначене право закріплено як на національному конституційному рівні, так і в міжнародних нормативно-правових актах, які ратифіковані Україною та імplementовані в національне законодавство.

Дмитро Лубінець у Щорічній доповіді про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році підкреслив, що сектор охорони здоров'я є одним із найбільш постраждалих внаслідок війни. За результатами проведеного Уповноваженим моніторингу додержання медико-соціальними експертними комісіями прав людини і громадянина на встановлення, підтвердження інвалідності в умовах воєнного стану виявлено, що станом на жовтень 2022 року 39 медико-соціальних експертних комісій не працюють у зв'язку з розв'язаною російською федерацією війною в окупованих регіонах або там, де ведуться бойові дії та більшість приміщень медико-соціальних експертних комісій зруйновано [3].

Крім цього, окупанти неодноразово блокували українські гуманітарні конвої, у зв'язку з чим унеможлилювалась доставка ліків для мешканців тимчасово окупованих територій. Українські захисники наголошували, що російські військовослужбовці неодноразово здійснювали обстріли, зокрема із забороненої зброї, пологових будинків, геріатричних пансіонатів, психіатричних лікарень тощо, де перебували непрацездатні та хворі громадяни. За таких обставин країна-окупант ще й грубо порушує норми Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року, відповідно до якої поранені та хворі, а також

інваліди та вагітні жінки перебувають під особливим захистом і користуються особливим шануванням.

Список використаних джерел

1. Миронова Г. А. Право на медичну допомогу: цивільно-правова характеристика. *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. С. 67–71.
2. Прасов О. О. Право на медичну допомогу та його здійснення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 19 с.
3. Щорічна доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/sotsialna-derzhava#okhorona-zdorovya> (дата звернення: 02.05.2023).

Дрижак Віктор Володимирович,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін
Академії Державної пенітенціарної служби

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ ВИПРАВЛЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Оскільки згідно з чинним кримінально-виконавчим законодавством України засуджені до довічного позбавлення волі, звичайно, при дотриманні певних правових та організаційно-педагогічних умов, мають право на судовий розгляд питання про можливість заміни покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк, то стосовно них також обов'язково адміністрацією установи визначається ступінь їх виправлення. Якщо засуджений у період відбування довічного позбавлення волі виявив бажання, то він має унікальну можливість особисто письмово звернутися до суду з питанням про заміну виду покарання відповідно до статей 81, 82 Кримінального кодексу України. Нині адміністрація установи виконання покарань зобов'язана всіляко посприяти такому засудженому, зокрема, протягом п'яти днів безкоштовно зобов'язана надати засудженому копії документів, передбачених абзацом другим пункту 3 Порядку, для подальшої подачі їх в установленому законодавством порядку до суду. Під час підготовки документів на засуджених до довічного позбавлення волі додатково до подання додається індивідуальний план виправлення та ресоціалізації,

форма якого затверджена наказом Міністерства юстиції України. В індивідуальних планах таких засуджених мають бути чітко визначені всі заходи, виконання яких у період відбування більш м'якого покарання у виді позбавлення волі на певний строк дасть змогу засудженому усунути фактори, що можуть негативно впливати на утримання від вчинення повторного кримінального правопорушення та назвати факти, що свідчать про можливість та перспективи виправлення й ресоціалізації засудженого після звільнення [3].

Процедурно індивідуальний план складається у двох примірниках протягом 15 календарних днів після завершення проведення оцінки ризиків вчинення повторного правопорушення таким засудженим. Такий план складається особисто засудженим при безпосередній участі та допомозі начальника відділення СПС. Один примірник індивідуального плану надається засудженому, а другий – зберігається відповідно в начальника відділення СПС, і виконання плану контролюється ним. Доречно підкреслити, що стан виконання індивідуального плану засудженим у період відбування більш м'якого покарання у виді позбавлення волі на певний строк систематично (через кожні шість місяців) перевіряється заступником начальника установи із соціально-виховної та психологічної роботи, про що робиться відповідна відмітка. На особливу увагу та аргументовану інтерпретацію заслуговує, зокрема, сама методика та порядок визначення ступеня виправлення засудженого, які затвержені наказом Міністерства юстиції України. Така методика встановлює зрозумілі підходи та прозорі критерії щодо визначення ступеня виправлення засуджених, зокрема і засуджених, стосовно яких може бути застосовано заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Проте слід пам'ятати, що ступінь виправлення кожного засудженого визначається з урахуванням оцінки ризиків вчинення ним повторного кримінального правопорушення. Ця процедура, мається на увазі, оцінка ризиків вчинення ним повторного кримінального правопорушення, проводиться з використанням підсистеми «КАСАНДРА» Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту, згідно з вимогами і методичними рекомендаціями, визна-

ченими також Міністерством юстиції України. Також обов'язково одночасно аналізується та береться до уваги стан реалізації індивідуального плану роботи.

Безперечно, основною метою висновку про ступінь виправлення є забезпечення суду достовірною та всебічною інформацією, необхідною для визначення можливості заміни покарання у виді позбавлення волі на певний строк. А отже, за структурою висновок складається із шести розділів: I. «Загальна інформація», II. «Критерії оцінки виправлення засудженого», III. «Оцінка ризику вчинення повторного кримінального правопорушення», IV. «Стан реалізації індивідуального плану соціально-виховної роботи», V. «Характеристика під час відбування покарання», VI. «Психологічна характеристика засудженого». Окремі, проте, важливі рекомендації щодо складання вмотивованого висновку, можна викласти в певній послідовності.

Зміст I розділу: «Загальна інформація» містить щонайменше два підрозділи, зокрема: «Інформація про засудженого», складається виключно на основі отриманих відомостей із загальної інформації про засудженого, взятої з його особової справи, Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту; «Інформація про перелік джерел, що були використані під час підготовки висновку» (наприклад, Єдиний реєстр засуджених та осіб, узятих під варту, матеріали особової справи, дані вироку суду, інформація, отримана від уповноваженого органу з питань пробації тощо).

У розділі «Критерії оцінки ступеня виправлення засудженого», крім відповідних психолого-педагогічних та організаційно-правових ознак, встановлено показники виправлення – критерії, результати заповнення яких оцінюються відповідними числовими балами. Законодавчо визначено, що основними критеріями, серед них є такі: «ставлення до скоєного кримінального правопорушення»; «ставлення до суспільного життя»; «ставлення до режиму відбування покарання»; «ставлення до праці»; «ставлення до особистого (сімейного) життя»; «ставлення до вживання наркотичних речовин / алкоголю». У висновку детально характеризується ставлення засудженого до протиправної поведінки загалом, аргументовано підкреслюється його ставлення до власного кримінального правопорушення, за яке було засуджено. Паралельно вказуються причини скоєного кримінального

правопорушення, оцінюється розуміння й усвідомлення засудженим його наслідків (визнання або невизнання вини), оцінюється сформований умовивід про щире каяття у вчиненому злочині або навпаки думки про не заслуженість покарання й наявність переконання в тому, що з ним вчинили несправедливо. Однак, за можливістю, коротко зазначається інформація про відшкодування завданих збитків. Під час розгляду питання про ставлення засудженого до суспільного життя аналізується інформація чи соціально контактний та комунікабельний засуджений, які особливості кола знайомих, з якими підтримує зв'язок засуджений та їхній вплив на нього, а також вмотивованість засудженого підтримувати стосунки з прокримінально налаштованими друзями та знайомими. Особливу увагу слід звернути на ситуацію, якщо засуджений немає друзів, не підтримує соціальних контактів, необхідно визначити можливі причини такого стану.

Ставлення засудженого до режиму відбування покарання – один з показових критеріїв дійсного стану його виправлення чи навпаки небажання виправлятися. У розділі зазначається, чи вчиняв засуджений порушення встановленого порядку відбування покарання за оцінюваний період. Крім того, вказується інформація про перебування засудженого на профілактичних обліках, про кількість отриманих заохочень та стягнень за весь період відбування покарання (окремо вказується наявність незнятих або непогашених стягнень).

У розділі «Ставлення до праці» описується дійсне ставлення засудженого до праці та досвід працевлаштування як до засудження, так і під час відбування покарання. Обов'язково зазначається, чи володіє засуджений достатніми професійними навичками для отримання роботи після звільнення або які заходи вживає для їх отримання в майбутньому, а також вказати інформацію про стан здоров'я, що не дає змоги засудженому працювати та якщо він має певний статус, що передбачає отримання державних соціальних виплат (чи отримує такі виплати або які вживає заходи для їх отримання) або засуджений має офіційне джерело доходів без працевлаштування.

«Ставлення до особистого (сімейного) життя» досить складний критерій для цієї категорії засуджених, оскільки вони або не мають сім'ї, або вона розпалась, або засуджений виявляє байдужість до близьких та рідних і не бажає підтримувати з ними

зв'язок. Однак за цим критерієм розкриваються особливості стосунків засудженого з рідними та близькими, їх наявність і вплив на засудженого: наявність / відсутність соціальних зв'язків з рідними та близькими (родиною) на цьому етапі життя; стосунки з особою, з якою зареєстрований шлюб або з якою перебуває у цивільному шлюбі, виконання або невиконання батьківських обов'язків та ін. Також зазначається коло осіб, які відвідують засудженого, з ким проводить телефонні розмови та від яких осіб засуджений отримує посилки/передачі. У розділі, в якому характеризується ставлення засудженого до вживання наркотичних речовин та/або алкоголю, оцінюється усвідомлення впливу вживання на життя і здоров'я, а також на ймовірність скоєння протиправних дій під впливом наркотичних речовин, алкоголю або для отримання коштів на наркотичні речовини та алкоголь. Додатково вказується і описується ситуація, якщо засуджений перебуває на замісній підтримуючій терапії. В особливих випадках, коли засуджений не усвідомлює вплив вживання наркотичних речовин/алкоголю на життя і здоров'я, а також на ймовірність скоєння протиправних дій, необхідно обґрунтовано описати й проаналізувати. Важливою компонентою висновку є «Інформація про ставлення до планування життя в майбутньому». У розділі описується наявність (відсутність) позитивних планів на майбутнє у засудженого та стану їх реалізації, окремо вказується, які дії вчиняє засуджений, щоб їх досягти та чи усвідомлює труднощі, з якими зіштовхнеться після свого звільнення. Також зазначається наявність місця проживання особи до засудження, з ким саме мешкав засуджений до засудження та описується нинішня ситуація з житлом.

Психологічна характеристика засудженого складається психологом установи, містить п'ятнадцять психологічних критеріїв, характеризує виявлення індивідуально-психологічних особливостей засудженого та здійснюється з використанням методики визначення нервово-психічної стійкості «Прогноз», багатofакторного особистісного опитувальника Р. Б. Кеттела (форма С) та методики діагностики соціально-психологічної адаптації Роджерса-Даймонда.

Складений проєкт висновку подається для подальшого обговорення та розгляду комісією. Після обговорення результатів інформації, наведеної у проєкті висновку, комісією підсумовується загальний бал розділів II-VI та визначається відповідний ступінь

виправлення засудженого, а саме: якщо бал варіюється від «0» до «60» включно, то засуджений не став на шлях виправлення (не довів своє виправлення) та не може бути представлений до заміни покарання на підставі статей 81, 82 Кримінального кодексу України; якщо бал становить «61» та вище, то засуджений став на шлях виправлення (довів своє виправлення) та має бути представлений до заміни покарання на підставі статей 81, 82 Кримінального кодексу України.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 17 березня 2020 р. № 530–ІХ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 15.05. 2023).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 19 грудня 2019 р. № 409–ІХ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 15.05. 2023).
3. Про визначення ступеня виправлення засудженого : наказ М-ва юстиції України від 19.01.2023 р. № 294/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0116-23#Text> (дата звернення: 01.05.2023).
4. Мина В. В. Виправлення засудженого як мета покарання крізь призму філософії права. *Часопис Київського інституту права*. 2011. № 2. С. 63–66.
5. Яковець І. С. Умовно-дострокове звільнення та заміна невідбутої частини покарання більш м'яким : монографія. Миколаїв : PRI, 2012. 212 с.

Єськін Олександр Вікторович,

слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ФОРМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Становлення України як держави, яке буде відповідати високим вимогам демократичності, що безумовно є однією зі складових, що стоїть на шляху до європейської державності, вимагає відверте підвищення вимог до системності нормативно-правових актів. В умовах війни державотворення переживає також непростий період у своєму функціонуванні, проте цей непростий час також вимагає збільшення нормативно-правових актів. Тому спочатку необхідно згадати, що є адміністративним правом.

На сьогодні адміністративне право є комплексною галуззю права. Норми вказаної галузі права здійснюють регулювання широкого кола відносин. Такі суспільні відносини містять своє відображення у великій кількості нормативно-правових актів, які, закономірно, вимагають відповідної систематизації [1, с. 15–19].

Коли йдеться про систематизацію норм адміністративного права, актуальність наукового забезпечення відповідних процесів так само можна обґрунтувати і постійним розвитком адміністративного законодавства внаслідок проведення низки реформ. Що ж до динаміки розвитку, то напевно чи конституційне законодавство України оновлюється та доповнюється актами більш активно, ніж адміністративно. І цілком зрозуміло, що активний розвиток адміністративного законодавства робить ймовірним появу дефектів, прогалин, а також необхідність зменшення існуючих актів законодавства.

Враховуючи вищезазначене, проблематикою теми дослідження є аналіз засобів систематизації, які існують у чинному законодавстві України.

Норми адміністративного права є насамперед нормами, що спрямовуються на встановлення та регламентацію окремих взаємин громадян. У таких відносинах кожній особі гарантується дійсне дотримання прав та свобод, та у випадку необхідності особі гарантується реальний захист від порушень його прав.

Ефективність правового забезпечення норм адміністративного права не було б можливим без систематизації норм. Варто наголосити, що проблемним є питання щодо відсутності дефініції поняття кодифікації, а також інших суміжних понять. Проте вважається, що основна причина відсутності на законодавчому рівні вищезазначеного визначення є факт відсутності єдиного закону. І це є проблемою, яка вимагає вирішення на науково-дослідному рівні.

Якщо звертатися до енциклопедії та довідників, зазначимо, що термін «кодифікація» має латинське походження. Кодифікація є формою систематизації, який здійснюється у процесі законотворчої діяльності.

Характеризуючи систематизацію, варто виділити такі її особливості:

- 1) результатом систематизації є зміна, скасування або ж доповнення норм адміністративно-правових актів;

2) систематизація сприяє усуненню прогалин у чинному законодавстві, а також усуненню розбіжностей чи суперечностей;

3) систематизація адміністративного законодавства спрямована на надання законодавству досконалого характеру [2, с. 21–33].

Основними формами систематизації законодавства, які відомі у законотворчій практиці та юридичній науці, є інкорпорація та кодифікація.

Інкорпорація являє собою зовнішнє опрацювання законодавства, облік і об'єднання чинних нормативно-правових актів у певному порядку – за галуззю правового регулювання, роком видання, за алфавітом [2, с. 27–33].

Вона здійснюється заінтересованими органами, посадовими особами, науковими працівниками. Підготовлені ними інкорпоровані збірники не підлягають затвердженню.

Інкорпорація має за мету полегшити пошук нормативного матеріалу та проведення наукових досліджень у галузі права, сприяти ефективнішій підготовці фахівців-юристів. До інкорпорованих збірників може бути включене лише чинне законодавство, нормативні акти в них викладаються з усіма змінами на момент видання.

Отже, інкорпорація законодавства – це впорядкування нормативно-правового масиву шляхом його опрацювання і викладу у вигляді хронологічних, предметних, алфавітних збірників. Її можна розглядати як підготовчу стадію для проведення кодифікації законодавства [2, с. 27–33].

Кодифікація законодавства – це складніша і досконаліша форма систематизації, яка передбачає переосмислення, творчу переробку та якісне поліпшення існуючого законодавства [3, с. 86–87].

Для спрощення кодифікаційних робіт, з огляду на суттєву відмінність матеріальних і процесуальних норм адміністративного права, доцільно провести їх роздільну кодифікацію [3, с. 87–88].

Оскільки систематизація адміністративного законодавства не може бути проведена шляхом підготовки та ухвалення єдиного Адміністративного кодексу України, можлива спеціальна (інституційна) кодифікація адміністративно-правових норм. На нашу думку, після впорядкування окремих інститутів і підгалузей адміністративного законодавства можливим стане проведення загальної кодифікації адміністративного законодавства і створення всеохопного

кодексу кодексів. Безперечно, що підготовка єдиного кодифікаційного акта адміністративного законодавства – завдання не просте та досить далекої перспективи, але воно уявляється цілком реальним, доцільним і корисним. Розробка єдиного Адміністративного кодексу України можлива лише після завершення адміністративної реформи та ухвалення значної кількості нормативних актів.

Список використаних джерел

1. Демченко В. О. Проблемні аспекти систематизації джерел адміністративного права України. *Інтернаука* : міжнародний науковий журнал. 2018. № 7 (1). С. 15–19.
2. Сарibaєва Г. М. Систематизація адміністративного законодавства України та нормотворчість. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 6 (3). С. 21–33.
3. Кондратьєв А. Ю. Структура адміністративно-правової норми: аналіз сучасних наукових підходів до конструювання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: юриспруденція. 2018. Вип. 33. С. 85–88.

Жулковський Вадим Вікторович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри кінології
Територіально відокремленого відділення «Хмельницька філія
Академії Державної пенітенціарної служби»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У НАПРЯМКУ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ

Упровадження зарубіжного досвіду у виправлення засуджених може містити різноманітні підходи та методи, які допоможуть зменшити кількість випадків рецидивної злочинності, поліпшити умови ув'язнення та сприяти ресоціалізації засуджених.

Один з найбільш ефективних підходів – це зосередження на розвитку навичок та професійної підготовки засуджених. Зарубіжні країни використовують різноманітні програми навчання, які надають засудженим можливість отримати освіту та професійну підготовку під час відбування покарання. Вони можуть містити курси вищої освіти, професійну підготовку та навчання на робочих місцях, що дає засудженим можливість набути нових навичок та отримати професійні сертифікати, що полегшує їхнє повернення до суспільства після звільнення.

Ще один ефективний підхід полягає у зосередженні на розвитку психологічної підтримки та психотерапії для засуджених. Це

може допомогти зменшити ризик виникнення проблем з психічним здоров'ям та депресією, які можуть виникнути під час відбуття ув'язнення, а також підвищити рівень самоповаги та відчуття самоцінності в засуджених осіб.

До інших підходів можна віднести забезпечення засудженим доступу до культурних та релігійних заходів, сприяння здоровому способу життя, зокрема, спорту та фізичній активності, а також розвитку програм для підтримки сімей засуджених.

У пенітенціарних системах країн Європи основними засобами, що сприяють ресоціалізації злочинців, вважаються загальноосвітнє і професійне навчання, програми психологічної підтримки, а також продуктивна праця. У більшості країн акцентується увага саме на соціальній роботі із засудженими, оскільки засуджені мають повернутися до суспільства таким чином, щоб це було якнайлегше для них, а також найменш обтяжливо для рідних, громади та держави [1].

Перш за все варто зазначити, що в низці країн важливу роль в ресоціалізації засуджених відіграють громадські об'єднання, приватні організації, волонтери, існують інститути опікунських рад (зокрема в Німеччині), священнослужителі через службу тюремних капеланів у США, Німеччині, Чехії, Естонії. До прикладу, у Великій Британії поряд із державними функціонує розвинена мережа недержавних структур, які підконтрольні державі та мають на меті розробку конкретних реабілітаційних програм, їх реалізацію, надають соціальну допомогу, долучають на громадських засадах необхідних фахівців для надання різнопланової допомоги засудженим [2].

Основним інструментом для ресоціалізації у французьких виправних установах є забезпечення одержання професійної освіти засудженими з метою їх подальшого працевлаштування. Навчання у школі є обов'язковим до 16 років. Щорічно до 28 000 засуджених проходять курси навчання, з них 800 і більше осіб здобувають очно вищу освіту в різних вищих навчальних закладах країни; крім того, до 3000 осіб навчаються заочно. Своєю чергою в Німеччині понад 50 % засуджених не мають освіти (навіть базової школи). Це виправляється різними формами індивідуальної роботи з кожним засудженим, а також цілою палітрою різних освітніх програм. Засуджені можуть отримати і вищу освіту.

У Норвегії 20 % засуджених навчаються за програмою вищих навчальних закладів. У них передбачено лекції та різні форми самостійної роботи, що гарантує повну зайнятість ув'язнених.

Стадія ресоціалізації в багатьох країнах забезпечується службою пробації, яка може реалізовувати одну з двох моделей:

- просоціальну, коли співробітник переважно виконує функцію соціального працівника, взаємодіє із сім'єю засудженого, самим засудженим (Німеччина, Франція, Нідерланди);

- нагляду, за якої співробітник контролює особу, що звільнилась (умовно засудженого) і стежить за тим, щоб піднаглядний поведився відповідно до умов звільнення (виroku) (Велика Британія, США) [3].

Третій Конгрес ООН із запобігання злочинів і поводження з ув'язненими, що відбувся в серпні 1965 року у Стокгольмі, зазначив, що в багатьох країнах з метою лібералізації режимів виправних установ і ресоціалізації засуджених широко застосовуються короткочасні відпустки. Надання їх є не просто пільгою або нагородою, яку можна заслужити сумлінним ставленням до роботи і дотриманням правил, встановлених у місцях позбавлення волі. Надання відпусток є одним із прийомів повернення правопорушників до нормального життя. Відпустки слугують тому, щоб поступово привчити ув'язненого до ідеї вільного життя і переконати його в тому, що він як і раніше належить до суспільства, до якого йому доведеться, врешті-решт, повернутися [1].

Так, у Канаді застосовується порядок, згідно з яким засудженим часто дозволяють відлучатися з в'язниці «під чесне слово». За методом «поступового звільнення» засудженому, що підлягає звільненню «під чесне слово» або в результаті закінчення терміну його тюремного ув'язнення, дозволяють щодня або на ніч йти з в'язниці протягом певного періоду (від одного тижня до трьох місяців, що передують звільненню). «Поступове звільнення», зазвичай, містить дозвіл відвідати магазини, здійснити візит до банку для відкриття поточного рахунку або зареєструватися в національному управлінні з набору кадрів, сходити до церкви, відвідати знайомих, взяти участь у спортивних змаганнях і різних розвагах. Іноді засудженим дозволяють йти щодня з в'язниці, щоб знайти для себе постійну роботу.

У Швейцарії, щоб підвищити шанси засудженого на ринку праці після звільнення, у виправних установах створюються невеликі виробничі підприємства, які частково не обкладаються податками.

У Фінляндії засудженим також дозволені відпустки, під час яких вони покидають місця позбавлення волі, а для побачень з родичами відсутні будь-які обмеження по часу та кількості. У Таїланді існує щорічна тижнева акція «Тиждень відкритих дверей», протягом якої засуджені мають право на необмежену кількість побачень зі своїми рідними.

Крім того, в державах створюються різноманітні агентства та служби, метою діяльності яких є сприяння ресоціалізації засуджених. До прикладу у Фінляндії успішно діє Асоціація у справах випробування і подальшого догляду для допомоги у вирішенні соціальних проблем умовно звільнених з місць позбавлення волі громадян. Аналогічні за функціональним призначенням служби діють у Південній Кореї та Китаї.

У Великій Британії існує інститут «менторства», сутність якого полягає в допомозі у вирішенні проблем, з якими стикаються особи, звільнені з установ виконання покарань. Менторами (наставниками) можуть бути як спеціально навчені соціальні працівники, так і волонтери.

Активна соціальна та психологічна роботи із засудженими до обмеження та позбавлення волі в країнах світу свідчить про очевидну ефективність та суспільно корисний результат такої діяльності. Незважаючи на проблеми та недоліки системи ресоціалізації в Україні, успішним прикладом використання зарубіжного досвіду з цього питання є створення ДУ «Центр пробації» в Україні, одним із завдань якої є сприяння ресоціалізації засуджених. З іншого боку, неефективне проведення роботи може мати й негативні наслідки. Наприклад, недостатня увага до психологічного здоров'я засуджених може призвести до збільшення кількості суїцидів та інших випадків насильства у в'язницях. Також недостатня професійна підготовка та робота засуджених можуть призвести до того, що вони не зможуть знайти роботу після звільнення, що підвищить ризик повернення до злочинної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бараш Є. Ю. Зарубіжний досвід соціальної роботи із засудженими. *Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби*. 2016. № 1 (11). С. 10–17.
2. Бараш Є. Ю. Кримінологічні засади ресоціалізації засуджених до тривалих строків покарання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 4 (101). С. 99–108.
3. Романов М. В., Жувак А. С. Особливості ресоціалізації неповнолітніх засуджених: досвід зарубіжних країн. *Інтернаука : міжнародний науковий журнал*. 2021. № 5.

Залуговська Ганна Петрівна,

старший викладач кафедри формування та розвитку професійних компетентностей персоналу ДКВС України Інституту професійного розвитку Академії Державної пенітенціарної служби

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ ІЗ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ДЕРЖАВНІЙ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Неможливо не погодитись, що особи рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) повинні досконало володіти системою професійних знань про порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань в Україні, знати порядок і підстави застосування сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, психологічні особливості поведінки особистості в екстремальних ситуаціях, принципи надання домедичної допомоги, а також набути професійно значущих якостей залежно від обійманої посади. Саме тому у світі загалом та в Україні зокрема правовими нормами встановлюються вимоги щодо добору та підготовки пенітенціарного персоналу.

Для аргументації нашої думки зазначимо, що Європейськими пенітенціарними правилами передбачена низка вимог до пенітенціарного персоналу, таких як обов'язок дотримання високих професійних та особистих стандартів під час здійснення професійної діяльності, а також усвідомлення необхідності сприяння поверненню засуджених до суспільства на основі програми позитивної мотивації та допомоги тощо [1].

Разом з тим з метою здійснення комплектування посад фахівцями завдяки чинному законодавству, що регулює порядок

і умови проходження служби в ДКВС України, також встановлюються вимоги до професійного рівня кандидатів на службу в органах, установах та слідчих ізоляторах ДКВС України [2, с. 78], зокрема наказом Міністерства юстиції України від 06 січня 2022 року № 27/5 затверджено Кваліфікаційні вимоги до професійної придатності осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України [3].

Згідно із зазначеним нормативно-правовим актом до кожної посади органів, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів та закладів вищої освіти ДКВС України встановлено кваліфікаційні вимоги, до яких входять основні компоненти:

- освітній рівень (повна загальна середня освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; другий (магістерський) рівень вищої освіти);

- галузь знань (соціальні та поведінкові науки; управління та адміністрування; право; виробництво та технології; військові науки; національна безпека; безпека державного кордону; цивільна безпека; публічне управління та адміністрування тощо);

- стаж служби (в ДКВС України або інших правоохоронних органах);

- досвід роботи на керівних посадах;

- стаж роботи на посадах педагогічних/науково-педагогічних працівників;

- науковий ступінь;

- вчене звання.

Отже, до персоналу ДКВС України належать працівники з різним рівнем освіти, спеціальністю, досвідом роботи та/або служби, яких об'єднує одне – бажання служити в органах, установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, закладах вищої освіти ДКВС України та бути відданим Українському народові.

Після добору персоналу ДКВС України згідно з вищезазначеними вимогами на нього покладається обов'язок безперервного підвищення професійної компетентності. Всі представники персоналу повинні оволодіти необхідними для проходження служби в ДКВС України знаннями, вміннями та навичками, завдяки чому стане можливим успішне виконання посадових і службових обов'язків з урахуванням актуальної оперативної обстановки, змін

у чинному законодавстві, а також оволодіння та впровадження нових форм і методів виправлення та ресоціалізації засуджених.

З цією метою чинним законодавством передбачена службова підготовка осіб рядового і начальницького складу ДКВС України, принципи організації якої, незважаючи на війну в Україні та активні бойові дії, були оновлені.

Таким чином, наказом Міністерства юстиції України від 17.03.2023 р. № 1000/5 затверджено Положення про організацію службової підготовки осіб рядового і начальницького складу ДКВС України [4], відповідно до якого основними формами проведення службової підготовки є:

- групові навчальні заняття (здійснюються за місцем проходження служби та в інших органах і установах ДКВС);

- навчальні збори (передбачені з метою аналізу, обміну досвідом та визначення пріоритетних завдань за напрямками службової діяльності);

- дистанційна форма (характеризується як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій);

- самостійна підготовка (форма службової підготовки, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних професійних компетентностей).

Акцентуємо увагу на тому, що до 06.04.2023 р. було чинне Положення про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу ДКВС України, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 08.09.2015 р. № 1675/5, згідно з яким основними видами проведення службової підготовки були:

- групові навчальні заняття за місцем служби;

- навчальні збори;

- самостійна підготовка [5].

Отже, відповідно до Положення про організацію службової підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 17.03.2023 р. № 1000/5 до

нових, раніше не передбачених чинним законодавством форм проведення службової підготовки, слід віднести дистанційну форму, яка завдяки застосуванню спеціальної онлайн-платформи під час воєнного стану має низку переваг. Зокрема, в умовах воєнного стану із безпечного місця (укриття) та уникаючи додаткового скупчення персоналу дасть змогу систематично оновлювати знання, вміння та навички осіб рядового і начальницького складу органів, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів та закладів вищої освіти ДКВС України.

Водночас вважаємо, що назріла необхідність розроблення та впровадження дистанційної процедури проведення всіх форм занять з особами рядового і начальницького складу ДКВС України, а також підсумкової перевірки рівня службової підготовки за навчальний рік у ДКВС України. Завдяки чому стане можливим безпечна для всіх учасників навчального процесу в системі службової підготовки перевірка здобутих персоналом професійних компетентностей в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила : рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць від 12.02.1987 р. Дата оновлення: 11.01.2006. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032/page2 (дата звернення: 02.05.2023).

2. Залуговська Г. П., Косов О. М. Значення системи службової підготовки для професійної компетентності осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України. *Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи* : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 04 листопада 2022 року). Чернігів : Академія ДПтС, 2022. С. 77–80.

3. Про затвердження кваліфікаційних вимог до професійної придатності осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України : наказ Міністерства юстиції України від 06.01.2022 № 27/5. Дата оновлення: 07.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-22#top> (дата звернення: 02.05.2023).

4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України : наказ Міністерства юстиції України від 17.03.2023 № 1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0466-23#Text> (дата звернення: 03.05.2023).

5. Положення про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України : наказ Міністерства юстиції України від 08.09.2015 № 1675/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1088-15> (дата звернення: 03.05.2023).

Здоровець Євгенія Миколаївна,
слухачка 1-го курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
Академії Державної пенітенціарної служби;

науковий керівник:

Гончаренко Оксана Григорівна,
доктор економічних наук, професор
Академії Державної пенітенціарної служби

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Система виконання покарань є досить важливим компонентом кожної держави, оскільки виконує одне з важливих завдань, а саме застосування заходу примусу у виді позбавлення або обмеження волі до осіб, які порушили загальнодержавні та законодавчо закріплені правила поведінки. Такий захід примусу є одним з найжорстокіших, тому що позбавляє правопорушника деяких прав, закріплених Конституцією України, тобто право вільного пересування та свободу дій. Тому ця сфера потребує значної уваги з боку держави.

Останнім часом відбувається значне реформування системи органів та установ виконання покарань, спрямоване на вдосконалення та покращення умов тримання засуджених [1, с. 194]. Якщо проаналізувати нормативні акти, які регулюють цю систему, то досить помітним є збільшення обсягу прав засуджених порівняно з минулими роками. Але це не єдине питання, яке потребує певних змін та більш значної уваги з боку органів державної влади.

Реформування системи виконання покарань дозволяє соціально переорієнтувати діяльність Державного департаменту України з питань виконання покарань як центрального виконавчого органу влади на якісно нову роботу з урахуванням міжнародного досвіду, унеможливаючи негативний вплив на процес виконання судових рішень з боку силових структур. Цьому аспектові вказаної проблеми сьогодні приділяють увагу такі вчені і практики, як: О. Беца, В. Львовичкін, А. Пташинський, Н. Сень та ін. [2, с. 90].

В установах виконання покарань загальносоціальне запобігання покликане покращити умови тримання засуджених відповідно до міжнародних стандартів, а саме: приведення умов тримання засуджених до стандартів, закріплених у законодавстві України; створення робочих місць для залучення засуджених до суспільно корисної праці; забезпечення можливості отримання загальноосвітнього та профтехнічного навчання; забезпечення корисного дозвілля засуджених; вирішення проблем матеріального та медико-санітарного забезпечення. Неодноразово в нашому суспільстві порушувалось питання покращення умов тримання засуджених. Орієнтуючись на провідні держави Європи, в законодавстві щоразу з'являються положення про покращення умов тримання засуджених до позбавлення волі та приведення цих умов до міжнародних стандартів. І з кожним разом вони все більш комфортні та більш європейські [3, с. 8]. Але, на жаль, реальна ситуація з умовами тримання покращується набагато повільніше, ніж цього б хотілось. Це ж саме стосується і забезпечення дозвілля, і медико-санітарного забезпечення засуджених. На нашу думку, однією з основних причин такої ситуації є недостатнє фінансування. Порівняно з умовами тримання засуджених до позбавлення волі в таких державах, як Німеччина, Швеція, Норвегія, Бельгія, Грузія, вітчизняні установи виконання покарань знаходяться в досить жалюгідному стані.

Варто зазначити, що пенітенціарна система є специфічним інститутом, який потребує постійної уваги, реформування та контролю з боку компетентних органів державного управління. Суб'єктом управління системи органів та установ виконання покарань є Міністерство юстиції України, але, на нашу думку, в цьому і криються деякі актуальні проблеми регулювання цієї сфери. Певні зміни звичайно відбуваються, але якщо їх проаналізувати, то помітним є той факт, що Міністерство юстиції України дуже повільно реформує пенітенціарну систему і наближає її до міжнародних стандартів.

Отже, що стосується актуальних проблем державного управління органами та установами виконання покарань, то насправді їх чимало і це не дивно, адже часи змінюються, змінюються стандарти та уявлення, які потребують певного корегування, реформування та уваги з боку компетентних суб'єктів державного управління. Звичайно певні зміни вже відбулися та відбуваються,

але актуальні проблеми, які потребують вирішення, завжди є і будуть. Головне це вміти їх виявити та вчасно відреагувати. Для цього і існує механізм державного управління всіма сферами суспільства.

Список використаних джерел

1. Пузирний В. Ф. Особливості управління в органах та установах виконання покарань в Україні. *Право*. 2019. № 3 (65). С. 191–195.
2. Стефанов С. О. Статус державного департаменту України з питань виконання покарань. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. С. 90–92.
3. Львовичкін В. А. Актуальні проблеми реформування кримінально-виконавчої системи України. *Соціальна політика і соціальна робота*. Київ, 2012. № 1. С. 6–18.

Кисельов Дмитро Валентинович,
молодший науковий співробітник відділу наукової діяльності
та міжнародного співробітництва
Академії Державної пенітенціарної служби;
Ворушило Олександр Валерійович,
курсант 137 навчальної групи
Академії Державної пенітенціарної служби

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ В УКРАЇНІ

З початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року Україна як правова, демократична держава, яка виборює демократичні та гуманістичні цінності як на дипломатичному, так і на інших фронтах, з метою заявлення на міжнародній арені як країни, яка є надійним партнером, що ставить демократію, гуманізм та свободу як найвищі цінності, намагається забезпечити права людини і громадянина всіх категорій людей, що перебувають під її юрисдикцією.

На сьогодні низка правоохоронних органів, у тому числі і Державна-кримінальна виконавча служба України (далі – ДКВС України), перебуває на стадії реформування та трансформації. Відповідно до викликів, пов'язаних з воєнними діями на території нашої держави, на ДКВС України покладено ще одне завдання у сфері забезпечення та підтримання державної безпеки – це тримання військовополонених.

Упродовж своєї незалежності, починаючи з 1991 року, Україна не мала фактичного досвіду тримання військовополонених.

У статті 4 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року визначено правовий статус військовополонених. Це особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з таких категорій:

1. Особи особового складу збройних сил сторони конфлікту, а також членів ополчення або добровольчих загонів, які є частиною цих збройних сил.

2. Члени інших ополчень та добровольчих загонів, зокрема члени організованих рухів опору, які належать до однієї зі сторін конфлікту й діють на своїй території або за її межами, навіть якщо цю територію окуповано, за умови, що ці ополчення або добровольчі загони, зокрема організовані рухи опору, відповідають таким умовам: ними командує особа, яка відповідає за своїх підлеглих; вони мають постійний відмітний знак, добре розпізнаваний на відстані; вони носять зброю відкрито; вони здійснюють свої операції згідно із законами та звичаями війни.

3. Члени особового складу регулярних збройних сил, які заявляють про свою відданість урядові або владі, що не визнані державою, яка їх затримує.

4. Особи, які супроводжують збройні сили, але фактично не входять до їхнього складу, наприклад цивільні особи з екіпажів військових літаків, військові кореспонденти, постачальники, особового складу робочих підрозділів або служб побутового обслуговування збройних сил, за умови, що вони отримали на це дозвіл тих збройних сил, які вони супроводжують, для чого останні видають їм посвідчення особи за зразком.

5. Члени екіпажів суден торговельного флоту, зокрема капітани, лоцмани та юнги, а також екіпажи цивільних повітряних суден сторін конфлікту, які не користуються більш сприятливим режимом згідно з будь-якими іншими положеннями міжнародного права.

6. Жителі неокупованої території, які під час наближення ворога озброюються, щоб чинити опір силам загарбника, не маючи часу сформуватися в регулярні війська, за умови, що вони носять зброю відкрито й дотримуються законів і звичаїв війни [1].

Правовий статус військовополонених визначений статтею 44 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року.

З метою встановлення порядку здійснення заходів щодо тримання військовополонених згідно з нормами міжнародного права та відповідно до статті 9 Закону України «Про оборону України» Кабінет Міністрів України видав постанову від 05 квітня 2022 року № 413 «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» (далі – Постанова КМУ № 413). Цей нормативно-правовий документ установлює загальні вимоги щодо тримання військовополонених відповідно до норм міжнародного права з моменту введення воєнного стану, який охоплює воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [2].

У цілому ця Постанова відповідає міжнародним документам щодо тримання військовополонених.

Відповідно до Женевської конвенції військовополонених потрібно утримувати в окремому таборі. Аналогічна правова норма передбачена Постановою КМУ № 413.

В Україні військовополонені перебувають у таборі, розташованому далеко від лінії фронту, підприємств атомної енергетики, об'єктів підвищеної небезпеки, а також воєнних об'єктів. Переважна більшість військовополонених – із незаконних збройних угруповань «ЛНР» та «ДНР», які підтримує росія. На сьогодні в таборі не тримаються засуджені, лише військовополонені [3].

У таборах для тримання військовополонених передбачений режим та розпорядок дня. Режим тримання військовополонених передбачає забезпечення ізоляції військовополонених від місцевого населення та виключення можливості їх (військовополонених) втечі. Розпорядок дня затверджується начальником табору для тримання військовополонених, у розпорядку дня повинна бути передбачена робота на виробництві тривалістю, що встановлена законодавством про працю, та сон не менше ніж 8 годин на добу [2].

Відповідно до Закону України від 02 травня 2022 року № 2158-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування питань, пов'язаних із військовополоненими в особливий період» на базі виправних колоній максимального, середнього та мінімального рівнів безпеки із загальними умовами тримання та слідчих ізоляторів було створено спеціальні дільниці для

тримання військовополонених. Відповідний нормативно-правовий акт визначає, що під час дії воєнного стану в Україні у зв'язку з неможливістю доставлення військовополонених безпосередньо до табору для тримання військовополонених, з метою забезпечення їхнього життя та здоров'я такі особи можуть тимчасово перебувати в дільницях для тримання військовополонених, утворених у СІЗО [4].

З метою недопущення поширення інфекційних та інших захворювань у таборі військовополонені, що прибули, підлягають карантину строком на 14 діб, протягом яких вони тримаються в дільниці для карантину та діагностики. Під час прибуття до табору військовополонені обов'язково проходять первинний медичний огляд і у разі виявлення у військовополоненого інфекційного, паразитарного, загальносоматичного та психічного захворювання його відразу ізолюють від решти військовополонених та госпіталізують до відповідного відділення медичної частини. Решта військовополонених проходять санітарну обробку з одночасною дезінфекцією одягу та майна і подальшим розміщенням у дільниці для карантину та діагностики [2].

Отже, відповідно до вищевикладеного, можна зробити висновок, що порядок тримання військовополонених в особливий період здійснюється відповідно до норм міжнародного права та нормативно-правових актів вітчизняного законодавства. Військовополонені тримаються у відповідних таборах, або дільницях для тримання військовополонених. Дослідивши зміст Постанови КМУ № 413, варто зазначити, що закріплені положення останнього в цілому задовольняють вимоги Женевської конвенції.

Список використаних джерел

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949. Дата оновлення 08.02.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 04.05.2023).

2. Про затвердження Порядку тримання військовополонених : постановою Кабінету Міністрів України від 05 квітня 2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022%D0%BF/ed20230207#Text> (дата звернення: 04.05.2023).

3. Як утримують військовополонених армії РФ у таборі в Україні? вебсайт Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/tabir-poloneni-obmin-rosiya-okupatsiya/31948426.html> (дата звернення: 04.05.2023).

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування питань, пов'язаних із військовополоненими в особливий період. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2158-20#n10> (дата звернення: 04.05.2023).

Ковтун Денис Романович,

студент 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Ступінь реалізації принципу верховенства права в державі в цілому та у сфері адміністративного права зокрема впливає на рівень забезпечення справедливого правосуддя, ухвалення справедливих законів та їх правильне застосування.

Завдання забезпечення узгодженості всієї правової системи в контексті співіснування колізійних норм покладено, насамперед, на судову владу та суб'єктів державного управління в процесі здійснення виконавчої діяльності. Особлива роль у системі інституційного забезпечення верховенства права належить адміністративному судочинству.

Принцип верховенства права є основним системоутворювальним принципом у здійсненні суб'єктами публічної адміністрації та адміністративного судочинства адміністративної діяльності.

Воно полягає в тому, що у разі застосування суб'єктами владних повноважень нормативно-правових актів, які обмежують або порушують права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, або їх тлумачення в такому розумінні, рішення, ухвалені в таких категоріях справ, має бути визнано недійсним – протиправним [1, с. 65].

Необхідно наголосити на тому, що запровадження державою стабільних сприятливих умов для необхідної реалізації принципу верховенства права та права в різних сферах суспільного життя, запровадження на різних рівнях гарантій забезпечення і механізму захисту в разі недотримання цього принципу є його переважними напрямками.

Також можна зазначити, що принцип верховенства права розкриває напрямки розвитку всіх галузей права України, в тому числі й адміністративного. Це дає змогу визначити основні завдання

та принципи діяльності державного управління в Україні, закріплені спеціальними законами.

Тобто в Україні є міцна законодавча база для функціонування принципу верховенства права, яка має бути повною мірою реалізована на практиці, а сам принцип має стати тим орієнтиром для дотримання прав людини, метою якого є досягнення загального добробуту людства.

Принцип верховенства права в адміністративному праві є складною конструкцією, яка містить низку обов'язкових елементів, зокрема:

- законність;
- правова визначеність;
- заборона свавілля;
- доступ до правосуддя, яке здійснюють незалежні та неупереджені суди;
- дотримання прав людини;
- заборона дискримінації та рівність перед законом.

Недотримання публічною адміністрацією хоча б одного з цих елементів означатиме порушення нею принципу верховенства права.

Отже, в контексті звернення до адміністративного суду принцип верховенства права виражається як для приватної особи, так і для адміністративного суду.

Відповідно, для приватної особи в тому, що її право на захист своїх прав, свобод і законних інтересів від неправомірних рішень, дій, бездіяльності органів державної влади є непохитним.

Тобто варто констатувати той факт, що ні міркування доцільності, ні авторитетність органів влади, ні рівень особливого авторитету не може бути підставою для обмеження особи у здатності захищати справедливість і свободу, які, на її думку, були порушені внаслідок протиправної поведінки суб'єкта – носія влади.

Натомість для адміністративного суду принцип верховенства виражається в тому, щоб забезпечити належне реагування на звернення приватної особи, тобто забезпечити ефективний захист її порушених прав, свобод і законних інтересів шляхом здійснення своєчасного та об'єктивного, неупередженого та справедливого вирішення спору [1, с. 88].

Отже, принцип верховенства права є основоположним стрижнем усієї системи адміністративної юстиції в Україні. Верховенство права як принцип і ознака правової країни є однією з найбільш актуальних і дискусійних тем вітчизняної юриспруденції.

Його актуальність пов'язана не лише з прагненням до європеїзації системи права. Верховенство права, враховуючи давню правову традицію, виступає своєрідним стандартом відносин держави та особи, суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Мельник-Томенко Ж. М. Принцип верховенства права як універсальна засада адміністративного судочинства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 6. С. 84–89.

2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник. Видання четверте / В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.

Кононенко Олександр Олександрович,

слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗУМНОСТІ СТРОКІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стаття 2 Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС України) чітко визначила, що адміністративне судочинство базується на таких засадах, як справедливість, неупередженість, а також своєчасне вирішення у суді спорів у сфері публічно-правових відносин, метою яких виступає ефективний захист прав, свобод, а також інтересів від протиправних посягань [1, с. 3].

Строк у адміністративному процесі як такий є однією із ключових категорій. Така категорія пронизує абсолютно всі правовідносини, які виникають. Важливо зазначити, що дотримання строків є важливою умовою щодо здійснення максимально ефективного судового провадження. Строк є категорією, що сприяє недопущення випадків затягування розгляду справи та сприяє підвищенню довіри до судової гілки влади.

Проте на сьогодні питання щодо визначення розумності строків залишається відкритим. Серед науковців і дослідників у галузі адміністративного права та процесу досі точаться спори щодо трактування «розумних строків» та їх певного визначення. Отже,

в рамках нашого дослідження нами буде здійснений теоретичний аналіз за вказаною проблематикою [2, с. 152–153].

Досліджуючи наукову літературу, зазначимо, що строк це певний проміжок часу, протягом якого вчиняються відповідні дії. Строки класифікуються на матеріально-правові та процесуально-правові. Якщо більш детально дослідити дефініцію матеріально-правовий строк, варто зазначити, що відповідний проміжок часу, протягом якого особа може звернутися за захистом до суду з метою відновлення своїх порушених прав з боку суб'єктів владних повноважень. Своєю чергою матеріально-правовий строк також класифікується на загальний та спеціальний. Характеризуючи загальний строк, зазначимо, що він є тим відрізком часу, протягом якого особа має право на звернення до суду за захистом порушеного права. Водночас як спеціальний матеріально-правовий строк не обов'язково має збігатися з відповідним строком.

Також строки, передбачені чинним адміністративно-процесуальним законодавством, за думкою окремих учених, можна класифікувати на: 1) основні; 2) строки щодо здійснення заходів забезпечення. Прикладом основних строків можуть слугувати строк розгляду справи у сфері адміністративного провадження. Прикладом другого виду можуть слугувати вручення повістки [2, с. 155].

Стаття 118 КАС України чітко визначила та закріпила визначення процесуальний строк і встановила останнього як встановлений законом строк, у межах якого вчиняється певна процесуальна дія. Аналізуючи зміст цієї норми, ми можемо дійти висновку, що законодавець визначив умову, за якої процесуальний строк не визначений законом, вказаний строк встановлюється судом.

Таким чином, зазначимо, що строки також можливо класифікувати на строки, які визначаються: 1) законодавцем; 2) судом. Відповідно до ст. 119 КАС України суд встановлює розумні строки щодо вчинення відповідних дій, мається на увазі, вчинення дій, що передбачають час, достатній для вчинення відповідної дії.

Постає питання, що ж мається на увазі під визначенням «розумний строк». Так, КАС України визначив, що під цим визначенням мається на увазі найкоротший у часовому проміжку строк, який вважається достатнім для вирішення і розгляду справи по суті.

Якщо ж досліджувати поняття розумного строку більш предметно, слід звернутися до інших нормативно-правових актів. Так, досліджуючи норми Цивільного та Господарського кодексів, слід зазначити, що ми можемо побачити єдиний підхід законодавця до характеристики цієї дефініції. В межах нашого дослідження досить цікавим видається звернення до міжнародних нормативно-правових актів у контексті дослідження інститут розумних строків.

Отже, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод визначає категорію розумності строку як гарантію його забезпечення. Зокрема, у згаданому конвенційному приписі зафіксовано, що кожен у вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків або встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним та безстороннім судом [3, с. 6].

Порушенням розумних строків розгляду справ може також вважатися тривале невиконання судових рішень з вини державних органів. Згідно з прецедентною практикою ЄСПЛ процедура виконання рішень суду є невід'ємною частиною судового розгляду.

Таким чином, здійснивши аналіз чинного законодавства України, а також міжнародного-правових договорів у контексті дослідження інституту розумних строків, зазначимо, що законодавець визначив уніфікований підхід щодо категорії розумності строків. Це торкнулось і питання визначення розумності строків в адміністративному судочинстві. Тобто законодавцем було продемонстровано уніфікований підхід під час визначення та формулювання критеріїв розумного строку розгляду судової справи в усіх формах судочинства, а також вчинення окремої процесуальної дії, незалежно від їх (справ) специфічних ознак та галузевої належності.

Варто зазначити, що вказана проблематика вимагає подальшого дослідження і детального аналізу, оскільки зміни в законодавство внесені нещодавно та повинні згодом розглядатись у часовій перспективі.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV : станом на 19 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

2. Берназюк Я. О. Поняття «розумності строків» в адміністративному судочинстві. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 4. (84). С. 149–157.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 01.05.2023).

Корнійчук Андрій Сергійович,

слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У рамках цієї теми ми проаналізували правовий статус державних службовців та визначили основні елементи, що визначають державних службовців як суб'єктів адміністративного права. Визначено особливості державної служби в сучасних реаліях українського суспільства та проаналізовано державних службовців як суб'єктів адміністративного права.

Суб'єкт права – це учасник суспільно-правових відносин, наділений низкою прав та обов'язків. Це поняття містить у собі кілька взаємопов'язаних критеріїв:

– соціальні критерії, які передбачають безпосередню участь особи у суспільних відносинах як самостійного компонента, здатного до автономного волевиявлення;

– юридичні критерії, які передбачають сукупність прав та обов'язків у певній сфері суспільних відносин [1, с. 51].

Суб'єктами адміністративного права слід визнати учасників суспільних відносин, які наділені сукупністю прав та обов'язків, тобто можуть вступати в адміністративно-правові відносини. Якщо суб'єктом є державний службовець, то він є суб'єктом адміністративного права, тобто реальним учасником публічно-правових відносин.

Слід зазначити, що в українській адміністративно-правовій науці питанням регулювання адміністративно-правового статусу державних службовців та класифікації їх прав і обов'язків у сучасних умовах приділялося недостатньо уваги. Водночас наша держава працює над удосконаленням українського законодавства з метою вирішення існуючих проблем у класифікації прав, обов'язків та гарантій публічних службовців в Україні [2, с. 366].

Адміністративно-правовий статус публічного службовця – це система наданих публічному службовцю прав та сукупність покладених на нього обов'язків. Зміст адміністративно-правового статусу публічного службовця у структурному розумінні має визначатися його основними правами та обов'язками. Як невід'ємна складова правового статусу державних службовців їх права ґрунтуються на конституційних правах громадян України. Основний Закон нашої держави гарантує державним службовцям та всім громадянам України такі права:

- 1) повага до людської гідності (стаття 28);
- 2) свобода та особиста недоторканність (стаття 29);
- 3) недоторканність житла (стаття 30);
- 4) інші права і гарантії, передбачені статтями 31-35, 43, 45-49, 53, 59 Конституції України [3, с. 167].

Щодо прав та обов'язків державних службовців, то в теорії адміністративного права під ними розуміють встановлені та гарантовані державою особливий вид заходів належної та дозволеної поведінки у сфері відносин між суб'єктами публічної влади. Слід розрізняти права та обов'язки державних службовців, які визначають і встановлюють конкретну сферу повноважень щодо певної державної функції, та загальні права та обов'язки, які поширюються на всіх без винятку державних службовців, незалежно від категорії державної посади, яку вони обіймають. Службові права та обов'язки посадової особи впливають із завдань і функцій державного органу та є вираженням її владних повноважень щодо надання вказівок. Загальні права та обов'язки державного службовця визначені Законом України «Про державну службу». До них належать:

- 1) повага до особистості, честі та гідності, коректна і шаноблива поведінка стосовно начальства, колег та інших осіб;
- 2) чітка регламентація посадових обов'язків;
- 3) створення належних умов праці та матеріально-технічного забезпечення посадових осіб;
- 4) винагорода відповідно до посади, результатів роботи, вислуги років та класу;
- 5) гарантоване право на відпустку, соціальне забезпечення та пенсійне забезпечення відповідно до положень законодавства;
- 6) професійна підготовка;

7) просування по службі на основі професійної придатності та сумлінного виконання службових обов'язків;

8) участь у професійних спілках та діяльності громадських об'єднань (крім політичних партій);

9) оскарження рішення про накладення дисциплінарного стягнення, звільнення з публічної служби в установленому законом порядку, а також висновку, що містить негативну оцінку за результатами оцінювання службової діяльності;

10) захист від незаконного переслідування, звільнення з публічної служби в установленому законом порядку, а також висновку, що містить негативну оцінку за результатами оцінювання службової діяльності;

11) одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій необхідну інформацію з питань, що належать до їх компетенції;

12) мати безперешкодний доступ до документів, пов'язаних з проходженням публічної служби;

13) проводити на їхню вимогу службове розслідування з метою усунення, на їхню думку, необґрунтованих звинувачень або підозр [4, с. 66–67].

Державні службовці можуть користуватися також іншими правами, прямо передбаченими положенням про структурний підрозділ державного органу та посадовими інструкціями. Що стосується обов'язків державного службовця, то відповідно до статті 8 Закону України «Про державну службу України» державний службовець зобов'язаний:

1) додержуватися Конституції та законів України, а також принципів державної служби і кодексу етичної поведінки державного службовця;

2) поважати людську гідність, не допускати порушень прав і свобод людини і громадянина;

3) поважати символи Української держави;

4) використання державної мови під час виконання службових обов'язків та недопущення дискримінації державної мови;

5) забезпечення ефективного виконання завдань і функцій державних (муніципальних) органів у межах покладених на них повноважень;

6) професійно і сумлінно виконувати свої службові обов'язки;

7) виконувати законні рішення, накази (розпорядження) органів державної влади та доручення своїх керівників;

8) дотримуватися вимог законодавства про запобігання і протидію корупції;

9) постійно вдосконалювати організацію службової діяльності та підвищувати рівень професійної компетентності;

10) для захисту державної таємниці та персональних даних фізичних осіб, а також іншої інформації з обмеженим доступом, що стала їм відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків, тощо [5, с. 39].

Тому державна служба традиційно розглядається з аналізом питань адміністративного права. Це пов'язано з тим, що державні службовці є суб'єктами виконання адміністративних та інших функцій держави і беруть участь у здійсненні повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У процесі своєї діяльності державні службовці користуються низкою прав та мають певні обов'язки, визначені статтею 7 Закону України «Про державну службу України» (стаття 8 Закону України).

Список використаних джерел

1. Гошовская В. Управление в государственной службе. *Право и экономика*. 2016. № 9. С. 45–60.

2. Агапова А. М. Адміністративне право України : підручник для студентів. Луганськ : Ліга Закон, 2013. 401 с.

3. Атаманчук В. О. Суть державної служби. Харків, 2017. 378 с.

4. Черепанов В. Система державного і муніципального управління. Київ : Норма, 2016. 292 с.

5. Бахрах Д. М. Державна служба: поняття, сутність, принципи. *Актуальні проблеми права та політики*. 2017. № 2. С. 51.

Котов Владислав Ігорович,

студент 1-го курсу магістратури

Академії Державної пенітенціарної служби

ОСОБЛИВОСТІ НЕУРЯДОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Передусім варто зауважити, що аналіз сучасного стану правозахисного руху в Україні дає підстави вважати, що більшість

проблем, що виникають сьогодні у процесі інституціоналізації неурядових організацій, багато в чому пов'язані зі складнощами історичного розвитку країни в цілому, а саме: протягом десятиліть у країні були відсутні необхідні політичні умови для повноцінного розвитку інститутів громадянського суспільства.

Багато з них і нині ще не мають адекватної основи в його структурі, свідомості народу, правозастосовній практиці. Що стосується правозахисних організацій, то на їх формуванні значною мірою і дотепер позначається зневіра народу у здатність захистити свої права юридичними засобами.

Відповідно до Основного Закону нашої держави громадяни України мають право на об'єднання. Громадяни України можуть реалізувати це право шляхом створення недержавних організацій, до яких належать:

- 1) громадські об'єднання (громадська організація, громадська спілка);
- 2) благодійні організації (благодійне товариство, благодійна установа, благодійний фонд);
- 3) професійні спілки, їх об'єднання;
- 4) об'єднання організацій роботодавців;
- 5) відокремлені підрозділи іноземних неурядових організацій, представництва;
- 6) філії іноземних благодійних організацій;
- 7) творчі спілки, їх територіальні осередки;
- 8) органи самоорганізації населення.

Серед перелічених суб'єктів найпоширенішою формою недержавних організацій є громадські об'єднання, діяльність яких ґрунтується на спільності професійних та інших інтересів їх членів і спрямована на участь у виробленні державної політики, розвитку науки, культури, відродження духовних цінностей, вирішення соціальних проблем окремих категорій і груп громадян, благодійність, охорона навколишнього середовища тощо.

Сьогодні неурядові громадські організації об'єднують тисячі людей для здійснення правозахисної діяльності, підтримки соціально незахищених верств населення, розвитку студентства, молоді, а також беруть активну участь у відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування [1, с. 350].

З-поміж іншого, варто також наголосити на тому, що важливою особливістю неурядових організацій є те, що люди організуються самі, а не використовують традиційні урядові структури.

Часто вони є групами інтересів, які лобіюють уряди для досягнення суспільно значущих цілей, вирішення тих чи інших проблем на національному або міжнародному рівні, намагаючись залучити для цього не тільки можливості держав і міждержавних організацій, а й інших громадських структур.

Розглядаючи особливості громадських організацій як суб'єктів адміністративного права, слід зазначити, що вони не наділені публічними повноваженнями, хоча водночас зацікавлені в активному впливі на сферу державного управління залежно від цілей, які вони переслідують.

Наприклад, можуть створюватися громадські об'єднання, які поряд з органами державної влади забезпечують реалізацію державної політики у сфері допомоги багатодітним сім'ям.

Слід констатувати той факт, що громадські організації є об'єктами державного управління і повинні дотримуватись визначеного законом адміністративно-правового режиму створення, здійснення статутної діяльності та ліквідації.

Органи державного управління можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування та реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема шляхом консультацій з громадськими об'єднаннями з важливих питань державного і суспільного життя, розробки відповідних проєктів нормативно-правових актів, формування консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, в яких беруть участь представники громадських формувань [2, с. 66].

Отже, виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що правовий статус громадських організацій в Україні свідчить про наявність у них адміністративно-правового статусу, який можна визначити як сукупність фактично закріплених прав та обов'язків суб'єкта адміністративного права у сфері державного управління, передбачена окремими нормами адміністративного права.

Список використаних джерел

1. Цьвок М. С. Адміністративно-правовий статус недержавних громадських організацій в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2017. № 861. С. 346–353. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2018/jun/13056/346-353.pdf> (дата звернення: 15.05.2023).

2. Московець В. І. Адміністративно-правовий статус недержавних правоохоронних формувань. *Європейські перспективи*. 2014. № 6. С. 62–66.

Крят Дмитро Миколайович,

слухач 5-го курсу магістратури

Академії Державної пенітенціарної служби

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОФІЛАКТИКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

У вітчизняній та міжнародній науковій спільноті завжди привертала до себе увагу науковців та дослідників тема вияву проти-правної поведінки неповнолітніх осіб, адже саме з цією віковою групою суспільство пов'язує своє сьогодення і майбутнє.

Соціально-економічний стан України у зв'язку з проведенням військових дій негативно впливає на формування особистості підлітків, зростає їх кількість, що мають відхилення в поведінці, а це, в свою чергу, призводить до вчинення адміністративних правопорушень неповнолітніми.

Адміністративним правопорушенням згідно зі ст. 9 КУпАП визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку. Особа від 14-ти до 16-ти років, – не може бути притягнута до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення [1, с. 26].

Правопорушення, які вчинили неповнолітні особи, – це на-самперед небезпечне соціальне явище, що негативно впливає на формування особистості неповнолітнього, завдають значної шкоди суспільству через втрату трудових ресурсів, у зв'язку

з тим, що не всі особи після відбування покарання стають на шлях виправлення, крім того, саме неможливість повернутись до повноцінного суспільного життя і відіграє значну роль у формуванні рецидивної злочинності серед неповнолітніх.

Тому і виникає необхідність усе частіше проводити профілактичну роботу з цією категорією осіб.

Профілактика злочинності неповнолітніх – це сукупність різноманітних видів діяльності й заходів у державі, які спрямовані на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення негативних явищ і процесів, що спричиняють злочинність неповнолітніх або сприяють їй, а також недопущення вчинення ними злочинів на різних стадіях злочинної поведінки [2, с. 63].

Кожна розвинута держава зацікавлена у створенні передумов, які б сприяли унеможливленню правопорушень неповнолітніми. Необхідність створення комплексної інноваційної моделі профілактики підліткової злочинності зумовлена передусім потребою в новій, більш ефективній системі реагування на правопорушення та запобігання злочинності серед неповнолітніх.

Вивчення позитивного правотворчого досвіду в окресленій сфері провідних країн світу перебуває у полі зору вітчизняних дослідників, зокрема, К. Ю. Мураненко [3, с. 87]. Вчена проаналізувала досвід Німеччини, Нідерландів, Великої Британії, Швейцарії згідно з концепцією чотирьох базових моделей-парадигм превенції молодіжної злочинності – карально-репресивної, громадсько-інтеграційної, ресоціалізаційної та реституційної. Вона зазначила, що в основу стратегії профілактики правопорушень неповнолітніх у Німеччині покладено позицію, що схильність дитини до правопорушень є тимчасовим виявом, а репресивні заходи лише негативно впливають на становлення особистості. Політика Великої Британії є прикладом громадсько-інтегративного підходу профілактики правопорушення неповнолітніх, Франція має яскраво виражені ознаки реституційної моделі. Проте у профілактичних системах високорозвинених країн ми помічаємо й ознаки інших підходів. Так, у Німеччині, крім ресоціалізації, увага приділяється й каральному аспекту, а також розгалуженою є система взаємодії різних органів та установ. У Великій Британії, де найвагомішу роль відіграє громада, є й високорозвинена ресоціалізаційна система.

Йосипів А. О. висуває припущення, що у сфері профілактики адміністративних правопорушень серед неповнолітніх в Європі домінують англо-американська система, тому дослідник аналізує напрацювання Великої Британії у сфері організації запобігання правопорушенням серед неповнолітніх. Британські кримінологи акцентують на заходах спеціальної профілактики, яка охоплює три рівні:

– первинний, спрямований на усунення факторів зовнішнього середовища, які сприяють учиненню правопорушень;

– вторинний, який має на меті запобігти криміналізації потенційних правопорушників і пов'язаний із впливом на нестійких осіб, зокрема неповнолітніх «групи ризику»;

– третинний, спрямований на запобігання рецидиву з боку осіб, що вже вчиняли правопорушення [4 с. 383].

Причому первинну профілактику правопорушень вважають у британській кримінології вирішальною. Найефективнішим напрямом превенції є своєчасне усунення криміногенних факторів зовнішнього середовища, а також створення антикриміногенних умов, за наявності яких правопорушник відмовиться від наміру вчинити правопорушення.

Натомість П. Пархоменко для дослідження обрав досвід Польщі та Нідерландів, тому що ці країни із близькою до України континентальною правовою системою. Важливо, що судові провадження у справах неповнолітніх у Польщі проводяться сімейним судом, а не кримінальним. Особливе місце в законодавчому регулюванні посідає Закон «Про провадження у справах неповнолітніх».

Заходи, які можна застосувати відповідно до законодавства, діляться на виховні та виправні. Виправні заходи застосовуються як крайній захід. До виховних заходів належать такі, що застосовуються судом у сімейних справах: зауваження, попросити вибачення в потерпілого, брати участь у відповідних заходах виховного, або навчального характеру, утриматися від перебування в певних середовищах або місцях, перестати вживати алкоголь, наркотики або інші засоби з метою введення себе в стан сп'яніння чи одурманення; встановлення нагляду батьків або законних опікунів за неповнолітнім; нагляд куратора; направлення неповнолітнього в кураторський центр, а також у громадську організацію

або установи, які займаються роботою виховного або навчального характеру з неповнолітніми, після попередньої консультації з тією організацією або установою; заборона неповнолітньому водіння автомобіля; конфіскація речей, які були отримані у зв'язку із вчиненням караного діяння; розміщення неповнолітнього у виправній установі.

Типи виправних установ регулюються розпорядженням міністра юстиції РП, це можуть бути:

- молодіжні центри з соціальної адаптації – відкритого типу;
- молодіжні центри з соціальної адаптації – напіввідкритого типу;
- молодіжні центри з соціальної адаптації – закритого типу;
- молодіжні центри з соціальної адаптації – з посиленням виховним наглядом [5, с. 5].

Отже, аналіз досвіду провідних країн світу з профілактики правопорушень серед неповнолітніх вказує на те, що практично скрізь діє єдина скоординована і цілісна система запобігання правопорушень неповнолітніх осіб та притягнення їх до адміністративної, а також інших видів відповідальності.

Варто зазначити, що ефективна система профілактики правопорушень неповнолітніх має поєднувати в собі ознаки різних концепцій: об'єднувати громадські ініціативи для профілактики девіацій серед вищезгаданої категорії осіб, мати структурно побудовану систему ресоціалізації, у якій співпрацюють між собою різні державні установи, не уникати можливості відновлювального правосуддя, що є однією із сутнісних ознак реституційного підходу, водночас за необхідності до правопорушника мають бути застосовані заходи карального характеру.

Зважаючи на досвід впровадження системи профілактики в зарубіжних країнах, найбільш прийнятним для запровадження в Україні є позитивний досвід Німеччини. Йдеться про створення в системі правоохоронних органів таких підрозділів, які б склали структуру, створену з числа висококваліфікованих психологів, педагогів, а також інших спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Зеленський Є. С., Кравченко І. С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС. 2016. 124 с.

2. Лісова Н. В. Проблемні аспекти злочинності неповнолітніх. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (111). С. 61–67.

3. Мураненко К. Ю. Зарубіжний досвід профілактики правопорушень серед неповнолітніх. *Психологічний журнал*. 2019. № 2 (22). С. 85–98.

4. Йосипів А. О. Зарубіжний досвід запобігання злочинам, що вчиняють неповнолітні з маргінального середовища. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 381–392.

5. Пархоменко П. Аналіз міжнародного досвіду щодо роботи з дітьми, які на момент вчинення суспільно небезпечного діяння не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/11406/file/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%83.pdf%20.pdf> (дата звернення: 15.04.2023).

Либохоря Сергій Миколайович,

студент 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ

У сучасному світі все більшу увагу приділяють альтернативним методам вирішення спорів, оскільки судовий процес, який використовується для захисту прав осіб, може стати джерелом багатьох проблем. Зокрема, це стосується тривалості процедури, яка може містити не лише розгляд у суді першої інстанції, але і апеляцію, касацію та складний процес примусового виконання рішення суду. Часто цей процес не призводить до бажаного результату, і позивач може залишитися незадоволеним навіть після проходження всіх стадій судового процесу. Тому альтернативні методи вирішення спорів, зокрема медіація, стають дедалі більш популярними і широко використовуються у світі.

Досвід європейських країн свідчить про підвищення результативності їх врегулювання шляхом застосування медіації. Однак для українського суспільства медіація є новим явищем з огляду на відносно нещодавнє ухвалення Закону України «Про медіацію» [1].

Медіація адміністративних спорів має здійснюватися з обов'язковим урахуванням специфіки цієї категорії справ. Вона визначається тим, що стороною цього процесу завжди буде суб'єкт

публічної адміністрації, незаконне рішення, дія чи бездіяльність якого, як правило, є предметом адміністративного спору. При цьому правомочності цього суб'єкта права суттєво відрізняються від правомочностей приватної особи.

Успішне використання медіації в адміністративному судочинстві було зафіксоване в країнах Європи. Однак варто зазначити, що європейські моделі медіації не є універсальним рішенням і слугують лише концептуальним орієнтиром для поліпшення практики в Україні.

Альтернативні методи вирішення адміністративних спорів є традиційними в країнах, таких як Велика Британія, Ірландія, Німеччина, Франція, Нідерланди та Норвегія. Наприклад, досвід застосування медіації в адміністративному судочинстві може бути корисним для України [3, с. 35].

З досвіду європейських країн та аналізу чинного законодавства України випливає, що в адміністративних судах часто виникають спори, які можуть бути вирішені шляхом медіації. Такі спори стосуються стягнення податкового боргу, питань проходження та звільнення з публічної служби, оскарження рішень органів місцевого самоврядування щодо тарифів і передачі комунальної власності, надання земельних ділянок, отримання публічної інформації та інше. Проте для успішної медіації в адміністративному судочинстві необхідно встановити більш сталу практику та розмежувати дискреційні повноваження суб'єктів владних повноважень. Новий Закон України «Про адміністративну процедуру» має важливе значення в цьому процесі, а також підтримується нормами Кодексу адміністративного судочинства України, зокрема в ч. 6 ст. 122, ч. 5 ст. 47, ч. 2 ст. 180 та ч. 6 ст. 181 [2].

Однак, незважаючи на законодавче підґрунтя, медіація в адміністративному судочинстві відбувається не так часто. Причинами, які гальмують її застосування, є відсутність відповідних повноважень у суб'єктів публічної влади, наявність ризиків настання відповідальності для суб'єктів владних повноважень у разі примирення, відносна новизна інституту медіації в адміністративному судочинстві та в українському судочинстві взагалі. Загалом основною причиною є особливий склад сторін, однією з яких є суб'єкт владних повноважень.

Згідно з ч. 2 ст. 19 Конституції України «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України», а в КАС України встановлено вимогу, що «умови примирення не можуть суперечити закону або виходити за межі компетенції суб'єкта владних повноважень».

Отже, Закон України «Про медіацію» та Кодекс адміністративного судочинства України створюють основу для використання медіації. Однак головною проблемою є бажання та можливості владних органів використовувати її. Для певних публічно-правових конфліктів медіація може бути потенційним рішенням за умови встановлення чіткої практики та розмежування повноважень відповідних суб'єктів. Для поширення використання медіації варто проводити пілотні проекти, зокрема в податкових справах та з участю місцевих органів самоврядування, з метою масштабування на всю територію України.

Список використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

2. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV : станом на 19 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

3. Супрун Г. Зарубіжний досвід підготовки медіаторів та можливості його застосування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 34–37.

Лисенко Ольга Миколаївна,

аспірантка 1-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНУ ПРОБАЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ ЯК ПІДСТАВА НОВАЦІЙ У КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Діяльність персоналу органу пробації з огляду на зарубіжний досвід потребує новацій для доцільного функціонування кримінально-виконавчої системи України, адже новації часто носять революційний зміст та сприяють позитивним змінам.

Отже, розглянемо діяльність органів пробації в зарубіжних країнах з позицій можливості використання їх досвіду для реформування ДКВС України, оскільки проведення будь-якої реформи не можливо без аналізу досвіду аналогічних перетворень в інших країнах.

У більшості країн Європи пробація є не новим поняттям, адже воно активно та успішно впроваджується на практиці протягом багатьох років. Пробація показала свою ефективність на практиці, тому використовується як захід кримінально-правового регулювання та має бути використана передусім.

Офіцери пробації в польському управлінні правосуддя виконують різноманітні завдання від імені кримінальних і сімейних судів [1, с. 82]. Працівники пробації виконують визначені законом завдання виховного, профілактичного та контрольного характеру у зв'язку з виконанням судових рішень, а також інші, визначені окремими положеннями [1, с. 83].

Стосовно пробації слід зазначити, що проєктом КВК Казахстану, наприклад, передбачається широкомасштабне введення комплексної служби пробації щодо широкого кола осіб, а саме: засуджених умовно, засуджених до обмеження волі, умовно-достроково звільнених, а також щодо осіб, яким судом встановлений адміністративний нагляд [2, с. 19].

У Кореї, приміром, стосовно неповнолітніх правопорушників разом з наказом про пробацію, суди можуть застосовувати додаткові заходи виховного впливу, такі як громадські роботи й відвідування лекцій. Застосування додаткових заходів можливе тільки до неповнолітніх, які досягли 16-річного віку. Для реалізації цього заходу відповідальності, а також координації діяльності громадських організацій у сфері реалізації громадських робіт у Кореї було створено 6 центрів громадських робіт [3, с. 145]. Включення громадських робіт як правового наслідку вчинення правопорушень, видається, має певний виховний потенціал та може бути ефективним заходом впливу на неповнолітнього.

Заслуговує уваги той факт, що в низці зарубіжних держав (США, Німеччині, Японії та інших) існує практика щодо віднесення таких покарань, як залучення до громадських робіт і позба-

влення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до інших заходів кримінально-правового впливу, а не до видів покарання [4, с. 47].

В аспекті розширення переліку запобіжних заходів, не пов'язаних із позбавленням волі, ефективним останні десять років у країнах світу є використання електронних засобів контролю та надзору за засудженими як альтернативного заходу покарання. Так, у Швеції електронні браслети вибирають засуджені на строки до 3 місяців – дрібні крадії та водії, що потрапили в ДТП. У Австрії електронні ножні браслети надівають на достроково звільнених, яких було засуджено до строків менше трьох років [5, с. 62].

Цікавим є досвід Франції щодо використання електронних засобів контролю в профілактичних цілях, де парламентом було розглянуто законопроект, який дозволить суддям зобов'язувати осіб, причетних до вчинення статевих злочинів, носити електронні браслети протягом певного періоду навіть після відбуття покарання з метою контролю та запобігання вчиненню нових протиправних дій [5, с. 63]. Цікавим є той факт, що в Україні вже існує схожа практика застосування електронних засобів контролю на стадіях досудового розслідування та судового розгляду [6, с. 12], з огляду на практику застосування електронних браслетів після відбуття покарання вважаємо доцільним та ефективним заходом запобігання протиправним діям раніше засуджених осіб, що і стане новацією у вітчизняному законодавстві.

Таким чином, під «новацією» у кримінально-виконавчому законодавстві слід розуміти якісно нові зміни з реформування та реорганізації кримінально-виконавчої системи України, що здійснюються згідно з прогресивними напрямками політики у сфері виконання кримінальних покарань, базуються на вивченні та аналізі позитивного досвіду зарубіжних держав, формулюванні наукових рекомендацій для переробки вітчизняної нормативно-правової бази й вирішення практичних завдань різних рівнів, вироблення нових підходів у роботі та приведення її у відповідність з міжнародно-правовими стандартами у цій сфері.

Саме практичне втілення новацій переведе їх у статус нововведень, ефективність яких буде оцінюватися не тільки економічним, а й соціальним ефектом. З точки зору імплементації позитивного

досвіду, функціонування пенітенціарних систем зарубіжних країн заслуговують уваги такі перспективні напрямки реформування, як: розширення переліку запобіжних заходів, не пов'язаних із позбавленням волі; встановлення нових форм нагляду за засудженими після звільнення з використанням електронних засобів контролю; сприяння відкритості кримінально-виконавчої системи.

Список використаних джерел

1. Сотула О. С. Служба пробації: польський досвід. *Пробація та медіація: досвід Словаччини для України* : матеріали міжнар. кругл. столу (17–19 травн. 2019 р.). Херсон, 2019. С. 82–83.

2. Про пробацію : Закон Республіки Казахстан від 30.12.2016 р. №38-VI. Дата оновлення: 27.06.2022. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36232217&pos=22;-58#pos=22;-58 (дата звернення: 25.04.2023).

3. Седхем Дж., Октіган М. Основи професійної діяльності персоналу органу пробації : навчальний посібник для органу пробації. Київ, 2017. 242 с.

4. Рекомендація СМ/Рес (2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію від 20.01.2010 р. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 25.04.2023).

5. Шмагун О. Переваги та шляхи вдосконалення використання електронних засобів контролю в Україні. URL: <http://oldconf.peasmo.org.ua/node/2931> (дата звернення: 21.04.2023).

6. Про затвердження Порядку застосування електронних засобів контролю : Закон України від 08.06.2017 № 480. Дата оновлення: 17.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-17#Text> (дата звернення: 21.04.2023).

Лутченко Філіп Олександрович,

слухач магістратури Академії Державної пенітенціарної служби

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

У наш час суспільна небезпека корупційних правопорушень, їх поширеність в органах державної влади і місцевого самоврядування викликають недовіру та зневагу, зумовлюють необхідність запобігання будь-яким виявам корупційного спрямування. В українському законодавстві існує чимало нормативно-правових актів, які передбачають різні напрями й форми запобігання і протидії корупційним правопорушенням.

Корупція є поширеною проблемою в Україні, яка найбільш розповсюджена в органах поліції, охорони здоров'я та системи освіти. Більшість українців сприяють корупції, адже вважають що давати хабар, це так би мовити нормально. На наш погляд, корупція перешкоджає ефективному функціонуванню механізмів держави, адже правлячі еліти прагнуть скористатися владою на службу загальним інтересам суспільства чи просто збагачують себе, своїх друзів і членів своїх сімей.

За даними опитування населення, корупція посідає 3-тє місце серед основних проблем (після високої вартості життя та воєнних дій), перелік яких пропонувався респондентам, – 68,6 % населення вважають корупцію дуже серйозною проблемою. Аналіз даних у динаміці свідчить, що наприкінці 2021 року, порівняно з минулою хвилею (2020 рік), проблема корупції перемістилася в рейтингу проблем з 2-го місця на 3-тє на тлі зростаючих цін та очікування загострення воєнного конфлікту з РФ. За даними опитування бізнесу, корупція посідає 2-ге місце – 73,3 % опитаних підприємців вважають корупцію дуже серйозною проблемою.

Конституція України передбачає, що: корупційне правопорушення це – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 ЗУ, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Єдиною правовою нормою кримінального закону, за якою на цей час чітко передбачено кримінальну відповідальність за порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції», залишається ст. 172 КК України (грубе порушення законодавства про працю), оскільки ст. 366¹ КК України (декларування недостовірної інформації) згаданим вище Рішенням Конституційного Суду України визнано неконституційною.

Вважаємо, що для запобігання корупції потрібно виконати заходи примусового характеру щодо українських чиновників з боку іноземних правоохоронних органів. Вони могли б допомогти уникнути такого результату в процесі зміцнення внутрішніх антикорупційних інститутів. Це може полегшити переслідування українських чиновників у зарубіжних країнах за відмивання доходів від корупційних дій, незалежно від рівня співпраці українських судових органів, зазначити, що рамками критично важливого фактору є особистості на керівних посадах у цих установах

і державна підтримка. Дуже важливим було, щоб керівники цих установ сприймалися як такі, для яких верховенство закону є першочерговим, а злочинці переслідуються без огляду на особистості і політичну належність.

Найкращу методику боротьби з корупцією можна отримати на основі досвіду Польщі, Румунії і Латвії, зокрема, в питаннях антикорупційних органів, прозорості активів посадових осіб, правозастосовних дій, а також ролі громадянського суспільства. Антикорупційна політика та ситуація в цих трьох країнах мають цікаві особливості, які можуть допомогти Україні зменшити рівень корупції. Велика необхідність подолання корупції в Україні пов'язана з тим, що вона викликає за собою багато інших проблем, такі як порушення принципів верховенства права, рівності населення, викривляє норми моралі, демократії, також проблеми виникають і в економічній складовій держави, оскільки породжує монополізацію на ринках, призводячи до недобросовісної конкуренції. Також корупція не дає змогу стабільному розвитку рівня життя населення в державі.

Явище корупції має давню історію, термін корупції походить від латинських слів «corruptio», що означає участь декількох учасників у стосунках та «conruptio», яке означає порушення або пошкодження, з чого і утворився термін «conruptio», який передбачає участь у стосунках декількох учасників для порушення нормального процесу управління суспільними відносинами або ходу судового процесу.

Існує велике розмаїття думок та підходів до визначення поняття «корупції», його сутності та змісту, а також варіантів класифікації. Проаналізувавши різноманітні думки авторів щодо визначення поняття, можна виділити основні ознаки корупції: це вид відносин між владою і суспільством; корупція зазвичай має системний характер; діяння направлено на особисте збагачення та вигоду, тобто має на меті отримання матеріальних і нематеріальних благ; такі дії уповноважених осіб є умисними; направлені на отримання певних переваг. Визначивши ознаки корупції, можна навести визначення поняттю «корупція» – це умисне, протиправне використання свого службового становища, яке має системний, рідше разовий характер, з метою особистого фінансового

збагачення, або отриманні певних нематеріальних благ для себе чи близьких осіб.

Необхідність дієвої боротьби з корупцією пов'язана з тим, що вона спотворює всі сфери суспільного життя, а також становить реальну загрозу для верховенства права в державі, рівності громадян і загалом демократичного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Андрианов В. Д. Коррупция как глобальная проблема: История и современность : монография. Москва : Экономика, 2011. 301 с.

2. Андрійко О. Ф. Проблеми організаційно-правового забезпечення державного управління в Україні. *Право України*. 2014. № 5. С. 115–125.

3. Баштанник В. В. Формування державної антикорупційної політики в умовах модернізації влади. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. Київ, 2012. Вип. 1. С. 25–34.

Лютенко Катерина Сергіївна,

слухачка 353 навчальної групи

Академії Державної пенітенціарної служби

ФЕНОМЕН СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ І ЙОГО РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Життя кожної, без винятку, людини супроводжує низка позитивних і негативних подій. Ні одна людина не може прожити його лише в щасті або горі. Циклічність «чорних та білих смуг» у нашому житті надають йому сенсу і підвищують значущість одна одної. Останнім часом багато науковців у галузі психології доводять своїми дослідженнями, що люди не розуміють «що таке щастя» і «як бути щасливим».

Історично цими питаннями почали задаватися ще в часи Давньої Греції. Саме тоді і були сформовані два основні підходи до розуміння природи благополуччя людини: гедоністичний та евдемоністичний. Гедоністичний підхід розглядав благополуччя в розумінні «задоволення». Прихильники цього напрямку вважали найвищими благами різноманітні тілесні задоволення. На противагу гедоністичного напрямку був запропонований евдемоністичний, який започаткував Аристотель. Ця модель спиралася на ідеї внутрішньої свободи Сократа, остання мала досягатися за допомогою самосвідомості людини та бажання

не залежати від зовнішнього світу. Аристотель не вважав, що задоволення – основа для щастя, він сприймав «гедоністичне щастя як вульгарний ідеал» та стверджував, що саме це перетворює людей на рабів [1, с. 17]. Аристотель вважав, що щастя – це подолання бажань до відчуття насолоди шляхом стримування, самообмеження, самодисципліни та свободи від зовнішнього світу.

З часом уявлення про психологію змінилось. Вона хоча і мала займатися дослідженням людського розуму, з часом зосередилася в основному на виявленні та виправленні того, що вважається порушенням і відхиленням від норми [2, с. 6].

У другій половині ХХ ст. зріс інтерес саме до позитивної психології. Люди почали все більше замислюватися над феноменом «благополуччя», науковці почали розглядали його в контексті «щастя», «задоволеності життям», «якості життя».

Позитивна психологія вивчає все, що впливає на якість життя, здоров'я та довголіття, – від почуття гумору до вміння вирішувати проблеми та стійко переносити труднощі. По суті, існують сотні критеріїв оцінки та безліч способів, що дають можливість обґрунтовувати та порівнювати дані досліджень, навіть використовуючи минулий досвід людини [3, с. 5].

За А. Маслоу, позитивна психологія вивчає психологічне здоров'я, досліджує «хорошу» людину: надійну, впевнену в собі, демократа по природі, спокійну, мирну, якій притаманне співчуття, яка є благородною, доброю, творчою особистістю [4, с. 352]. Селігман М. вважає, що предметом позитивної психології є суб'єктивно ціннісні переживання: благополуччя, задоволеність, надія і оптимізм, стан потоку і щастя [5, с. 5].

Зважаючи на те, що людина – соціальна істота, її цілі життя взаємопов'язані з іншими соціальними групами, в які вона інтегрує багато власних виявів, зберігаючи відмінність емоційно-оцінного ставлення до себе. Дослідження суб'єктивного благополуччя людини додатково ускладнюється суб'єктивними позиціями, властивостями, оцінками.

Одне з найперших визначень поняття суб'єктивного благополуччя було запропоноване Е. Дінером, відповідно до якого це те, «як люди ставляться до свого життя, подій, що відбуваються з ними» [6, с. 400].

На сучасному етапі уявлень про суб'єктивне благополуччя його доцільно трактувати як динамічну когнітивно-емоційну оцінку людини якості власного життя загалом та окремих його сфер, яка формується на основі об'єктивних чинників, сприйнятих та засвоєних особистістю із урахуванням її індивідуально-типологічних особливостей. Суб'єктивне благополуччя – це така оцінка людиною власної особистості та життя загалом, яка залежить, з одного боку, від неї самої та її особистісних особливостей, з іншого боку – від реалій її життя [7, с. 11].

Суб'єктивне благополуччя вивчається в контексті можливості реалізації людиною власного потенціалу, досягнення оптимального функціонування, а також пошуку ресурсів для подолання негативних психічних станів (депресії, невротичного стану тощо) [8, с. 67].

Питання надбання та збереження суб'єктивного благополуччя є надзвичайно актуальним на сьогодні для українців в умовах воєнного стану. Людина не може тривалий час нормально існувати, коли її життя супроводжує постійний стрес. Відсутність знань, методів та невикористання прийомів позитивної психології може призвести до затяжних депресій і навіть до суїциду. Ця галузь науки вчить, як знаходити ресурси для поповнення енергії; як мислити більш позитивно; як задовольнятися тим, що маєш; як зберігати внутрішній баланс; як ставити перед собою цілі і досягати їх. Важливість вивчення позитивної психології для українців підтверджується популярністю 10-тижневого курсу «Positive Psychology for Ukraine» (близько 20 тисяч зацікавлених на початок запровадження курсу), де виступають найбільш відомі професори Сполучених Штатів Америки, зокрема родоначальник позитивної психології Мартін Селігман, професор Гарвардського університету Артур Брукс, канадський вчений найропсихолог Стівен Пінкер та інші. Ідея цього проєкту – познайомити всіх жителів України (незалежно від освіти) з науковим підходом до позитивної психології та поділитись інструментами для подолання наслідків тривалої кризи.

Таким чином, поняття «суб'єктивне благополуччя» не має єдиного стандартизованого визначення, кожен науковець трактує його, враховуючи власний досвід та результати досліджень. Пропонуємо власне визначення цього поняття, відповідно до якого – це комплекс ціннісно-орієнтовних, когнітивно-емоційних оцінок

власної життєдіяльності особистості, в основі яких лежить її індивідуальний життєвий досвід.

Важливість вивчення питання суб'єктивного благополуччя особистості відображується в збільшенні кількості наукових досліджень суб'єктивного благополуччя науковцями України (зокрема І. С. Горбаль, К. О. Круглов, Х. Б. Кучвара, С. О. Машак, Д. Миколук, А. Харитинський та інші). Важливість вивчення позитивної психології для українців також підтверджується увагою загалом до 10-тижневого курсу «PositivePsychologyforUkraine», де інформацію надають провідні американські науковці у сфері позитивної психології.

Список використаних джерел

1. Арістотель. Нікомахова етика / пер. В. Ставнюк. Київ : Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
2. Данильченко Т. Основи психології благополуччя особистості. Чернігів : Десна Поліграф, 2022. 268 с.
3. Стайл Ш. Позитивная психология. Что делает нас счастливыми, оптимистичными и мотивированными / пер. М. Чомахидзе-Доронина. Москва : Претекст, 2013. 138 с.
4. Маслоу А. Мотивация и личность. Санкт-Петербург, 2012. 354 с.
5. Psychology of Values: The Ontario Symposium, Volume 8 / Mark P. Zanna, Clive Seligman, James M. : Taylor & Francis Group: 2013. 354 p.
6. Diner E. Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being. *Journal of Happiness Studies*. 2006. P. 404.
7. Гупаловська В. А. Гендерні особливості задоволеності життям чоловіків. *Проблеми сучасної психології*: збірник наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка ; Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 2009. № 4. С. 522.
8. Горбаль І. С. Відчуття суб'єктивного благополуччя як передумова та втілення психологічного здоров'я особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Т. 1, № 2. С. 293–303.

Медведев Ігор Анатолійович,

кандидат з державного управління, доцент,
старший науковий співробітник

КЗ ТМР Музейно-виставкового центру «Тростянецький»

ІДЕЯ ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ МОЖЛИВОГО ЗАСТОСУВАННЯ

XXI століття ставить перед Україною, галузями культури та пенітенціарною системою все нові і все більш складні виклики та завдання. Спочатку глобальна економічна криза, потім пандемія COVID-19, потім російська військова агресія ставлять перед ученими та педагогами нові виклики. Останній рік довів, що вчені, викладачі, працівники закладів культури та працівники пенітенціарної служби продовжують відігравати важливу роль у процесах збереження і трансформації людського капіталу в Україні. Людина, громадянин, особливо в умовах війни стають цінними особливо. Певною інновацією можна вважати ідею створення музейних експозицій та музеїв у межах пенітенціарної системи України. Більше того, на сьогодні слід активно застосовувати елементи музейної педагогіки в педагогіці пенітенціарній.

Ідея музейної педагогіки в пенітенціарній системі може розглядатися і як інновація, і як ретроінновація. Особливого поширення у світі створення музейних експозицій у закладах пенітенціарної системи набуває після Другої світової війни. Можна досить впевнено стверджувати, що музейні експозиції, що були створені на території закладів пенітенціарної системи у другій половині XX століття, дотепер відіграють величезну роль у формуванні міжнародної та національної свідомості громадян Німеччини, Франції, США, Японії, Італії. Майже в кожній європейській країні існує досвід або ж створення музеїв у закладах пенітенціарної системи, що були закриті, або ж створення музейних колекцій у закладах пенітенціарної системи. Для України досить цікавою та перспективною є ідея створення музейних експозицій при храмах та бібліотеках, що працюють у закладах пенітенціарної системи. Поєднання педагогічного виховного впливу у вигляді релігійного, музейного та інтелектуального матеріалу повинно позитивно

впливати на процес перевиховання. Слід зазначити, що для навчальних закладів, які готують фахівців для пенітенціарної системи, музейна експозиція є досить вдалим педагогічним досвідом. Саме музейно-експозиційне середовище дає можливість педагогічного впливу на студентів під час викладання таких предметів, як: право, історія, криміналістика тощо. Ініціатива створення музейних експозицій може виходити як від керівництва, так і від трудових колективів.

Заклади пенітенціарної системи України мають унікальний історичний, культурний та туристичний потенціал, тому вченим і менеджерам слід звернути на них увагу та розпочати діяльність щодо створення культурно-освітнього і туристично-пізнавального кластерів. До кластеру повинні входити храми, бібліотеки, підрозділи навчальних закладів пенітенціарної системи. Звичайно, така багатогранна та складна діяльність неможлива без співпраці з науковими школами і провідними українськими вченими. По-перше, інноваційним підходом є використання музейної педагогіки під час створення культурно-освітнього середовища в закладах пенітенціарної системи. Під час реалізації ідей музейної педагогіки та музейного менеджменту слід використувати досвід країн Європи та США.

Щодо моделей створення музейних експозицій у закладах пенітенціарної системи, що працюють, то ідея створення камер-музеїв може бути досить вдалим. Разом з тим потрібно буде досконало вивчати досвід інших країн у цьому питанні. Вченим, педагогам слід уже сьогодні почати працювати над накопиченням історичного, фактичного, експозиційного та іншого наукового матеріалу, який би став основою для створення музею у стінах закладу пенітенціарної системи. Специфікою цього музею повинна стати виховна, інформаційна складова та способи передачі екскурсійного матеріалу. Сучасні комп'ютерні технології повинні давати змогу вести відеоекскурсії з такої камери-музею. Сьогодні в навчальних закладах пенітенціарної служби можна такими засобами користуватися не тільки під час навчання, але й під час організації виробничої практики. Навчальні заклади, крім того, що є одним з організаторів всеукраїнських науково-комунікаційних заходів, ще й може надати можливість стажуватися викладачам таких кафедр, як: музеєзнавства, історії, педагогіки

та психології, туризму та ін. Ідеї для концепцій музейної експозиції повинні базуватися на тому, яку роль відіграв виправний заклад на конкретну людину, територію, історію. Відповідно такі позитивні перетворення позитивно будуть впливати на імідж всієї пенітенціарної служби. Експозиція або ж музей у системі пенітенціарної служби за допомогою як традиційних, так інноваційних та інформаційних технологій і програм буде відігравати рекреаційну та виховну функцію. Матеріал у експозиціях може викладатися згідно із затвердженими структурно-тематичними блоками. Менеджери проекту розглядають з позиції музейної педагогіки та історії відповідні розділи експозиції: 1) історія злочину; 2) покарання; 3) час перебування у виправному закладі; 4) подальша доля в'язня після відбування покарання тощо. Безумовно, сприймати цей умовний розподіл як догму не можна. У процесі розробки та реалізації проекту можуть виникати й інші цікаві для дослідників послуг теми на тренди.

Цікавим для музейних колекцій пенітенціарної системи може бути розподіл на музейні експозиції із зразками як матеріальної, так і нематеріальної культурної спадщини. Також цікавим може бути музей економіки та праці пенітенціарної системи. Мультимедійне та цифрове середовище в такому музеї дає можливість виходити на новий рівень зацікавленості та наукової новизни. Наука в сучасному світі, у музейній справі дає можливість накопичувати інноваційний матеріал, транслювати та поширювати його. І сьогодні інформаційними та цифровими засобами треба пропагувати ідеї європейського цивілізаційного розвитку.

Важливу роль у формуванні сучасного культурного простору України можуть відігравати педагогічні технології з використанням елементів музейної педагогіки. Працівники закладів освіти пенітенціарної служби України мають сприймати ідею створення музейного простору як можливий педагогічний експеримент. Ідею використання музейного середовища в закладах пенітенціарної системи треба обговорювати із представниками молоді, туризму. Сьогодні за підтримки науковців, наукових співробітників, журналістів можна створювати контент, що висвітлює роботу української пенітенціарної системи. Вже сьогодні фахівцями в інших країнах доведено, що музейна експозиція може бути вдалою ідеєю для педагогіки пенітенціарної системи.

Отже, на цьому прикладі маємо можливість пересвідчитися, що музейна педагогіка та використання цифрових та інформаційних технологій може бути частиною педагогіки пенітенціарної. Музей можна розглядати як частину інформаційної, наукової, історичної безпеки людства [2, с. 11].

Список використаних джерел

1. Медведєв І. А. Особливості менеджменту та маркетингу у галузі культури у воєнний час. *Сучасні тенденції у бізнесі та менеджменті: теорія та практика* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12–13 жовтня 2022 р.). Одеса : Одеський національний морський університет, 2022. С. 100–103.

2. Медведєв І. А., Толстих А. О. Досвід заходів підготовки музейного закладу до зимового періоду (на прикладі Музейно-виставкового центру «Тростянецький»). *Музей в умовах російсько-української війни та після неї: стратегія виживання та візії майбутнього* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро, 2022. С. 10–15.

Микитенко Тетяна Віталіївна,

слухачка 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФОТО- ТА ВІДЕОЗЙОМКИ ГРОМАДЯНАМИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У зв'язку з широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації на території України постає питання безпеки як окремої людини, так і суспільства в цілому. Адже зростання ролі інформаційних технологій у сучасних умовах призводить до різноманітних наслідків. Через необізнаність громадськості стосовно заборони введення зйомки в певних моментах та на певних територіях, а також неврегулювання цього питання в законодавстві спричиняє певні проблеми, тому потрібно врегулювати певний алгоритм дій або заборон.

Сьогодні під час напруженої ситуації в країні хочемо зауважити, що коли відбувається обстріл або він уже відбувся і в результаті цього є влучання в об'єкти цивільної та військової інфраструктури, а також у житлові будинки, старі споруди, майданчики, вулиці, то громадяни України починають фотографування або відеозйомку місця події та викладають у соціальні

мережі. Це призводить до того, що ворог застосовує таку інформацію для коректування вогню ураження і завдає ще більших ударів. Також це стосується деокупованих територій, які викладають інформацію про звільнення того чи іншого району раніше за Генеральний штаб України, що призводить до негативних наслідків, оскільки така інформація погіршує просування військових Збройних сил України та інших формувань.

Якщо переглянути нормативно-правові акти, які певним чином зачіпають цю проблему, то можна сказати, що кожний акт має свої особливості щодо обмеження фотографування та відеозйомки засобами масової інформації, журналістами, блогерами, іноземними журналістами, друкарськими виданнями, але в них чітко не зафіксовано саме обмеження для громадян України щодо поширення інформації стосовно руйнувань, розміщення військової інфраструктури, місця влучання ракетами та безпілотними літальними апаратами.

Згідно із законом України «Про державну таємницю» у ст. 8 зазначається інформація, що може бути віднесена до державної таємниці:

- про зміст стратегічних і оперативних планів та інших документів бойового управління, підготовку та проведення військових операцій, стратегічне та мобілізаційне розгортання військ, а також про інші найважливіші показники, які характеризують організацію, чисельність, дислокацію, бойову і мобілізаційну готовність, бойову та іншу військову підготовку, озброєння та матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань;

- про дислокацію, характеристики пунктів управління, зміст заходів загальнодержавного та регіонального, у разі необхідності міського і районного рівня, щодо приведення у готовність єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій до виконання завдань в особливий період та про організацію системи зв'язку (оповіщення) в особливий період, можливості населених пунктів, регіонів та окремих об'єктів щодо евакуації, розосередження населення і забезпечення його життєдіяльності; забезпечення виробничої діяльності об'єктів національної економіки у воєнний час.

У статті вказано, яка інформація є державною таємницею, але у більш широкому розумінні, тобто розвідка охоплює і мирний час, і воєнний стан. Тому можна сказати, що цей закон частково розкриває проблематику, але все ж таки потрібна конкретизація[1].

Також, беручи до уваги Закон України «Про правовий режим воєнного стану», то у статтях зазначається, що військові адміністрації можуть конфіскувати телефони з камерами, фотоапарати та інші схожі прилади на території, де ведуться бойові дії, незалежно від того, чи здійснювалася зйомка чи ні [2]. Вважаємо, що такі дії є доцільними, оскільки вони попереджають розкриття військових об'єктів, розміщення військових підрозділів. Але, проаналізувавши глибше, можна зазначити, що в цьому законі можна говорити про запобігання виникнення тієї проблеми, яка перед нами постала.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити певні пропозиції щодо вирішення або вдосконалення існуючих нормативно-правових актів. Як один з варіантів можна запропонувати створити новий законопроект, в якому буде чітко регламентований порядок викладення інформації, отримання дозволу щодо публікації, а також створити алгоритм щодо передачі наявної інформації відповідним уповноваженим органам, які відповідають за поширення інформації. Також можна запропонувати внести зміни до наявних нормативно-правових актів.

Список використаних джерел

1. Про державну таємницю. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/stru#Stru> (дата звернення: 10.05.2023).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII: станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 10.05.2023).

Павлюк Аліна Олександрівна,
слухачка 1-го курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
Академії Державної пенітенціарної служби;

науковий керівник:

Гончаренко Оксана Григорівна,
доктор економічних наук, професор
Академії Державної пенітенціарної служби

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНИМ ЗАКЛАДОМ

Проведення реформи органів управління державними структурами та правоохоронними органами зумовило реорганізацію організаційних відносин, які як у самих органах, так і між суб'єктами, що здійснюють державне управління. Так, сфера виконання покарань на практиці вважається однією з найпопулярніших, якщо брати до уваги важливість витрачання величезних ресурсів, зокрема матеріальних, враховуючи необхідність якісного функціонування. Дуже сумнівним є досягнення органів та установ кримінально-виконавчої системи щодо протидії злочинності, а також ресоціалізації засуджених, позитивних змін не простежується.

Здійснюючи аналіз управління пенітенціарним закладом, варто звернутися до міжнародного досвіду та здійснити правовий аналіз діяльності судових органів. Досвід Сполучених Штатів Америки, Франції, Федеративної Республіки Німеччини показує, що єдиної універсальної моделі судових органів не існує. Водночас, незважаючи на різноманіття організаційної структури органів і підрозділів юстиції в кожній з цих країн, є одна спільна риса – наявність двох основних систем управління органами юстиції: централізованої (та, що реалізується на рівні Міністерства юстиції) та децентралізованої (який реалізується на рівні регіональних органів та складових юстиції) [1, с. 123].

Важливо зазначити, що Міністерство юстиції відіграє надзвичайно важливу роль у правовій системі США, адже на вказаний відділ покладається широкий спектр функцій, пов'язаних з організацією кримінального переслідування, проведенням розслідувань і слідчих заходів, наглядом за установами виконання покарань, підготовкою правових висновків з питань законодавства,

а також звітів по судових справах, участь у судових справах про захист суспільних інтересів (насамперед федерального характеру). Для забезпечення цієї діяльності у складі цього державного департаменту створено окремі відділи Аторіану [3, с. 116] (прокуратура) служба, управління (ФБР, з питань боротьби з наркотиками, з питань еміграції та натуралізації, нагляду за пенітенціарними установами), служба (правової інформації, статистики), відділи з різних галузей законодавства та судової практики (з кримінальних справ), цивільно-правові речі тощо), управління та комісії (про умовно-дострокове звільнення, помилування тощо).

У Франції у сфері юстиції провідна роль відведена саме міністру юстиції. Він за посадою входить до складу Вищої Ради Магістратури і є віцепрезидентом цієї інституції. Вищу Раду Магістратури очолює Президент Франції, якого в разі відсутності заміщує саме міністр юстиції.

Прокурори організаційно перебувають під керівництвом і контролем вищих керівників та підпорядковуються міністру юстиції [2, с. 14]. До сфери впливу Міністерства юстиції Франції також входить система установ виконання кримінальних покарань. Саме Міністерство юстиції здійснює управління пенітенціарною системою і несе відповідальність за формування її кадрового та ресурсного забезпечення. Провідна роль належить Міністерству юстиції щодо питань у галузі судоустрою, матеріального та процесуального права [3, с. 117].

Узагальнивши зарубіжний досвід у контексті функціонування системи органів юстиції, можна констатувати, що функціонування системи органів юстиції свідчить про відносно поширену практику організаційного об'єднання органів юстиції, правосуддя та кримінально-виконавчої служби. Однак низка зарубіжних дослідників та вчених у галузі кримінального права відзначають наявність окремих структурних підрозділів, які займаються безпосереднім керівництвом пенітенціарною сферою. Пряме управління з боку Міністерства юстиції (до речі, як і в Україні) не характерне для світової практики. Тому доводиться констатувати (і це підтверджено практикою), що система управління сферою виконання покарань в Україні є недосконалою та неефективною.

Список використаних джерел

1. Оганесян С. М. Пенітенціарна система України. *Молодий вчений*. 2015. № 4. С. 123–128.
2. Мелентьев М. П. Пенітенціарні системи зарубіжних країн. Київ, 2015. 3-тє вид. 223 с.
3. Пташинський О. Б. Поняття пенітенціарної доктрини України. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 115–129.
4. Ягунов Д. В. Теоретичні аспекти пенітенціарної доктрини України. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 98–103.

Паламарчук Іван Васильович,

кандидат юридичних наук, головний спеціаліст Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів

РОЛЬ АРМА В СИСТЕМІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Відомо, що правоохоронні органи – це зокрема, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [1].

При цьому правозастосовні функції в теорії держави і права визначаються як функції компетентних державних органів із виконання законів і підзаконних нормативно-правових актів шляхом ухвалення правозастосовного акта. Тобто функції з правореалізуючих дій, наданих законом або іншими актами законодавства повноважень.

Правоохоронні функції своєю чергою розуміються як функції, сутність яких полягає в забезпеченні безпосереднього реагування на вчинені правопорушення у сфері здійснення державних функцій, встановлення і притягнення до юридичної відповідальності осіб, які їх вчинили.

Також слід зазначити, що Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА), є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері, зокрема, виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави [2].

Доречно зазначити, що відповідно до пункту 63 Стратегії національної безпеки України [3] для системного захисту України від загроз національній безпеці необхідним є розвиток сектору безпеки і оборони. Для цього Україна, зокрема:

- зміцнить демократичний цивільний контроль за сектором безпеки України як запоруку законності та ефективності діяльності його складових, підвищить ефективність управління, зміцнить нагляд і посилить відповідальність посадових і службових осіб органів сектору безпеки;

- перегляне й забезпечить виконання законодавства у сфері національної безпеки і оборони, зокрема уточнить та імплементує норми Закону України «Про національну безпеку України»;

- створить систему ефективного управління та координації діяльності органів сектору безпеки, вдосконалив її архітектуру;

- оптимізує структуру, функції і чисельність Служби безпеки України як спеціально уповноваженого державного органу у сферах контррозвідувальної діяльності та охорони державної таємниці, головного органу в загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю, що дасть змогу попереджати, своєчасно виявляти зовнішні та внутрішні загрози безпеці України і запобігати їм, припиняти розвідувальні, терористичні та інші протиправні посягання спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України, усувати умови, що їм сприяють, та причини їх виникнення;

- створить ефективне розвідувальне співтовариство, посиливши його роль у реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони, зміцнить систему координації та контролю діяльності розвідувальних органів, розвиватиме розвідувальні спроможності.

Також доречним є те, що АРМА відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих в установленому порядку Верховною Радою України, здійснює до того ж міжнародну взаємодію з виявленням та розшуку активів як за межами України, так і на виконання аналогічних інституцій щодо активів, які знаходяться в Україні.

Таким чином, АРМА як центральний орган виконавчої влади спеціального призначення з явними правоохоронними функціями, який також безпосередньо сприяє забезпеченню державної безпеки України, підлягає перепрофілюванню у правоохоронний

орган на виконання вказаних положень зазначеної Стратегії національної безпеки [3], що вдосконалив архітектуру органів сектору безпеки.

Додатково слід зазначити, що потребує вирішення питання адміністративно-правового статусу персоналу АРМА (який склад трудових відносин має бути до них застосовано – державні службовці, особи начальницького складу, військовослужбовці), який безпосередньо виконує повноваження з виявлення та розшуку активів, діяльність якого супроводжується обмеженням їхніх прав та свобод, ризиками для життя та здоров'я (що є аналогічними ризиками для всіх службовців, які залучені до забезпечення виконання завдань кримінального судочинства), необхідністю відповідного рівня підготовки, вольових та інших якостей, викликаних нагальністю виконання зазначених завдань (завдання з розшуку та виявлення активів повинно бути виконано в короткий строк, тобто обмежене в часі, та не може реалізовуватися в режимі робочого часу для державних службовців або працівників та із застосуванням дистанційної або віддаленої роботи), відповідно до рішення Конституційного Суду України [4].

Отже, АРМА є не тільки органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію завдань кримінального судочинства як орган кримінальної юстиції, а також є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який у межах повноважень сприяє забезпеченню державної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ : станом на 05 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

2. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII : станом на 05 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

3. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 : станом на 05 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) : рішення Конституційного Суду України від 17.03.2004 № 7-рп/2004 : станом на 05 трав. 2023 р. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04#Text) (дата звернення: 05.05.2023).

Пасічник Антон Борисович,

слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Для визначення проблем адміністративного судочинства України та ступеня їх актуальності, на наш погляд, слід навести визначення самого поняття адміністративного судочинства. Адміністративне судочинство – це діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України. Змістом безпосередньо самого адміністративного судочинства є здійснення правосуддя в адміністративних справах шляхом розв’язання публічно-правових спорів.

Отже, перейдемо до проблем розвитку самого адміністративного судочинства як діяльності адміністративних судів України. Насамперед потрібно визначити поняття «розвитку». У широкому розумінні його (розвиток) можна визначити як дію або процес, що полягає у зміні якихось певних якостей того чи іншого об’єкта чи явища, зазвичай займає немалий проміжок часу, характеризується переходом об’єкта чи явища від одного якісного стану до іншого. Причому головною ознакою, або можна навіть сказати вимогою до процесу розвитку, є перехід того ж явища чи об’єкта на щабель (а то і декілька) вище. Основу ж розвитку становить вирішення певних проблем та суперечностей, які виникають на шляху становлення певних об’єктів чи явищ. Тому можна зробити висновок, що початковим моментом у розвитку будь-якої системи є певна проблема, чи низка проблем, з якою така система зіштовхується, а розуміння та актуалізація цієї проблеми – перший крок до її вирішення, а значить і запуску самого процесу розвитку.

Таке негативне явище, як несвоєчасне призначення суддів, у яких скінчились їх повноваження, виливається у кадрову проблему адміністративних судів. Для запуску процесу вирішення цієї проблематики набрали чинності закони України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» №1401-VIII та «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII. До набрання ними чинності кандидати на посади суддів вперше призначались Президентом України строком на 5 років. Таке призначення здійснювалося на підставі рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККСУ) за поданням Вищої ради юстиції. Якщо строк повноважень у судді закінчувався, то за його заявою він міг рекомендуватися (або не рекомендуватися) ВККСУ для обрання на посаду судді безстроково, і потім уже Верховна Рада згідно з цими рекомендаціями ухвалювала рішення про його обрання безстроково на посаду судді. Але незважаючи на це, Верховна Рада в певний проміжок часу не ухвалювала таких рішень, і вже через це понад вісімсот суддів не були обрані на посаду безстроково. Але потім, після набрання чинності вищезгаданих законів процедура та порядок призначення на посаду судді були дещо змінені – відтепер воно здійснюється Президентом України за поданням ще одного колегіального, незалежного конституційного органу державної влади – Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) [1]. Виходячи з цього можна зробити висновок, що зволікання нашого єдиного законодавчого органу державної влади привело до того, що значна кількість суддів не мають усього-на-всього повноважень здійснювати судочинство та вершити правосуддя, внаслідок цього і збільшилася кількість справ, які повинні розглянути вже судді, що працюють. Інакше збільшилося саме навантаження на суддів, що працюють. Це своєю чергою може вилитися в нові, вже більш особистісні проблеми, які безумовно також будуть мати свій вплив на роботу суду. Керівник судової практики та арбітражу Ігор Кравцов навів яскравий приклад вказаної ситуації – а саме той факт, що станом на березень 2020 року у Київському окружному адміністративному суді було 49 суддів за штатом, а при повноваженнях були лише 12 з них, і саме на цей рік на розгляді цього суду перебувало близько 32 500 справ, з яких аж 14 500 не були розглянуті [2]. Величезні цифри, чи не так?

Ще одна проблема, що бере витік з неуконплектованості суддівської частини адміністративних судів – це порушення строків розгляду справ. Громадяни почали все частіше звертатися до Європейського суду з прав людини з причини порушення судами статті шостої Конвенції про захист прав людини і її свобод, яка зазначає, зокрема, і право на розумний строк судового розгляду [3]. Проте варто звісно зазначити, що заручниками цієї ситуації стали як сторони в адміністративних справах, так і самі судді, останні знову-таки через банальний, але чи не найважливіший фактор – людський. Судді також люди, і який-би високий рівень кваліфікації вони не мали, розглянути і винести вирок по такій кількості справ буває просто важко, а іноді навіть і неможливо.

Для вирішення вищевказаних, та безумовно і інших проблематичних питань адміністративного судочинства, у нашій країні діє Вища кваліфікаційна комісія суддів України (далі – ВККСУ), організаційним забезпеченням якої займається секретаріат, який своєю чергою очолюється його керівником [1]. Щоб детальніше розібратися у діяльності цього органу, хочемо згадати частину інтерв'ю з керівником секретаріату цієї комісії – Оленою Пономаренко. За її словами, «основними змінами у структурі стало створення департаменту з питань професійної кваліфікації суддів та кандидатів на посаду судді, відділу підготовки засідань кваліфікаційної палати та організації діловодства, відділу підготовки засідань дисциплінарної палати та організації діловодства. Зі складу секретаріату виведено службу інспекторів Комісії, яка на сьогодні є структурним підрозділом Комісії. Олена також вказала і на нові функції секретаріату. Наведу основні з них:

- забезпечує проведення Комісією первинного кваліфікаційного оцінювання суддів, кваліфікаційного оцінювання суддів;
- забезпечує організацію та проведення Комісією відбіркового і кваліфікаційного іспитів;
- забезпечує ведення та зберігання суддівського досьє;
- організовує ведення обліку даних про кількість посад суддів у судах загальної юрисдикції, в тому числі вакантних;
- забезпечує підготовку матеріалів щодо проведення добору кандидатів для призначення на посаду судді вперше, організовує проведення конкурсу на обіймання вакантної посади судді;

– забезпечує проведення спеціальної перевірки кандидатів на посаду судді та перевірки відомостей щодо суддів;

– правове, аналітичне, кадрове, документальне, інформаційне, матеріально-технічне, фінансово-економічне, господарське та інше забезпечення діяльності Комісії.

Отже, можна сказати, що сучасний стан адміністративного судочинства в Україні не є ідеальним (принаймні з тієї сторони, з якої ми його розглянули). Його можна, і навіть потрібно покращувати, як мінімум, для забезпечення максимально ефективного роботи українських судів, максимізації якості процесу вчинення правосуддя (належного, неупередженого, не підданого впливу будь-яких зовнішніх чинників), а як максимум – для обґрунтованої демонстрації населенню (права якого це судочинство і забезпечує) та іншим навколишнім країнам того факту, що забезпечення права на справедливий суд для кожного громадянина відіграє провідну роль в українському судочинстві.

Список використаних джерел

1. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII : станом на 23 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

2. Кравцов І., Новаковський П. Актуальні проблеми адміністративного судочинства / Рада адвокатів Київської області та кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури і Центр стажування та підвищення кваліфікації адвокатів. URL: <https://radako.com.ua/news/aktualni-problemi-administrativnogo-sudochinstva> (дата звернення: 05.05.2023).

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_0 (дата звернення: 05.05.2023).

Петренко Павло Володимирович,

студент 6-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЧАСТИНИ 1 СТАТТІ 130 КУпАП

Враховуючи умови сьогодення, широке інформаційне поле, можемо дійти висновку, що останнім часом на постійній основі можна почути в новинах про те, що відбулась певна подія, де був наявний водій з ознаками алкогольного або наркотичного

сп'яніння. Вказане явище характеризується досить великою поширеністю, але варто зазначити, що наслідки, які можуть настати є досить тяжкими.

У колі науковців та дослідників адміністративного права часто норму, яка встановлює відповідальність за керування транспортним засобом у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, називають «недіючою». При цьому варто окремо звернути увагу на той факт, що намагання законодавців підсилити відповідальність за вчинене діяння зовсім не знизило статистику вчинення вказаного виду адміністративного правопорушення [1].

На сьогодні також точаться суперечки серед науковців щодо відсутності верхньої та нижньої межі притягнення до відповідальності, враховуючи ступінь вини, характер вчиненого правопорушення тощо. Тобто не слід вказувати на той факт, що така санкція є, наприклад, м'якою чи навпаки тяжкою. У цьому контексті слід звернути увагу на те, що основний недолік вказаної санкції полягає у «негнучкості» вказаної санкції. Особа, яка вчинила вказане правопорушення у стані алкогольного сп'яніння, що підтверджене фактом 0,21 проміле, і особа, яка керувала у стані, що підтверджене 2,5 проміле, понесуть однакову відповідальність.

Так, погоджуємося з думкою стосовно того, що в цьому контексті наявне порушення принципу індивідуалізації покарання, оскільки кожне правопорушення та особа правопорушення має свої певні особливості.

Також надзвичайно актуальним є питання, яке постає перед суспільством, це той факт, що за умови неналежного оформлення матеріалів по факту вчинення вказаного адміністративного правопорушення, або ж за умови допущення технічної помилки, винна особа не буде притягнута до відповідальності за вчинення вказаного правопорушення.

Вищезазначене пояснюється не просто так, а здійснено відповідне аргументування цьому положенню. Якщо проаналізувати судову практику з таких питань, можемо зробити висновок стосовно того, що суди досить часто звільняють від відповідальності вказаних осіб. Причини можуть бути різні, наприклад:

1) недостатній обсяг доказів стосовно особи, що притягується до адміністративної відповідальності;

2) неточність у заповненні анкетних даних або зазначення останніх з помилками;

3) відсутність фіксації моменту скоєння правопорушення;

4) відеозапис не фіксує момент скоєння правопорушення;

5) неозвучення працівником поліції ознак алкогольного сп'яніння;

6) представник поліції не назвав ознаки алкогольного сп'яніння;

7) також важливо зазначити, що особа повинна бути зупинена працівниками поліції під час керування транспортним засобом [2].

У цьому контексті варто навести приклад із суддівської практики. Рішення Новозаводського суду міста Чернігова роз'яснює останній пункт: «Керування транспортним засобом слід розуміти як виконання функцій водія під час руху такого засобу або інструктора-водія під час навчання учнів-водіїв, незалежно від того, керує особа транспортним засобом, який рухається своїм ходом чи за допомогою буксирування» [3].

У цьому контексті варто додати, що відповідно особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за статтею 130 КУпАП України, протокол має складатися за положенням вказаної статті, навіть у тому випадку, коли особа відмовилась від проходження освідування за допомогою пристрою «Драгер», або ж у випадку відмови від проходження вказаного огляду в медичному закладі. У випадку відмови особою від проходження медичного огляду також настає адміністративна відповідальність.

Важливо зазначити, що факт підозри особи у вчиненні адміністративного правопорушення у виді керування транспортним засобом у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння не може ґрунтуватися на припущеннях, які були отримані з порушенням норм чинного законодавства. Усі сумніви щодо недоведеності вини особи мають тлумачитися на користь особи, в нашому випадку на користь водія [4].

Враховуючи суддівську практику, судді за дії, які підпадають під ознаки ст. 130 КУпАП, вчинені після 3 липня 2020 р., в одних випадках закривають адміністративне провадження з підстав, передбачених п. 1 або п. 6 ст. 247 КУпАП (відсутність події і складу адміністративного правопорушення або скасування акта, який встановлює

адміністративну відповідальність), в інших випадках притягують осіб до адміністративної відповідальності за ст. 130 КУпАП.

Вказана ситуація досить суперечлива ще й тому, що враховуючи всю силу нетерпимості суспільства до осіб, які керують транспортним засобом у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, в нашій державі спостерігається широко розгорнута кампанія щодо юридичного супроводу в контексті обходу відповідальності за вчинене правопорушення [5].

Наприклад, аналізуючи суддівську практику, досить часто можуть траплятися випадки закриття адміністративного провадження щодо керування транспортним засобом у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння з підстав відсутності причини для зупинки транспортного засобу. Нам відомо, що поліцейські уповноважені на зупинення транспортного засобу лише за умови наявності підстав, вичерпний перелік яких наведений у Законі. У випадку, якщо в поліцейського наявна підозра щодо ймовірного керування особою у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, але при цьому немає наявних підстав щодо зупинення транспортного засобу, то під час оформлення такого матеріалу вказаний протокол буде, скоріше за все, оскаржений.

Отже, враховуючи вищезгадане, варто зазначити, що чинне законодавство у частині забезпечення безпеки дорожнього руху вимагає негайних змін, у певних частинах уточнень та виправлень. Відповідно, варто запровадити норму, яка б запровадила верхню та нижню межі притягнення до відповідальності, враховуючи ступінь вини, характер вчиненого правопорушення тощо. Адже такий вид правопорушення є дуже небезпечним та несе велику загрозу нормальній життєдіяльності суспільства.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-Х : станом на 19 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII : станом на 15 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 25.05.2023).

3. Філіпшов А. В. Правові проблеми криміналізації транспортними засобами у стані сп'яніння. *Dictum Factum*. 2019. № 1. С. 159–167.

4. Філіпшов А. В. Системний підхід до посилення відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 90–95.

Петрухно Дмитрій Васильович,
слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТА ПСИХІАТРИЧНОГО ЗАКЛАДУ В УКРАЇНІ

Для початку з'ясуємо, що під адміністративно-правовим механізмом треба розуміти комплекс взаємопов'язаних елементів, які насамперед надають громадянам правові можливості для реалізації своїх суб'єктивних прав та виконання суб'єктивних обов'язків [1, с. 147]. Підхід, який було вказано, хоч і розкриває розуміння адміністративно-правового механізму як системи, але не містить більш чіткої аргументації щодо сфери поширення та конкретних напрямків реалізації вказаного інструменту. Відома дослідниця Т. О. Коломоєць визначила механізм адміністративно-правового регулювання як сукупність заходів, принципів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [2, с. 3].

Слід зазначити, що специфічні розуміння звертають увагу на сферу застосування конкретних механізмів, зокрема в частині адміністративно-правових відносин. Саме такий підхід до тлумачення більшою мірою відповідає адміністративно-правовій основі правового регулювання окреслених конкретних питань. Таким чином, у забезпеченні прав важливу роль відіграють елементи захисту та забезпечення прав, які формуються з урахуванням поставлених цілей і завдань.

Важливе розуміння обраної проблематики запропоновано Верховним Судом України в постанові від 03 березня 2016 року у справі № 5-347к/15, який зауважив, що забезпечення права – це гарантований механізм його реалізації [3].

Ці коментарі дають вузьке розуміння зазначеного явища, але усвідомлюють необхідність тлумачення зазначеної категорії, виходячи з концепції механізму реалізації. Це свідчить про те, що процес забезпечення не зводиться до задоволення потреби чи досягнення

конкретної мети. Але це структуроване та системне явище, спрямоване на втілення в життя певних прогресивних ідей.

Отже, механізм адміністративно-правового забезпечення – це врегульована нормами адміністративного права сукупність елементів і процесів, що втілюються в діяльність посадових осіб, спрямовану на створення належних умов для реалізації, охорони і захисту прав, свобод та інтересів. Гарантується і забезпечується державою.

З іншого боку, пацієнт – це особа, яка звернулася за профілактичною, діагностичною, лікувальною чи реабілітаційною допомогою до будь-якого типу закладу охорони здоров'я чи постачальника медичних послуг приватної практики, незалежно від статусу науково-дослідного інституту.

Для цього підходу притаманна позиція подвійного тлумачення терміна «пацієнт», який є особою, яка звернулася за допомогою або погодилася брати участь у клінічному дослідженні як волонтер. Слід зазначити, що таке бачення містить основні напрямки осмислення концептуально-категоріального аналізу цього феномена.

Під терміном «забезпечення прав пацієнтів» розуміють заходи держави, спрямовані на створення надійних умов для реалізації прав осіб, які звертаються або отримують медичні послуги [4, с. 58]. На наш погляд, запропонована позиція розкриває важливу особливість заходів безпеки в контексті реалізації прав пацієнтів. При цьому не відомо, як забезпечуються права людей, які звертаються до медичних закладів.

Відповідно до положень Закону України «Про психіатричну допомогу» від 20.12.2018 р. № 1489-III пацієнти в психіатричних закладах отримують лікування, нагляд, догляд, лікування та надання психіатричної допомоги на підставах і в порядку, встановлених цим Законом, у тому числі соціальну реабілітацію та можливо програми скринінгу, профілактики та діагностики психічного здоров'я і психічних розладів [5].

Фактично надання психіатричної допомоги є основним засобом забезпечення прав пацієнтів у психіатричних установах. Водночас поняття психіки та пацієнта повинні відображати й інші ознаки його правового статусу (наприклад, добровільне чи примусове лікування, гарантії його захисту тощо). Зауважимо, що пацієнти психікарні – це люди з певними психічними розладами.

Звичайно помістити до психіатричної лікарні повністю здорову людину є злочином, відповідальність за який передбачена ст. 151 чинного Кримінального кодексу України (зі змінами від 20.02.2020) [6].

Відповідно до Рекомендації Комітету міністрів (Ради Європи) щодо правового захисту осіб, що страждають на психічні розлади, яких примусово приймають як пацієнтів, пацієнт № К (83) 2, психіатричного закладу – це особа, яка вважається хворою на психічний розлад і поміщається в лікарню, медичний заклад або інше відповідне місце [7].

Вказаний підхід зосереджує увагу на осіб, яких було примусово розміщено у закладі лікування, тому таке розуміння є дещо звуженим і не відображає інший аспект щодо надання особі психіатричних послуг, а ще не деталізує послуги закладу, що спеціалізується на лікуванні пацієнтів з відхиленням психіки.

Пацієнт у сфері надання психіатричних послуг, відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 46/119 від 17 грудня 1991 року, є особою, яка одержує психіатричну допомогу, зокрема особи, госпіталізовані до психіатричного закладу [8].

Список використаних джерел

1. Плиска В. В. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. Серія: Право. Ужгород, 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 2. С. 143–147.
2. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ : Істина, 2010. 480 с.
3. Морозов С. А. Поновлення процесуальних строків на оскарження судових рішень. URL: <https://alibi.dp.ua/371-ponovlennya-protseualnikh-strokov-na-oskarzhennya-sudovikhrishen> (дата звернення: 15.05.2023)
4. Козаченко Ю. А. Адміністративно-правове регулювання забезпечення прав пацієнта в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 24 с.
5. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 р. № 1489-III : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення: 03.02.2023).
6. Кримінальний кодекс України : Закон України №2341-III від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 03.02.2023).

7. Рекомендація Комітету міністрів державам-учасницям стосовно правового захисту осіб, які страждають на психічні розлади, що примусово утримуються як пацієнти, № R(83)2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_074 (дата звернення: 15.05.2023).

8. Принципи захисту психічно хворих осіб та поліпшення психіатричної допомоги : резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1991 № 46/119. URL: <http://www.studfiles.ru/preview/5535819/page:112/> (дата звернення: 15.05.2023).

Приходько Родіон Олександрович,

слухач 1-го курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
Академії Державної пенітенціарної служби;

науковий керівник:

Гончаренко Оксана Григорівна,

доктор економічних наук, професор
Академії Державної пенітенціарної служби

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Сучасна практика управління персоналом зазнає радикальних змін у зв'язку з трансформацією соціально-трудових відносин, зміною ціннісних орієнтацій працівників і посиленням соціальної відповідальності бізнесу. Низька ефективність управління персоналом є фактором неефективності підприємств і причиною деформації соціально-трудової сфери. Відсутність інтегрованих комплексних підходів до вирішення проблемних питань ефективності управління персоналом актуалізує вибір теми дослідження.

Ефективність є однією з ключових категорій економіки, яка безпосередньо пов'язана з досягненням кінцевої мети розвитку як національної економіки в цілому, так і кожної окремої організації. У науковій літературі чітко розмежовуються терміни «ефект» і «ефективність». На думку різних авторів, ефект – це результат, наслідок певних причин, дій, економічних заходів; результат праці людини в процесі виробництва товарів; кінцевий результат діяльності підприємства, який характеризується різноманітними вартісними та натуральними показниками; отриманий корисний результат, виражений в оцінці вартості. Таким чином, різні автори дотримуються думки, що ефект – це результат, отриманий у результаті здійснення певного виду діяльності, процесу, явища або будь-якої іншої взаємодії [1, с. 329].

Аналіз наукових джерел засвідчив наявність різних підходів до трактування ефективності управління і дозволяє дійти висновку: ефективність управління є складною та багатоаспектною категорією, яка відображає характерні особливості економічних, соціальних, технологічних, психологічних та інших явищ. З кількісної точки зору ефективність управління визначається як співвідношення корисного результату (ефекту) до витрат на управління; якісна складова цього комплексного визначення виявляється у співвідношенні результату (ефекту) з поставленими цілями, оскільки управління спрямоване на якнайкраще виконання діяльності організації, реалізацію її цілей і стратегій, досягнення певні результати. Узагальнення методичних прийомів оцінки ефективності управління персоналом [2, с. 48].

Вивчення наукової літератури дозволило дійти висновку, що управління персоналом у контексті ефективності слід розглядати як безперервний процес, спрямований на залучення висококваліфікованих працівників та закріплення їх на підприємстві шляхом накопичення та використання їх людського капіталу з метою отримання максимальну віддачу, що виражається у високих кінцевих показниках діяльності підприємств. Результати теоретичних і прикладних досліджень отримано на основі комплексного системного підходу до аналізу ефективності управління персоналом із застосуванням таких загальнонаукових і спеціальних методів: системного аналізу, абстракції та аналогії, індукції і дедукції тощо.

Показники оцінки ефективності різних процесів управління персоналом відображені в наукових працях, згруповані за окремими функціями управління персоналом – відбір, адаптація, розстановка, навчання, оцінка, розвиток кар'єри, управління персоналом, управлінська діяльність [3, с. 85]. У рамках встановленого методичного підходу інтегральний показник ефективності визначається як середньозважене значення оцінок набору показників. Для доповнення та уточнення слід зазначити: кількість показників та їх склад слід визначати залежно від цілей і фаз життєвого циклу підприємства. Особливо на етапі зародження компанії пріоритетними напрямками є підбір, адаптація та розстановка персоналу. У фазі зростання найважливішу роль серед функцій управління персоналом відіграють навчання та оцінка персоналу.

На етапі зрілості основним завданням управління персоналу є забезпечення та утримання висококваліфікованих і мотивованих співробітників компанії. Звідси можна зробити висновок, що вектор оцінки ефективності управління персоналом на цьому етапі розвитку компанії переміщується на рівень кар'єрного росту [4, с. 390].

Саме тому окремі дослідники пропонують розширити систему показників блоком мотивації та винагороди персоналу, який є частиною ключових показників ефективності служби управління персоналом, а також посилити значення окремої складової інтегральної ефективності управління персоналом завдяки використанню вагових коефіцієнтів, які враховують особливості певної фази життєвого циклу компанії [5, с. 76].

Ефективність управління персоналом в умовах посилення конкуренції слід оцінювати через призму ефективності діяльності підприємств та передумов сталого розвитку підприємства. Визначення ефективності управління персоналом здійснюється за допомогою показників, що характеризують як ефективність трудової діяльності працівників, так і ефективність виконання окремих кадрових функцій і процесів. Показники ефективності трудової діяльності працівників за єдиними науковими положеннями об'єднані в три методологічні підходи, згідно з якими ефективність управління персоналом відображається, по-перше, у кінцевих результатах діяльності працівників; по-друге, через оперативність, якість і складність роботи; по-третє, через показники соціальної ефективності. Вибір конкретного методичного підходу до оцінки ефективності трудової діяльності залежить від кількох факторів: сфери економіки, розміру підприємства, кількості структурних підрозділів, загальної чисельності працівників, сфери управління, рівня комп'ютеризації та інформатизації, рівень корпоративної культури, часовий період, стан планування, модель мотивації праці, системи та форми оплати праці, системи обліку тощо.

Ефективність управління персоналом у розрізі окремих процесів управління персоналом характеризується показниками ефективності підбору, адаптації, розстановки, навчання, оцінки персоналу, розвитку кар'єри, кадрового адміністрування та управлінської діяльності. Правильне розосередження кадрових ресурсів та здійснення інших розпорядчих функцій керівником – це дуже важливий показник

у процесі ефективного управління персоналом. Саме тому вказаному питанню приділяється досить багато уваги з боку науковців.

Список використаних джерел

1. Тимченко С. О. Системний базис як складова системи розвитку персоналу в організації. *Бізнес Інформ*. 2014. № 9. С. 329–334.
2. Денисенко Є. І. Інвестиції в персонал як основа розвитку організації. *Управління розвитком*. 2014. № 2. С. 47–49.
3. Возна Л. Б. Креативний менеджмент: активізація творчого потенціалу персоналу організації. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 2. С. 84–90.
4. Третьяк О. П. Сучасні персонал-технології у системі управління персоналом на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.4. С. 389–397.
5. Лобза А. В. Сучасні персонал-технології як засіб забезпечення ефективної системи найму та адаптації персоналу: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Молодий вчений*. 2015. № 11 (2). С. 74–80.

Прокопенко Анастасія Сергіївна,

слухачка 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТАБОРУ РОСІЙСЬКИХ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Військовий полон, а своєю чергою і табори для військовополонених є невід’ємною частиною війни та, на жаль, актуальною темою на сьогодні.

Ще до появи Постанови «Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період» від 17.06.2022 № 721 Міністерство юстиції створило 51 дільницю на базі установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби.

Дільниці керувалися Женевською конвенцією [1, с. 5], забезпечуючи військовополонених відповідними умовами перебування. Однак безпосередня близькість знаходження російських військовополонених до українських засуджених призвела до виникнення проблеми їх співіснування. Засуджені бажали смерті військовополоненим та самим здійснити «суд» над російськими окупантами.

З ходом війни кількість полонених росіян постійно збільшувалась і проблема щодо їх розміщення лише посилювалась. Тому

вже на початку квітня 2022 року було створено табір «Захід 1» для тримання російських військовополонених.

На сьогодні це єдиний табір на території України, який розташований далеко від лінії фронту. Табір займає всі локальні ділянки на території колишньої установи виконання покарань. У таборі немає жодного засудженого, лише військовополонені. Безпосередня охорона військовополонених здійснюється підрозділами охорони таборів, з числа персоналу ДКВС [2, с. 9]. На виконання вимог Женевської конвенції до військовополонених також є доступ представників Червоного Хреста. Інформація щодо місцезнаходження табору та кількості військовополонених не розголошується.

Відповідно до постанови КМУ №762 від 07.07.2022 року для забезпечення життєдіяльності військовополонених у таборах обладнуються: приміщення для розміщення військовополонених; лазня; їдальня; пральня; медична частина; приміщення для карантину та діагностики; кухня; пекарня; штаб; майстерні для ремонту взуття та одягу; крамниця тощо [2, с. 11].

Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій врегулював питання поводження з російськими військовополоненими та ухвалив на своєму засіданні Постанову «Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період» [3, с. 14].

Щомісяця для утримання одного російського військовополоненого потрібно виділення з бюджету України близько 3 тис. грн. Ці кошти витрачаються на харчування, засоби гігієни, одяг та комунальні платежі. Крім того, виникає закономірна потреба у витратах на грошове забезпечення персоналу ДКВС, закупівлю ліків та медичного обладнання (рентген-кабінет, УЗД, стоматологічний кабінет тощо).

Утримання цих військовополонених здійснюється за рахунок українських платників податків, яких ці ж окупанти прийшли знищувати 24 лютого.

Для порівняння держава виділяє лише 2 тисячі гривень на тимчасово переселених осіб, які були вимушені покинути домівки, залишити роботу і тікати, також мінімальне грошове пенсійне забезпечення станом на 1 липня становить трішки більше 2 тисяч гривень.

Заступниця міністра юстиції України Олена Висоцька зазначила, що безпосередньо в першу чергу військовополонені перебувають у таборі для подальшого обміну на українських захисників, що потрапили в полон [4, с. 14]. Однак, як ми бачимо, російська влада підходить до цього питання дуже вибірково та не має наміру зробити обмін усіх на усіх.

З початку війни склалась певна ієрархія щодо обміну, а саме, наприклад, полонених чеченської національності міняють у першу чергу, потім у пріоритеті офіцери російської армії – і чим вище звання, тим краще, потім обміну підлягає рядовий склад і вже в останню чергу мобілізовані з Донецької та Луганської областей.

З часом в Україні з'явиться ще одна проблема, яку потрібно буде вирішувати, а саме – військовополонені, яких не обмінюють та які отримують у подальшому строк покарання відповідно до ст. 432, 434, 435 ККУ [5, с. 131], після закінчення цього строку вийдуть на свободу. І є велика ймовірність їх неповернення до Російської Федерації.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що питання утримання військовополонених на території нашої держави є досить важливим питанням та вимагає врегулювання на законодавчому рівні, залучення до виконання корисних для суспільства робіт щодо відновлення інфраструктури та подальшої інтеграції в українське суспільство російських військовополонених.

Список використаних джерел

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими: від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 15.05.2023).

2. Про затвердження Порядку тримання військовополонених від 05.04.2022 № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-п#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

3. Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період від 17.06.2022 № 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-п#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

4. Заступниця міністра юстиції Олена Висоцька: військовополонених годують за нормами офіцерів ЗСУ. URL: <https://kp.ua/ua/politics/a657473-zastupnitsja-ministra-justitsiji-olena-visotska-vijskovopolonenikh-hodujut-za-normami-ofitseriv-zsu> (дата звернення: 15.05.2023).

5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

Пузирна Наталія Станіславівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного та приватного права
Національного університету «Чернігівська політехніка»;
Федоренко Дар'я Віталіївна,
здобувачка вищої освіти 3-го курсу
Національного університету «Чернігівська політехніка»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ В ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ І ПРАКТИЦІ

Сьогодні існують проблеми з визначенням адміністративної юрисдикції, які можуть порушити конституційні права людини, зокрема, право на справедливий розгляд справи в розумний строк незалежним і безстороннім судом, який встановлений законом. Неоднозначність у визначенні того, який суд має розглядати конкретну справу, може виникнути через недосконалість законодавства та розмежування компетенції між адміністративними органами та судами.

Сучасні проблеми, пов'язані з розмежуванням адміністративної юрисдикції, знаходяться на перетині науки та практики. Одна з основних проблем полягає в тому, що поняття «адміністративна юрисдикція» має різні тлумачення в різних країнах та регіонах, що приводить до розходження в практиці його застосування.

Крім того, існує проблема визначення компетенції судів та інших органів у сфері адміністративної юрисдикції. У деяких випадках немає чіткого розмежування між юрисдикцією судів та іншими органами, які здійснюють адміністративний контроль, що може привести до дублювання функцій та порушень прав громадян.

Іншою проблемою є відсутність однозначної та повної законодавчої бази, яка б детально визначала компетенцію судів та інших органів у сфері адміністративної юрисдикції. Це може привести до розходження у вирішенні спорів та конфліктів у сфері публічного управління.

Якщо закони не є чіткими або відкривають можливості для різних інтерпретацій, то це свідчить про необхідність більш точної ре-

гламентації законодавчих норм. Актуальність дослідження цієї проблематики підкреслюється на практиці, коли судді відмовляють у відкритті провадження через неоднозначність питань компетенції.

Як зазначають Н. Є. Керноз та К. Л. Стеченко у своїй статті, уніфікація складної процесуальної термінології стала надзвичайно важливою та позитивною зміною, яка була впроваджена законодавцем з метою забезпечення єдності правозастосовної техніки.

Особливу увагу приділено уніфікації термінів, що стосуються судової юрисдикції та підсудності. Це було досягнуто через ухвалення Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [1, с. 84].

Адміністративна юрисдикція визначає повноваження органів влади здійснювати контроль та нагляд за дотриманням законодавства в певних сферах суспільного життя [2, с. 198].

Із збільшенням кількості регуляторних актів та розвитком технологій виникають нові проблеми визначення меж адміністративної юрисдикції в юридичній науці, особливо в контексті зростання кількості сфер, де застосовуються адміністративні процедури та механізми. Деякі з таких проблем описані далі, зокрема, розмежування адміністративної та цивільної юрисдикцій.

Це важлива проблема, оскільки на практиці справи можуть мати характер як цивільної, так і адміністративної юрисдикції, що призводить до складнощів у вирішенні юридичних питань. Наприклад, скарга на неналежну якість товару може бути розглянута як цивільна справа або як адміністративне порушення.

Як приклад, хотілось би проаналізувати останню судову практику Верховного Суду України щодо розмежування адміністративної юрисдикції. Розглянемо положення окремої думки судді щодо постанови Великої Палати Верховного Суду України у справі 925/556/21 від 01.03.2023 року [3].

Для правильного розмежування компетенції судів щодо розгляду адміністративних і господарських справ не достатньо використовувати тільки формальний критерій – визначення суб'єктного складу спірних правовідносин. Важливо враховувати характер правовідносин, що породжують спір, оскільки це є визначальною ознакою для правильного вирішення спору.

Публічно-правовий спір, який підпадає під юрисдикцію адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

Такий спір виникає, коли учасники правовідносин виступають одна проти одної нерівноправно і коли одна із сторін виконує публічно-владні управлінські функції, може вказувати або забороняти певну поведінку іншого учасника, а також давати дозвіл на певну діяльність, передбачену законом тощо.

Також зазначається, що необхідною ознакою суб'єкта владних повноважень є здійснення ним публічно-владних управлінських функцій. Ці функції суб'єкт повинен виконувати саме в тих правовідносинах, в яких виник спір.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що адміністративна юрисдикція охоплює широкий спектр матеріальних та процесуальних правовідносин, пов'язаних з усуненням конфліктів у сфері діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, захистом прав у цій сфері, та забезпеченням дотримання законності в публічному управлінні.

Для вирішення цих проблем необхідно чітко визначити поняття адміністративної юрисдикції та встановити однакові критерії для визначення компетенції різних судів та органів. Крім того, необхідно вдосконалювати законодавство, щоб воно було зрозумілішим та запобігало розходженням у визначенні адміністративної юрисдикції.

Список використаних джерел

1. Керноз Н. С., Стеченко К. Л. Судова юрисдикція в Україні: нові тенденції та проблемні питання розмежування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 80–85.

2. Сідей Я. Розмежування адміністративної юрисдикції з іншими видами юрисдикції у сфері судової компетенції. *Підприємництво господарство і право*. 2018. № 6. С. 196–199.

3. Постанова Великої Палати Верховного Суду України у справі 925/556/21 від 01.03.2023 року. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/109491932?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01 (дата звернення 05.05.2023).

Радченко Олександр Геннадійович,
слухач 1-го курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
Академії Державної пенітенціарної служби

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ВІДДІЛІВ

Як раніше, так і сьогодні існує в діяльності юридичних відділів багато невирішених проблем. Основну проблему, яку розглянемо, буде саме неякісне кадрове забезпечення. Щоб розібратися з цим питанням, необхідно розглянути такі поняття:

- кадри;
- кадрове забезпечення.

Кадри – це штатні кваліфіковані працівники з певною професійною підготовкою, спеціальними знаннями, трудовими навичками та/або досвідом роботи в обраній сфері діяльності [1, с. 136].

Кадрове забезпечення, на думку М. Кагана, це складова частина кадрової політики, яка спрямована на забезпечення потреб у кадрах шляхом реалізації відповідних процесів управління персоналом, аналізу кадрових процесів та їх планування; підбір персоналу, адаптація персоналу; оцінювання та контроль дії персоналу, мотивація та стимулювання персоналу, розвиток персоналу, підвищення його професійно-класифікаційного рівня; трудові відносини, якість життя, умови праці; вивільнення персоналу з метою підвищення якості послуг і сприяння досягненню кращих результатів органами місцевого самоврядування [2, с. 2].

Зважаючи на один із факторів, який безпосередньо вплинув на забезпечення юридичного відділу, є загострена ситуація в Україні, яка нині нестабільна та небезпечна, багато працівників переїхали за кордон та залишили свої робочі місця. Завдяки роботодавцю доцільно ухвалити рішення про переведення працівника на дистанційну роботу. З'являється нова проблема: під час воєнного стану багато людей втратили документи, які раніше були в переліку обов'язкових для працевлаштування. Доцільно буде створити електронну базу, яка буде доступна по всій території України та буде мати в собі всі необхідні документи для працевлаштування.

Зозуля В. О. зазначає, що до функцій кадрового забезпечення, які найбільш повно відповідають сучасним умовам суспільного

розвитку, слід віднести: розробку планів роботи з кадрами, визначення щорічних потреб у кадрах для державних органів, формування замовлення на підготовку майбутніх державних службовців, підвищення кваліфікації державних службовців; аналіз кадрового складу державних органів; розробку та впровадження дієвої системи формування кадрового резерву відповідно до щорічних потреб, контроль за відповідністю кандидатів встановленим вимогам; залучення кваліфікованих кадрів шляхом систематичного оновлення системи відбору та запровадження інноваційних технологій; забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів; оцінювання результатів діяльності державних службовців; здійснення соціального захисту службовців; розроблення систем удосконалення відбору, розстановки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, соціального захисту державних службовців; розроблення систем відбору кадрів відповідно до вимог сьогодення; розроблення систем заохочень (мотивацій) як необхідної складової їх ефективної діяльності; підвищення авторитетності державної служби шляхом проведення профорієнтаційних заходів серед населення держави [3].

За весь час, спостерігаючи за працевлаштуванням працівників у різних галузях права, спираючись на деякі фактори, не можна не звернути увагу на некоректне виконання працівниками своєї роботи, безповідальне ставлення до доручених їм обов'язків. Завдяки корупційним схемам певні особи обіймають посади, де могли б працювати більш досвідчені фахівці. Якщо проаналізувати тенденції підготовки фахівців у різних галузях, то бачимо зменшення кількості фахівців з вищою освітою, тим більше з фаховою. Важливою проблемою кадрового забезпечення юридичних відділів є відсутність належних умов для виконання своєї роботи, а також низька заробітна плата. Зважаючи на ці фактори, можемо спостерігати, що більшість хороших працівників, які якісно виконують свою роботу, виїжджають за кордон. Це погано впливає на якість кадрового забезпечення.

Отже, що стосується актуальних проблем удосконалення кадрового забезпечення юридичних відділів, то можна зазначити, що необхідно реформувати насамперед освітній процес закладів освіти, починаючи зі шкіл і продовжуючи вищими навчальними

зкладами. Посилити вимоги вступу до вищих навчальних закладів та вдосконалити систему вступних іспитів. Під час отримання диплома в обов'язковому порядку ввести його захист. У зв'язку з сьогоденною ситуацією в країні необхідно вдосконалити засоби і заходи, які можуть допомагати навчатися дистанційно. Під час влаштування на роботу варто ввести опитування, за допомогою якого можна було б перевірити знання з тієї галузі, в якій певна особа буде працювати. Крім того, треба було б встановити рамки оцінювання більше 60 %. Завдяки цьому зможемо підняти рівень працездатності в установах, підприємствах, організаціях та стимулювати осіб сумлінно та відповідально ставитись до своєї роботи. Варто частіше проводити скорочення персоналу установ, підприємств організацій або зробити більше штатних місць там, де це можливо.

Список використаних джерел

1. Одегов Ю. Аудит и контролинг персонала : учеб. пособ. Москва : Экзамен, 2004. 542 с.
2. Каган С. М. Кадрове забезпечення ефективного функціонування органів місцевого самоврядування. Харків, 2021. 241 с.
3. Зозуля В. О. Ефективне кадрове забезпечення – складова демократичного врядування. *Державно-управлінські студії*. 2017 № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/deruprs_2017_2_18 (дата звернення: 15.05.2023).

Сапон Марія Олександрівна,
слухачка 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ОБНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА НА ЗАСАДАХ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

На початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України наша держава визначала пріоритетним напрямком входження до європейських структур. Метою такого процесу вважалося створення високорозвиненої європейської держави, яка відрізнялась би високим рівнем життя людей.

На сьогодні Україна за крок до входження до європейських структур. Проте ми маємо розуміти, що відповідні трансформації, які відбуваються та відбуватимуться в нашій країні, мають базуватися на основних засадах, що чітко визначені в Основному

Законі України. У рамках нашого дослідження нами буде окреслено характер суспільного призначення адміністративного права на засадах Конституції України [1, с. 3].

Спочатку варто зазначити, що як самостійна галузь права адміністративне право має досить тривалу та давню історію з початковою відміткою з 18 століття. На той момент ця галузь права напряму мала взаємозв'язок з публічною владою держави.

Водночас з конституційним правом адміністративне право зосереджує функції публічної влади в державі. Низка вчених зазначає, що адміністративно-правове регулювання вважається своєрідним продовженням конституційно-правових норм. Отже, враховуючи вищезазначене, слід зазначити, що функціонування адміністративного права є необхідною умовою та засобом, що реалізує Конституцію у найважливішу сферу функціонування публічної влади, тобто сферу виконання законів та інших правових актів держави [2, с. 232–233].

Враховуючи поділ державної влади на гілки, які містять законодавчу, виконавчу та судову, зазначимо, що адміністративне право досить тісно пов'язане з виконавчою гілкою державної влади.

Сутність виконавчої влади, яка обумовлена призначенням, тобто виконанням законів та інших нормативно-правових актів, справджує принципову єдність процесу реалізації виконавчої гілки влади зі змістом управлінської діяльності держави. Це зумовлює визначення виконавчої влади та державне управління відповідними сторонами. Умовно такі сторони можна визначити, як статику та динаміку.

Отже, державне управління як окреме явище визнається як вид діяльності держави, що полягає у здійсненні нею організуючого впливу на ті сфери суспільного життя, потреби та розвиток, яких вимагає окремого втручання держави, враховуючи відповідні важелі [3, с. 182].

Таким чином, адміністративне право є сферою державного управління, де наявний вплив держави на різноманітні процеси. Проте вказане визначення соціального спрямування адміністративного права не є повним.

На сьогодні надзвичайно важливо знайти новий погляд на суспільне призначення адміністративного права. Такий погляд зосереджується на визначенні Конституції України, що головним

обов'язком держави є «утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина», а також встановлення принципу, згідно з яким саме «права і свободи людини і громадянина та їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави» (ст. 3 Конституції України).

Враховуючи сучасний етап, який відбувається в нашому суспільстві, зазначимо, що мета адміністративно-правового забезпечення реалізації прав і свобод громадян у їхніх відносинах з органами виконавчої влади зводиться до визначення таких основних форм і напрямів діяльності вказаних органів, їхніх посадових осіб, які б забезпечували повсякденний демократичний режим цих відносин на основі непорушності конституційних прав і свобод людини і громадянина. Такий правовий стандарт відносин органів виконавчої влади і особи враховує статус останньої як суб'єкта управлінських відносин, перед яким виконавча влада зрештою відповідальна за свою діяльність та її «людське вимірювання».

Цей підхід насамперед підтверджується перспективністю в контексті співтовариства на міжнародному рівні, що знайшло відображення в низці положень міжнародно-правових актів. Останні не протистоять основним керівним засадам та цілям діяльності всіх демократичних держав. Вищезазначене пояснює, що органи виконавчої влади повинні зважати не тільки на статус громадян, який визначений національним законодавством, а також положеннями відповідних міжнародно-правових актів [5, с. 5].

Враховуючи вищезазначене, зазначимо, що суспільне призначення адміністративного права слід визначати, ґрунтуючись на поєднанні завдань як регулювання управлінської діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, так і запровадження та регламентації дійсно демократичних відносин між цими органами і громадянами. А саме відносини такого типу, за якими кожній людині було б забезпечено (гарантовано) реальне додержання та охорона у сфері виконавчої влади належних їй прав і свобод, а також ефективний захист цих прав і свобод у випадках їх порушення. Варто додати, що в межах другого напрямку роль адміністративного права пов'язана також зі створенням і функціонуванням адміністративної юстиції як форми спеціалізованого судового захисту прав і свобод людини [5, с. 67].

Практичне втілення в життя зазначеного нового погляду на суспільне призначення адміністративного права сприятиме істотному посиленню його ролі у формуванні громадянського суспільства і демократичної правової держави. При цьому утвердження нового соціального призначення адміністративного права має відбуватися шляхом запровадження у сфері виконавчої влади:

1) самостійності у виконанні функцій та повноважень виконавчої влади відповідно до меж, що є визначеними Конституцією України та законами України;

2) першочергової законодавчої регламентації повноважень щодо функціонування органів державної влади;

3) прозорості у сфері контролю за функціонуванням органів виконавчої влади, а також їхніх посадових осіб, першочергово, відповідно до позицій дотримання поваги до особи та справедливості, а також постійного підвищення ефективності державного управління;

4) відповідальності органів виконавчої влади, їхніх посадових осіб за свої рішення, дії чи бездіяльність перед громадянами та іншими суб'єктами, права яких було порушено, та обов'язкового відшкодування заподіяної цим суб'єктам шкоди;

5) ефективного процесуального механізму оскарження громадянами та іншими суб'єктами порушених прав як у межах системи органів виконавчої влади, так і судовим шляхом.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Воробйова О. П. Сучасні управлінські моделі New Public Management і Good Governance та їх запровадження в Україні. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 230–234.

3. Світові моделі державного управління: досвід для України / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка, П. І. Крайніка, Х. М. Дейнеги. Київ: НАДУ, 2012. 612 с.

4. Ватуля Ю. Сучасні теорії та моделі державного управління у західній науці і практиці та Україна. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. № 3. С. 16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2012_3_23 (дата звернення: 15.05.2023).

5. Дурман М. О. Аналіз досвіду реформування адміністративної системи управління зарубіжних країн при переході до нового публічного менеджменту. *Актуальні проблеми державного управління в системі соціального та економічного розвитку українського суспільства*. 2010. № 2. С. 53–59.

Сікун Антон Миколайович,

заступник начальника кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права Академії Державної пенітенціарної служби;

Варламова Ярослава Геннадіївна,

курсантка 2-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ДО ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб.

Строк дії воєнного стану в Україні продовжувався указами Президента України від 14 березня 2022 року № 133, від 18 квітня 2022 року № 259, від 18 травня 2022 року № 341, від 12 серпня 2022 року № 573, від 7 листопада 2022 року № 757, а також від 6 лютого 2023 року № 58 (строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 19 лютого 2023 року строком на 90 діб).

З моменту введення на території України воєнного стану важливе більш глибоке вивчення питання про дистанційну роботу під час дії цього правового режиму.

Відповідно до Закону України від 04.02.2021 року №1213-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу» Кодекс законів про працю (далі - КЗпП) було внесено відповідні зміни щодо особливостей трудових відносин, а саме стаття 60-2 закріплює визначення поняття дистанційної роботи як форму організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією власника або уповноваженого ним органу, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [1].

З 24 березня 2022 року в Україні діють норми Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», вони передбачають збільшення кількості робочих годин на тиждень, скорочення часу відпочинку та скасування святкових днів. Разом з тим криза енергосистеми вносить корективи в дистанційну роботу.

Після 24 лютого 2022 року мільйони українців були вимушені покинути територію бойових дій, виїхати за кордон чи стати на захист України, тому в цей період єдиним рішенням оформити співробітників, які не мають змоги відвідувати своє робоче місце – це переведення на дистанційну форму роботи.

Під час дистанційного режиму роботи за працівниками зберігаються права та обов'язки, визначені КЗпП та іншими законодавчими актами [2], а також:

1) тривалість робочого часу не може перевищувати 40 годин на тиждень, згідно зі статтями 50 і 51 КЗпП;

2) працівник самостійно визначає власний режим робочого часу та часу відпочинку. Як зазначає М. І. Іншин, «працівник оптимізує співвідношення робочого часу і часу відпочинку, працівник не витрачає час, на такі його обов'язкові затрати, як поїздка на роботу чи робоча перерва. Тобто, по суті, кожен працівник контролює свій час, пристосовує його до свого стилю життя та до власних потреб. У такому випадку задовольняються інтереси і самого працівника, і роботодавця, адже головним критерієм роботи працівника є результативність і виконання завдань згідно з тими часовими обмеженнями, які встановив роботодавець» [3, с. 49];

3) працівник має право на захист своїх трудових прав, свобод і законних інтересів відповідно до чинного законодавства України.

У разі переведення працівника на дистанційну роботу роботодавець повинен врахувати умови праці, за яких можлива робота. Працівник самостійно забезпечує собі умови, роботодавець несе відповідальність за безпеку і відповідний стан технічного обладнання, якщо воно надано працівникові. Якщо наявні шкідливі чинники, дистанційний формат роботи заборонений.

Кожен працівник (педагогічний, науково-педагогічний та інші працівники) закладів і установ освіти, робота якого відбувається в дистанційному режимі, має самостійно визначити робоче місце та, відповідно, несе відповідальність за забезпечення

безпечних і нешкідливих умов праці на обраному ним робочому місці, в тому числі за межами території України. Оплата праці здійснюється за тарифікацією із розрахунку заробітної плати, встановленої під час тарифікації, з дотриманням при цьому умов чинного законодавства [4].

Згідно з ч.1 п. 6-1 статтею 24 КЗпП укладання трудового договору про дистанційну роботу обов'язково повинно бути в письмовій формі, але ч. 11 статті 60-2 КЗпП передбачає, що у разі виникнення загрози збройної агресії чи надзвичайної ситуації, дистанційна робота може запроваджуватись наказом (розпорядженням) роботодавця без обов'язкового укладення трудового договору про дистанційну роботу в письмовій формі [1].

Деякі громадяни України виїхали за кордон через ситуацію в країні, але КЗпП не забороняє залучення працівника до дистанційної роботи за межами країни, якщо було укладено трудовий договір з роботодавцем, що перебуває в Україні.

Стосовно оплати праці, вона визначається у письмовому договорі відповідно до вимог статті 24 КЗпП, і незалежно від форми організації праці власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу, а дистанційну зайнятість поділяють на такі види:

1) дистанційна зайнятість, яка розподілена по кількох місцях: частково – вдома, частково – у приміщеннях, що є власністю роботодавця;

2) повністю надомна робота, яка складається з одноманітних, часто повторюваних операцій, які не потребують високої кваліфікації;

3) позаштатна дистанційна робота, яка цілком базується на надомній роботі і здійснюється позаштатними працівниками, що виконують різноманітні завдання на основі договорів з роботодавцем (клієнтом), наприклад, переклади, письменницька робота, дизайн, комп'ютерне програмування;

4) мобільна дистанційна робота, яка передбачає застосування можливостей нових технологій у традиційних формах мобільної діяльності, наприклад, робота торгових представників, інспекторів, інженерів з експлуатації;

5) робота у спеціально обладнаному офісі – робота на відстані здійснюється в забезпеченому телекомунікаційним зв'язком приміщенні роботодавця або субпідрядника [5, с. 12].

Таким чином, в умовах дії правового режиму воєнного стану дистанційна форма роботи може стати дієвим рішенням для розвитку нашої країни, гнучкості ринку праці. Підприємства, організації та установи повинні продовжувати свою діяльність для подальшого функціонування незалежно від того, що деякі співробітники працюють дистанційно, але потрібно досліджувати питання здійснення контролю за належним виконанням дистанційної роботи.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII: станом на 27 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

2. Про практику застосування трудового законодавства у галузі освіти і науки під час дії правового режиму воєнного стану: лист від 07.03.2022 р. № №1/3378-22. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-praktiku-zastosuvannya-trudovogo-zakonodavstva-u-galuzi-osviti-i-nauki-pid-chas-diyi-pravovogo-rezhimu-voennogo-stanu> (дата звернення: 15.05.2023).

3. Іншин М. І. Види та зміст переваг дистанційної зайнятості працівників в Україні. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*: тези доп. учасників III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 черв. 2020 р.). Харків, 2020. С. 48–51.

Сокол Анастасія Олександрівна,

студентка 2-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби;

Рубаха Костянтин Геннадійович,

студент 2-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ОСВІТА ТА ЇЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У наш час доволі актуальним постає питання про те, чи є дистанційна освіта повноцінним форматом навчання для школярів та здобувачів вищої освіти?

Слід зазначити, що запровадження дистанційної форми навчання було вимушеною мірою після того, як в 2019 році розпочалась пандемія COVID-19. Але повномасштабне російське вторгнення в Україну остаточно закріпило дистанційний формат як єдину можливу форму навчання для збереження життя і здоров'я учнів і студентів.

Проте дистанційна освіта не є досконалою формою навчання. У першу чергу учням та студентам бракує соціалізації, вони менше залучені до освітнього процесу, що в свою чергу призводить до втрати інтересу та зменшення мотивації у студентів. Як

наслідок – погіршення якості отриманих знань та нестача навичок для ефективного професійного життя в майбутньому. Крім того, слід враховувати й ті фактори, на які здобувачі освіти або викладачі не можуть вплинути – повітряні тривоги, обстріли; нестабільні графіки виконання світла, відсутність інтернет-зв'язку та ін. [2].

Беручи до уваги більш старше покоління викладачів, можна припустити, що не всі освітяни готові до використання новітніх технологій. У більшості викладачів, які звикли до традиційних методик і форм навчання, виникають труднощі з використання інноваційних технологій, які базуються на застосуванні цифрових засобів.

Враховуючи перераховані недоліки, які має дистанційна форма освіти, ми визначили способи їх усунення. Почнемо з певних ресурсів та платформ, які б допомагали студентам краще засвоювати новий матеріал та займатися самоосвітою.

Coursera – всесвітня платформа онлайн-навчання, на якій усі охочі зможуть пройти безліч курсів. Викладачам платформа допоможе доповнити основні освітні програми, а для студентів стане додатковим джерелом знань [2].

Не менш корисним є Moodle – безкоштовне програмне забезпечення, система управління навчанням, що забезпечує платформу для електронного навчання і значною мірою допомагає викладачам у концептуалізації різних курсів, структур курсів і навчальних планів, полегшуючи таким чином взаємодію зі студентами [3].

Доволі відома платформа «На Урок» – український онлайн-портал для вчителів та учнів. На цій платформі вчителі можуть публікувати авторські матеріали, а в свою чергу учні мають змогу проходити інтерактивні завдання для контролю знань та засвоювати вже вивчений матеріал [4].

Порівнюючи можливості кожного із сервісів, власну перевагу ми віддаємо Discord`у – аналогу Zoom`у. Технічні та дидактичні можливості цього сервісу дають змогу самостійно знайти будь-який сервер для навчання або створити власний для проведення заняття з викладачем.

До шляхів покращення організації дистанційного освітнього процесу можна віднести таке:

- проведення занять в асинхронному режимі;
- надання психологічної допомоги;

- включення інтерактивних елементів у навчальний процес;
- забезпечення академічної доброчесності.

Викладачам хотілося б порадити:

- шукати альтернативи звичайним тестовим завданням;
- давати зворотний зв'язок учням, які найбільше потребують детальних роз'яснень;
- не обмежувати здобувачів освіти у часі або давати більше часу на виконання завдань.

Здобувачам освіти слід:

- не зловживати відсутністю світла або технічними проблемами (наприклад, навмисно робити вигляд, що техніка не працює);
- виконувати всі завдання вчасно і сумлінно;
- займатися самоосвітою (шукати додатковий матеріал).

Підсумовуючи все вищезазначене, можна сказати, що відсутність офлайн-навчання значно впливає на здобувачів освіти і на викладачів. Перші втрачають мотивацію і бажання навчатися, другі – сильніше втомлюються від занять. Система освіти України зазнала значної шкоди через пандемію та війну. Відтепер навчання проходить «за можливості», а не за розкладом. Звісно, поки бойові дії не закінчилися, дуже ризиково повертатися до освітніх закладів, але повернення дітей до навчання є критично важливим кроком у відновленні нормального життя після війни та змін, спричинених COVID-19, тому ми сподіваємося, що як тільки закінчиться війна, здобувачі освіти зможуть відразу повернутися до нормального формату навчання.

Список використаних джерел

1. Distance learning during the war in Ukraine: Experience of internal medicine department (organisation and challenges). URL: <https://art-of-medicine.ifnmu.edu.ua/index.php/aom/article/view/821> (дата звернення: 10.05.2023).

2. Coursera – навчайтесь без обмежень. URL: <https://www.coursera.org/articles/what-is-coursera> (дата звернення: 10.05.2023).

3. What is MOODLE? What are Online Learning Managements Systems? URL: <https://www.distancelearningportal.com/articles/161/what-is-moodle-what-are-online-learning-managements-systems.html> (дата звернення: 10.05.2023).

4. Освітній проєкт «На урок». URL: <https://naurok.com.ua/> (дата звернення: 10.05.2023).

Сташук Віталій Олегович,
слухач 6-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ

Зброя є тим елементом, який на всіх етапах розвитку суспільства постійно привертав увагу оточення, а наслідки використання останньої ще більше викликали цікавість. Зброя як така для людини – це фактор підвищення або ж посилення фізичної сили. Також зброю визнають одним із ключових рушійних сил прогресу людства. До повномасштабного вторгнення сусідньої країни на нашу територію, як і в цілому світі в розвиненому суспільстві, використання та застосування зброї не є буденною справою для наших громадян. Проте обґрунтовано, що на законодавчому рівні так чітко регулюються всі питання, які пов'язані із застосуванням, використанням, зберіганням тощо вогнепальної зброї.

Основний Закон України, Конституція України, у статті 27 чітко регулює та встановлює норму щодо гарантованого права на захист життя та здоров'я або ж життя інших людей від протиправного посягання [1, с. 7]. Але варто зазначити, що процедура та порядок щодо належного регулювання вищезазначеного нами права все ж лишається відкритим.

Розглядаючи історичні аспекти розвитку та становлення інституту використання зброї у кожній окремій країні, варто зазначити, що всі вони матимуть відмінності. Від початку зародження зброї як такої кожна держава встановлювала своє власне ставлення до вказаного інституту. Так, одна держава характеризувалась повною забороною щодо використання вогнепальної зброї, у іншій же країні можемо спостерігати введення норми, яка встановлювала б обов'язкове володіння зброєю.

На сьогодні в Україні регулювання обігу зброї здійснюється підзаконними нормативно-правовими актами. Проте низка науковців та дослідників обґрунтовують важливість щодо створення відповідного механізму регулювання обігу зброї, і відповідно ухвалення відповідного Закону, який повною мірою регулював би такий обіг [2, с. 86–87].

Багато складнощів у вказану процедуру вносить неоднозначне розуміння поняття «зброя». Одні дослідники зазначають, що

зброя – це саме предмети, які і були виготовлені з метою ураження живої цілі. Інші ж науковці надають перевагу тлумачити зброю як предмет, який за своїми властивостями здатний спричинити несприятливі наслідки.

Варто зазначити, що переважна більшість науковців та дослідників у цій сфері все ж таки сходяться на думці, що нормативне закріплення обігу зброї є необхідним рішенням, яке має бути ухвалене найближчим часом. Отже, справедливо буде зазначити, що увага до регулювання обігу зброї є досить великою. У період з 2021 до 2022 року було ухвалено низку нормативно-правових актів, що напряду були присвячені регулюванню питань щодо відносин між цивільним населенням та зброєю. Проте в ухвалених нормативно-правових актах містилася низка розбіжностей, а подекуди і суперечностей, що дуже негативно впливає на належне функціонування вказаного інституту.

На відміну від законопроектів «Про цивільну зброю та боеприпаси» (№ 4335-1 від 24 листопада 2020 року) та «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» (№ 5708-1 від 13 липня 2021 року), зміст законопроекту «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (№ 5708 від 25 червня 2021 року) суттєво розширює категорію короткоствольної вогнепальної зброї [3, с. 2]. Якщо до довгоствольної у законопроекті «Про цивільну зброю та боеприпаси» (№ 4335-1 від 24 листопада 2020 року) віднесена така, довжина ствола якої перевищує 200 мм та загальна довжина якої з прикладом становить не менше 700 мм, то в законопроекті «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (№ 5708 від 25 червня 2021 року) йдеться про аналогічну довжину ствола, але загальну довжину не менше 800 мм. Для порівняння, у альтернативному йому проекті Закону «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» (№ 5708-1 від 13 липня 2021 року) взагалі під довгоствольною мається на увазі вогнепальна зброя, довжина ствола якої перевищує 195 мм та загальна довжина якої з прикладом становить не менше 600 мм. Така тенденція набуває особливого значення з огляду на плановані відмінності в регулюванні обігу короткоствольної та довгоствольної вогнепальної зброї [4, с. 5].

Таким чином, війна в Україні цілком обґрунтовано зумовила значне збільшення зброї, яка перебуває у вільному доступі. Вищевказане збільшення зброї, а також підвищення криміногенної обстановки цілком обґрунтовано обумовлюють ухвалення Закону України, який би належно закріпив адміністративно-правове регулювання обігу зброї в Україні.

Надзвичайно негативним є те, що на науковому рівні погляди науковців щодо визначення засад правового регулювання обігу зброї є досить протилежними.

Окремої уваги для подальших досліджень заслуговує проблема визначення єдиних стандартів щодо класифікації цивільної вогнепальної зброї. Всі наявні законопроекти потребують суттєвого доопрацювання і з подальшим науковим та громадським обговоренням, адже результат ухвалення Закону України, присвяченого врегулюванню обігу вогнепальної зброї, не може бути самоціллю.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 01.05.2023).
2. Белінський Ю. Є. Поняття «зброя» та його нормативне визначення. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 188–191.
3. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону від 23 лютого 2022 року № 5708. *Відомості Верховної Ради України*. 2022.
4. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ Міністерства внутрішніх справ від 21.08.1998 року № 622. *Відомості Верховної Ради України*. 1998.

Ткаченко Дмитро Миколайович,

слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗБОРІВ, МІТИНГІВ, ВУЛИЧНИХ ПОХОДІВ І ДЕМОНСТРАЦІЙ

На сьогодні громадяни України намагаються відстояти та захистити власні права за допомогою проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Причиною цього є певна політична криза в країні, відстоювання порушених прав та інші вагомі причини. Негативними виявами таких зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій є дестабілізація діяльності публічних органів влади та установ, порушення публічного порядку і безпеки, нівелювання демократичних цінностей. Саме тому потребує ефективного функціонування механізм держави проти зловживання громадянами своїми правами на організацію та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.

Конституція України передбачає право громадян на проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій у статті 39: Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї та проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлювати суд відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [1].

Стаття 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, зокрема право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави [2].

Також ст. 315 Цивільного кодексу України передбачає право на мирні зібрання. Так, фізичні особи мають право вільно збиратися на мирні збори, конференції, засідання, фестивалі тощо. Обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання може встановлюватися судом відповідно до закону [3].

Найбільшою проблемою статті 185-1 КУпАП є саме строки повідомлення про проведення масового заходу. Конституційний Суд України дотримується позиції, що саме строки повідомлення про проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій повинні бути «в розумних межах», водночас не надаючи ніякої конкретики. Розумні строки – строки, які є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та ухвалення процесуальних рішень.

Варто зазначити, що питання завчасного повідомлення про проведення масових зібрань неодноразово ставало предметом розгляду Європейським судом з прав людини, який констатував відсутність належного законодавчого регулювання зазначеного питання національним законодавством України [4, с. 33].

Прикладом такого неналежного регулювання можна назвати рішення справи № 725/6114/18 Першотравневого районного суду м. Чернівці 15.11.2018 року. У цьому провадженні була спроба притягнення до адміністративної відповідальності громадянина м. Чернівці за порушення встановленого порядку проведення зборів, а саме завчасно не повідомив органи виконавчої влади Чернівецької міської ради, чим вчинив правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 185-1 КУпАП. Суд виніс рішення у справі про адміністративне правопорушення стосовно громадянина, за ч. 1 ст. 185-1 КУпАП – закрити за відсутністю події і складу адміністративного правопорушення [5]. Це рішення є яскравим прикладом недоопрацювання цієї статті, оскільки неможливо було визначити своєчасність подання повідомлення громадянином про проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.

Отже, на сьогодні організатори зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій використовують прогалини та недоопрацю-

вання в законодавстві України. Користуючись цим, вони ускладнюють можливість притягнення їх до адміністративної відповідальності згідно зі статтею 185-1 КУпАП.

Національне законодавство визначає, що повідомлення про мирне зібрання повинно бути зроблено завчасно і на сьогодні відсутній мінімально визначений такий термін, що також ускладнює застосування норми статті 185-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

З часом проблема щодо реалізації права на мирні зібрання стає більш складною, саме тому потрібно вносити зміни до норми статті 185-1 КУпАП для комплексного її вирішення. Без сумніву, найпростішим варіантом є взагалі скасувати норму статті 185-1 КУпАП. Проте потрібно передивитися та доповнити статтю чітко визначеним мінімальним терміном подачі повідомлення до органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, хоча це є складнішим варіантом для її впровадження та реалізації.

Іншим варіантом вирішення цього проблемного питання є ухвалення нового закону, що врегулює суспільні відносини у сфері реалізації права на мирні зібрання. Під час написання нового нормативно-правового акта необхідно чітко передбачити і поєднати види зібрань та класифікацію суб'єктів, що будуть забезпечувати проведення заходу.

Крім того, під час створення проекту нового закону необхідно враховувати особливості форм мирних зібрань, їх масовість, місце, час проведення тощо, оскільки це питання потребує законодавчого врегулювання.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 15.05.2023).

3. Цивільний кодекс України : Закон України № 435-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

4. Логвиненко Б. Проблеми питання адміністративної відповідальності за порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. *Law. State. Technology*. 2021. № 2. С. 31–35.

5. Ухвала у справі № 725/6114/18 (провадження 3/725/3755/18) [2018]. Першотравневий районний суду міста Чернівці. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77901416> (дата звернення: 15.05.2023).

Ткаченко Микола Геннадійович,

слухач 5-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Адміністративні послуги є провідним засобом реалізації прав громадян у сфері виконавчої влади, оскільки переважна більшість справ, які вирішуються органами державного управління, ініціюються самими громадянами і стосуються їх суб'єктивних прав.

Саме тому питання оптимального правового регулювання порядку надання адміністративних послуг у Центрі надання адміністративних послуг є надзвичайно актуальним з метою запобігання порушення прав і свобод громадянина [1, с. 225].

Проблеми надання Центром надання адміністративних послуг повного спектра найбільш затребуваних громадянами адміністративних послуг зумовлені незадовільною реалізацією положень чинного законодавства щодо передачі повноважень окремими центральними органами виконавчої влади та неготовністю органів місцевого самоврядування та місцевої державної влади адміністрацій для виконання делегованих їм повноважень.

Актуальними проблемами діяльності Центру надання адміністративних послуг є також:

- неналежне облаштування приміщень низки центрів надання адміністративних послуг (мала площа приміщень, розташування в незручній для мешканців частині міста, відсутність пандусів для осіб з інвалідністю тощо);

- недостатня кількість центрів надання адміністративних послуг у великих містах для забезпечення належної доступності адміністративних послуг;

- неналежна якість інформаційно-технологічних карт у низці центрів надання адміністративних послуг;

– неможливість отримання супутніх послуг (ламінування, ксерокопіювання, банківські послуги, виготовлення документів, фотозйомка, продаж канцтоварів) у приміщеннях більшості центрів надання адміністративних послуг;

– низький рівень впровадження електронних сервісів у центрах надання адміністративних послуг.

Серед чинників, важливих для вирішення цих проблем у найближчій перспективі, слід назвати: підвищення професійного рівня та політичної відповідальності голів місцевих державних адміністрацій та голів органів місцевого самоврядування, моніторинг ефективності забезпечення адміністративних послуг, адаптації мережі центрів надання адміністративних послуг до потреб об'єднаних територіальних громад.

Практика показує, що забезпечення ефективного функціонування центрів надання адміністративних послуг значною мірою залежить від зацікавленості та активної позиції керівників місцевих органів влади.

Зокрема, від фінансування діяльності центрів надання адміністративних послуг, кадрового забезпечення апарату, налагодження конструктивної взаємодії центрів надання адміністративних послуг з територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, а також впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в їх рішення [2, с. 72].

Отже, можна зробити висновок, що для вирішення вищезначених проблем та для підвищення якості надання адміністративних послуг необхідно:

– спростити та вдосконалити систему надання адміністративних послуг;

– забезпечити надання адміністративних послуг у встановлені законодавством строки;

– зробити їх доступними, тобто наближення адміністративного органу з надання адміністративних послуг до отримувачів послуг, можливість вільного доступу до пересування адміністративного органу, безперешкодне отримання бланків та інших бланків, необхідних для звернення за адміністративною послугою;

– зробити процес надання адміністративних послуг відкритим, щоб кожен громадянин мав можливість вільно отримати інформацію для отримання адміністративних послуг на офіційних

сайтах чи буклетах. Наявність інформації про порядок надання адміністративної послуги, обґрунтування її вартості.

Список використаних джерел

1. Федоріщев С. С. Особливості діяльності центрів надання адміністративних послуг у місті Вінниці. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса : Гельветика, 2020. Вип. 86. С. 223–228.

2. Буханевич О. М. Проблеми надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 14. Т. 1. С. 71–73.

Федорова Юлія Євгенівна,

курсантка 3-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби;

Рибкало Микола Миколайович,

кандидат наук з державного управління, доцент

Академії Державної пенітенціарної служби

ПРАВОВИЙ ТА ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОЛОГІЇ У ЄВРОСОЮЗІ

Екологічні проблеми в країнах Євросоюзу протягом останніх десятиліть мають тенденцію до зростання. Вони передусім обумовлені необхідністю збереження лісів, нестачею чистої питної води (Центральна та Південна Європа), помітно погіршився стан прибережних екосистем та акваторій, особливо в Північній Європі, а також у країнах Середземномор'я. Наявні негативні екологічні вияви в Євросоюзі змушують замислитися над такими складними завданням, як формування ефективного правового та інституційного механізму, метою якого є захист і покращення якості довкілля, охорона здоров'я людини, розумне та раціональне використання природних ресурсів, міжнародне співробітництво з вироблення заходів, спрямованих на вирішення як регіональних, так і загальносвітових екологічних проблем.

У Євросоюзі створена й функціонує система правових норм щодо захисту та охорони навколишнього середовища, які містяться в установчих договорах та актах вторинного права. Так Римський договір (1957 р.) запровадив певні обмеження з імпорту та експорту окремих видів товарів для екологічної безпеки в регіоні; Маастрихтський договір (1992 р.) містить три додатки з екологічних питань; Амстердамський договір (1997 р.) інтегру-

вав завдання з охорони довкілля в усі сектори внутрішньої політики Євросоюзу; Лісабонський договір (2007 р.) визначив ключові напрями протидії зміни клімату; у Єдиному європейському акті (1986 р.) є підрозділ «Довкілля», яким встановлено спільні принципи діяльності Євросоюзу з охорони природного середовища та сформульовано критерії щодо розробки програм дій у зазначеній сфері; Директива 90/313/ЄЕС (1990 р.) має на меті забезпечити свободу доступу та розповсюдження інформації про екологічний стан через органи влади країн-членів та інше.

Для досягання цілей та завдань у сфері охорони навколишнього середовища Євросоюз створив певний інституційно-правовий механізм, який досить ефективно сприяє нормалізації стану екології в Європі. Складовими останнього є програма «LIFE» (1992 р.) з фінансування проєктів у сфері охорони навколишнього середовища. В ній реалізовано завдання, пов'язані із збереженням природи та біорізноманіття, пом'якшення змін клімату та переходу до альтернативних джерел енергії. Нині програма профінансувала понад 5 600 природоохоронних проєктів у Євросоюзі та за його межами. Функціонує схема EMAS (Управління навколишнім середовищем і аудит, 1993 р.). Правовою основою її є Регламент (ЄС) № 1221/2009, який врегульовує проблеми, що можуть виникнути в ході реалізації екологічної політики й екологічних програм, визначається порядок проведення аудиту, забезпечення вільного доступу населення до екологічної інформації підприємств. Європейський реєстр викидів та перенесення небезпечних речовин (PRTR) містить у собі національну чи регіональну базу екологічної інформації та опис потенційно шкідливих речовин, що викидаються в атмосферу, воду, ґрунт або транспортуються з підприємств для оброблення й утилізації. Основа цього реєстру полягає в покращенні доступу громадськості до інформації про стан довкілля. Слід окремо згадати й про екологічні мита та податки, що відіграють роль фіскальних інструментів, за допомогою яких підвищується ефективність екологічних заходів.

Важливе значення у вирішенні проблем у сфері охорони навколишнього середовища мають інститути та органи (агенції) Євросоюзу, а саме:

– Європейська комісія є провідним учасником процесу вибудовування екологічного механізму Євросоюзу. На неї покладається завдання щодо впровадження державами-членами нормативних приписів Євросоюзу в національні законодавства. У складі Європейської комісії існує орган «Генеральний Директорат з питань довкілля», який розробляє підвалини правової політики Євросоюзу щодо вирішення екологічних проблем;

– Європейський парламент містить у своїй структурі Комітет з навколишнього середовища, охорони здоров'я і політики споживачів, на який покладається виконання таких завдань: охорона повітря, ґрунтів і води; протидія зміні клімату; охорона фауни та середовища її існування; забезпечення належної реалізації норм міжнародного морського права в напрямі збереження його екосистеми; створення та дотримання стандартів з перероблення промислових та побутових відходів та інше. Цей орган також уповноважений розробляти правові акти у сфері охорони навколишнього середовища;

– Омбудсмен Європейського Союзу уповноважений приймати та реагувати на заяви і скарги громадян Євросоюзу з питань, які стосуються охорони довкілля чи порушення державами-членами законодавства у сфері навколишнього середовища або щодо відмови в наданні Європейською комісією інформації про стан природного середовища та умов фінансування й виконання екологічних проєктів;

– Банк Євросоюзу фінансує проєкти, що стосуються охорони навколишнього середовища із врахуванням вимог європейського екологічного права. Банк здійснює свою діяльність за такими напрямками: фінансування програм із збереження навколишнього середовища міст; фінансування програм збереження здоров'я людини; фінансування процесів збереження природи на регіональному рівні;

– Європейське агентство з питань довкілля було створено в 1990 році з метою забезпечення країн-членів об'єктивною та стандартизованою інформацією про стан довкілля. Ключовим його завданням є розробка на основі аналізу результатів екологічної політики держав-членів Євросоюзу нових природоохоронних заходів.

Отже, питання збереження екології залишаються ключовими в діяльності Євросоюзу. З цією метою сформована система екологічного законодавства, норми якого реалізуються на практиці. Активну участь у сфері забезпечення екологічної безпеки на території Євросоюзу відіграють його інститути, органи та агенції.

Циплов Юрій Михайлович,
слухач 5 курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На сьогодні проблема надання адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщеної особи надзвичайно важлива, яка зумовлена збройною агресією російської федерації, що безпосередньо змінило життя цивільного населення. Тактика ведення війни РФ спрямована на знищення цивільного населення, що зумовило велику кількість громадян України змінити своє фактичне місце проживання на більш безпечніше в межах України та звертатись за допомогою до органів виконавчої влади, що в результаті призвело до перенавантаження системи.

Насамперед потрібно визначитись з поняттям статусу внутрішньо переміщеної особи (далі – ВПО) – це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних виявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Україна вже втретє постала перед проблемою внутрішньо переміщених осіб. Перший досвід масового переміщення населення був пов'язаний з аварією на Чорнобильській атомній електростанції у 1986 році, коли понад 116 000 осіб було переселено з радіоактивно забруднених територій. Удруге досвід був спричинений внаслідок анексії російської федерації АР Крим та частини Донецької та Луганської областей. За даними Міністерства соціальної політики станом на 6 червня 2016 року, в Україні взято на облік 1 785 740 внутрішньо переміщених осіб, з них майже 1 млн 100 тисяч – жінки, 700 тисяч –

чоловіки. У третьому випадку кількість ВПО стала значно більшою, за даними Міністерства соціальної політики України, нараховується близько 4,6 млн осіб на жовтень 2022 року, але вони зауважили, що за неофіційними даними, їх може бути значно більше. Україна посідає перше місце в Європі за найбільшою кількістю ВПО [2].

Починаючи з 2014 року і по теперішній час державна влада, а саме законодавча та виконавча гілки влади розпочали розробку і реалізацію низки законів, підзаконних актів та змін до них, а саме: Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 року, Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 року № 204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «Підтримка»» [3].

На відміну від визначення статусу ВПО 2022 року із статусом ВПО 2014 року є те, що внутрішньо переміщені особи не залежно від регіону, з якого вони перемістились, зможуть реалізовувати свої права в повному обсязі, це зазначено в Законі України 2417-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який був ухвалений парламентом 18 липня 2022 року, коли ж раніше законодавство розмежовувало ВПО за фактичним територіальним принципом, де містилося лише дві категорії ВПО:

- які перемістились з тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та м. Севастополя;

- які перемістились з тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях [1].

Допомогу ВПО, які перемістились з тимчасово окупованої території, а також території адміністративно-територіальних одиниць, де проводяться бойові дії та що визначена в переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне со-

ціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися в рамках Програми «Підтримка та структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг. Для отримання допомоги ВПО заповнюється заява, у якій зазначається:

- прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) заявника;
- реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- дата народження;
- відомості про задеклароване/zareєстроване місце проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, звідки перемістилася особа;
- адреса місця, куди перемістилася особа, та контактний номер телефону;
- номер поточного рахунку із спеціальним режимом використання для зарахування допомоги «Підтримка» або номер банківського рахунку (за стандартом IBAN) заявника для виплати допомоги;
- наявність статусу особи з інвалідністю;
- відомості про неповнолітніх дітей, які перемістилися разом із ВПО [4].

Разом із заявою необхідно подати один з документів, що засвідчує особу та підтверджує громадянство України (паспорт громадянина України, свідоцтво про народження дитини або інших документів, що посвідчують особу та підтверджують спеціальний статус заявника). Проблема отримання довідки про взяття на облік ВПО є те, що внаслідок бойових дій значна кількість осіб втратила документи, що посвідчують особу, і через те отримання цієї довідки відтермінується до того часу, коли особа звернеться до Державної міграційної служби з проханням поновити документи, що засвідчують особу як громадянина України.

У зв'язку з розвитком цифрових технологій та у результаті створення застосунку «Дія» 19 квітня 2022 року було створено послугу з реєстрації ВПО та отримання матеріальної допомоги на

проживання. Однак ця послуга в перші місяці працювала не коректно та обробка заяв проходила в дуже довгі строки, чим виявилася не дуже ефективною та уповільнила процес отримання статусу ВПО. Також у цьому застосунку громадянин має змогу лише отримати довідку, але зняття з реєстрації чи зміна адреси реєстрації ВПО не передбачена і в цьому випадку громадянам України довелося звертатися до управління соціального захисту населення та писати власноруч заяву і копіювати документи, що спричинило перенавантаженість цього органу виконавчої влади [5].

Органи державної влади, які вирішували питання реєстрації ВПО, виявилися не компетентними в питанні реєстрації, адже деякі не мали єдиної інструкції дій та налагодженої системи взаємодії, що спричинило чимало проблем у реалізації законних прав громадян України.

На нашу думку, для того, щоб налагодити ефективну роботу в реалізації прав і свобод ВПО, потрібно:

- додати до застосунку «Дія» окрему послугу, що надає змогу зняти з реєстрації чи змінити адресу реєстрації ВПО, тим самим розвантажити органи, уповноважені вирішувати питання з реалізації захисту прав і свобод ВПО;

- через те, що в Україні не налагоджений процес перевірки ВПО за місцем їх реєстрації, пропонуємо створити комісії перевірок на базі органів, які уповноважені вирішувати питання з реалізації захисту прав і свобод ВПО, що відстежували б фактичне перебування ВПО та слідкували, як виконується норма законодавства стосовно інформування державних органів про переміщення цих осіб;

- відобразити в законодавчих актах норми, що регулюють питання незаконного отримання довідки ВПО та недодержання обов'язків ВПО (незаконне отримання матеріальної допомоги) та неповідомлення державних органів про виїзд за кордон (адже при цьому статус ВПО автоматично скасовується), тому що на сьогодні це питання не регулюється законодавством.

Отже, на час дії воєнного стану в Україні існує певна кількість проблем щодо надання адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб, а саме потребують збалансованої

роботи електронних застосунків та компетентних державних органів, які надають державні, в тому числі адміністративні послуги. Також здійснення законодавчого відображення певної кількості питань для зменшення недоброчесних дій з боку ВПО.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. №1706-VII. Дата оновлення: 29.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 08.05.2023).

2. Смалья В. В. Велике переселення: скільки справді в Україні внутрішньо переміщених осіб : вебсайт Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/velyke-pereselennya-skilky-naspravdi-v-ukraini-vpo-ua/> (дата звернення: 08.05.2023).

3. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам у рамках Програми «Підтримка» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. № 204-2022-р. Дата оновлення: 11.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 08.05.2023).

4. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332-2022-п. Дата оновлення: 20.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.05.2023).

5. Про облік внутрішньо переміщених осіб : постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 509. Дата оновлення: 14.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.05.2023).

Чебоненко Станіслав Олегович,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін
Академії Державної пенітенціарної служби

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ АБО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК, ДО ЗВІЛЬНЕННЯ

Підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення потребує від персоналу установ виконання покарань знань та вмінь не лише

у сфері вирішення питань, що пов'язані з оформленням (поновленням) особистих документів, взаємодії з суб'єктами соціального патронажу для вирішення питань побутового влаштування та працевлаштування засуджених після звільнення [5]. Водночас Програмою диференційованого виховного впливу «Підготовка до звільнення» передбачено, що персонал соціально-виховної та психологічної служби має здійснювати такі заходи, як: «... надання психологічної допомоги засудженим; допомога у відновленні та підтримці засудженими позитивних соціально корисних зв'язків; формування в засуджених здорового способу життя та турботи про власне здоров'я, засад просоціальної поведінки, усвідомлення важливості побудови позитивної життєвої перспективи та планів, мотивації до якісних змін у житті; розвиток у засуджених знань, умінь та навичок для проживання у суспільстві, зокрема навичок самообслуговування, гігієни, трудових та професійних навичок і умінь, фінансової грамотності, знання власних прав і обов'язків та вміння їх застосовувати» [4].

Усе вищевикладене обумовлює необхідність використання в освітньому процесі комплексу методик, які б дозволяли розвинути в майбутніх працівників Державної кримінально-виконавчої служби України готовність до роботи з різними категоріями осіб, у яких відповідно до статті 152 Кримінально-виконавчого кодексу України є підстави звільнення від відбування покарання.

Так, І. Моначин та Т. Попик зазначають, що «Психологічна готовність – це виявлення суті властивостей і стану особистості. Готовність – це не лише властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності особистості, міра її професійної здібності. Психологічна готовність містить у собі, з однієї сторони, запас професійних знань, умінь і навичок; з іншої – риси особистості: переконання, здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увага, спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій» [3, с. 351].

Ураховуючи підходи науковців до формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, під час викладання навчальної дисципліни «Пенітенціарна педагогіка» курсанти залучаються до вирішення ситуаційних задач, в основу вирішення

яких покладено застосування знань та напрацювання вмій і навичок виділяти криміногенні потреби засуджених, оцінювати ризик скоєння повторного кримінального правопорушення засудженими до позбавлення волі відповідно до методичних рекомендацій, підготовлених Міністерством юстиції України [2], та формулювати конкретні педагогічні цілі з метою їх вирішення. При цьому використовуються різні методи інтерактивного навчання: метод вправлення, коли курсанти вчаться застосовувати напрацьовані алгоритми визначення криміногенних потреб засудженого через чисельне повторення певних дій; проблемний метод, коли курсантам доводиться прогнозувати розвиток ситуацій після звільнення засудженого, у випадку, якщо не були враховані обставини, що можуть мати вплив на подальшу десоціалізацію звільненого; метод демонстрації, який дозволяє викладачу зосереджувати увагу курсантів на послідовності використання тих або інших процедур, які сприяють досягненню поставлених цілей у роботі із засудженими; метод дискусії, який налаштовує курсантів на вміння аргументовано давати пояснення, наводити приклади, відстоювати власну позицію; метод аналізу історій та ситуацій, що привчає логічно мислити, знаходити причинно-наслідкові зв'язки між об'єктивними зовнішніми обставинами та суб'єктивною поведінкою особи; метод роботи в групі привчає курсантів до активної взаємодії, врахування думки інших, прийняття виважених рішень.

Наявність професійних знань та вмій є одним з головних показників готовності курсантів до діяльності, що пов'язана з підготовкою осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення. Водночас важливим аспектом у роботі пенітенціарного персоналу є сприяння у розвитку життєвих навичок у осіб, які звільняються з місць позбавлення волі, до яких можна віднести безконфліктне спілкування з друзями та рідними, самоконтроль емоцій та почуттів, збереження здоров'я та подолання алкогольної або наркотичної залежності тощо.

Треба вказати на те, що в підготовці курсантів до роботи із особами, які звільняються з місць позбавлення волі, значну роль відіграють навчальні матеріали, підготовлені в межах міжнародного проекту «Супровід урядових реформ в Україні»

(SURGe). У підготовленому в межах проекту методичному посібнику [1] вміщено вісім модулів (Життя після звільнення: важливі навички; Емоції та почуття; Ефективне спілкування; Сім'я та стосунки; Житло, навчання та працевлаштування; Збереження та зміцнення здоров'я; Зменшення шкоди від вживання ПАР; Цілепокладання та позитивна життєва перспектива). Ці модулі розкривають такі поняття, як «стигма», «самостигматизація», «дискримінація», ознайомлюють з пріоритетами планування, формують навички реагування на подразнення та контроль вияву негативних емоцій, ефективного спілкування та вміння будувати стосунки, сприяють усвідомленню важливості набуття професії і працевлаштування, розвивають розуміння здорового способу життя, ознайомлюють з підходами до реабілітації від залежностей тощо.

Таким чином, можна зробити висновок, що ознайомлення курсантів з такого роду матеріалами та засвоєння ними раціональних та ефективних форм, методів та прийомів роботи з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення дозволяє формувати готовність до застосування їх у практичній діяльності.

Предметом подальших наукових розвідок стане навчання курсантів використовувати «метод поведінкової терапії» для підвищення зовнішньої та внутрішньої мотивації поведінки засуджених.

Список використаних джерел

1. Життя після звільнення: важливі навички : метод. посіб. до Модуля 1 курсу підготовки засуджених до звільнення / упорядники: Т. Журавель, О. Соловйова, Н. Строева. Київ, 2022. 116 с. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1qcrclJWeHY9t6P1757U3yWdZrMM98Na/9K> (дата звернення: 03.05.2023).

2. Методичні рекомендації щодо проведення оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення засудженими до позбавлення волі : затверджено наказом Міністерства юстиції України від 26.11.2020 р. № 1021-27-20.

3. Моначин І. Л., Попик Т. В. Сутність поняття психологічної готовності до діяльності. *Актуальні задачі сучасних технологій* : матеріали V міжнар. наук.-техн. конф. (м. Тернопіль 17–18 лист. 2016 р.). Тернопіль : Тернопільський нац. техн. ун-тет імені І. Пулюя, 2016. С. 351–352.

4. Положення про програму диференційованого виховного впливу на засуджених «Підготовка до звільнення» : наказ Міністерства юстиції України від 16 травня 2016 року № 1418/5 (із змінами і доповненнями,

внесеними наказом Міністерства юстиції України від 21 грудня 2018 року № 4047/5 та наказом Міністерства юстиції України від 26.05.2021 року № 1858/5).

5. Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : наказ Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 03.04.2018 № 974/5/467/609/280; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 квітня 2018 р. за № 408/31860 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства юстиції № 3479/5/560/2123/729 від 01.10.2021).

Шестак Лілія Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри публічного та приватного права

Національного університету «Чернігівська політехніка»;

Літошко Анна Олексіївна,

студентка гр. АЮ-201 Національного університету

«Чернігівська політехніка»

ЮРИДИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ОЗНАКИ ШТРАФІВ

Слово «штраф» походить з німецького слова «strafe» і означає пеню, кару, грошове стягнення «за вину чи проступок» [1, с. 360]. На сьогодні матеріальна основа штрафів як визначена державою плата за вчинене протиправне діяння зберігається, але поняття штрафу розглядається комплексно, а не лише як вияв каральної санкції. Адже штрафи, які накладаються в порядку адміністративного провадження, мають низку ознак, що дозволяють зрозуміти юридичний зміст та сутність названої санкції:

– штраф є формою застосування адміністративного примусу, який може бути застосований уповноваженим суб'єктом і завжди пов'язується з минулою чи триваючою протиправною поведінкою особи [2, с. 100];

– він спрямований на повне або часткове відшкодування завданої порушником шкоди та впливає на його майновий стан (хоча в тих випадках, коли штраф накладається на батьків неповнолітнього правопорушника, який не має самостійного заробітку

або доходу, штраф не впливає на майновий стан безпосереднього порушника, а лише на матеріальне становище його родини);

- може бути сплачений добровільно або стягуватися у примусовому порядку;

- забезпечує реалізацію відновлювальної функції адміністративного покарання, оскільки відповідні суми зараховуються до Державного бюджету України і мають відшкодувати збитки, завдані правопорушенням;

- стягується незалежно від бажання правопорушника та виконує виховну, регулятивну та каральну роль у процесі притягнення порушника до адміністративної відповідальності. Порушник не може впливати на визначення виду і розміру покарання;

- визначення фактичного розміру штрафу, який стягується з порушника, зазвичай не залежить від рівня його доходів чи інших фінансових можливостей. У випадках фактичної неспроможності сплати штрафу з поважних причин суд може застосувати відстрочку виконання постанови про накладення штрафу строком до одного місяця;

- якщо правопорушення було вчинено кількома особами, то штраф накладається на кожного окремо, а не поділяється між ними. Так досягається практична реалізація принципу індивідуалізації покарання та самостійної відповідальності за вчинене діяння;

- фактична можливість застосування покарання у вигляді штрафу має стримувати особу від вчинення протиправної поведінки [3, с. 56];

- штраф може застосовуватися як до загальних суб'єктів адміністративних правопорушень, так і до спеціальних, у тому числі до неповнолітніх, посадових осіб державних органів, військовослужбовців тощо.

Штрафи є особливими адміністративними стягненнями, які не можуть бути замінені на інші види покарань, у тому числі «відпрацьовані» в натурі або замінені на конфіскацію майна порушника, вартість якого еквівалентна (чи більша) від призначеної суми. Зазвичай сума штрафу визначається у розмірі, кратному неоподатковуваним мінімумам доходів громадян, який з 1997 року в Україні залишається незмінним і становить 17 гривень. У багатьох країнах світу розмір штрафу визначається, виходячи з рівня

неоподатковуваного мінімуму, але там він визначається з розрахунку на рік, а не на місяць і є набагато вищим – від кількох тисяч доларів до кількох десятків тисяч доларів на рік [4, с. 163].

Велика кількість вітчизняних дослідників відзначає неефективність та недоцільність застосування як фінансової одиниці визначення штрафу саме неоподатковуваний мінімум доходів громадян у розмірі 17 гривень. Доречно брати іншу, змінну, а не сталу суму. Тим паче, що визначений на рівні 17 гривень НМДГ не дозволяє визначати рівень доходів правопорушника та встановлювати факт ефективності чи неефективності сплати суми штрафу конкретною особою. Цікавим з цього приводу є досвід інших країн світу. Так, у країнах англо-саксонської системи права розмір штрафних сум визначається у процентному співвідношенні до розміру річного прибутку особи – правопорушника. Відповідно особи, які мають більші статки, сплачують і більші суми штрафів. Таким чином забезпечується принцип індивідуалізації та справедливості покарання.

Вартує уваги і інша думка щодо визначення одиниці обчислення розміру штрафу. Як найбільш зручною сумою, яка не є сталою, можна вважати неоподатковуваний мінімум доходів громадян, що обчислюється в розмірі податкової соціальної пільги, тобто залежить від розміру прожиткового мінімуму працездатної особи, який діє на 01 січня поточного року, тобто він щороку переглядається. Так, з 01.01.2023 року розмір податкової соціальної пільги становить 1 342 грн ($2\ 684 \times 0,5$, де 2 684 – прожитковий мінімум, а податкова соціальна пільга становить його 50 %). Застосування такої змінної одиниці дозволить, по-перше, не вдаватися до постійного переглядання розміру штрафів за конкретні правопорушення, тим паче, що ВРУ не переглядає кожну норму, а обмежується лише тими положеннями, які є найбільш актуальними. По-друге, можна бути впевненим, що сума призначеного покарання буде актуальною [5, с. 63].

Варто також вернути увагу на постійні «порівняння» штрафних сум в Україні та поза її межами. Наприклад, у Німеччині розмір штрафу за керування автомобілем у нетверезому стані (більше 0,5 проміле) становить 500 € [6, с. 247]. В Україні сума штрафу за подібне правопорушення набагато менша і становить до 280 євро

[7]. Але, на нашу думку, порівнювати такі суми недоцільно, щонайменше, з двох причин. По-перше, різниця в середньомісячному доході пересічного німця та українця є різною. І в українця вона, поки що, на жаль, менша. По-друге, в Німеччині стягнення накладається, якщо кількість алкоголю в крові перевищує 0,5 проміле, тоді як в Україні – 0,2. Тобто в Україні правопорушенням вважається менш шкідливе діяння. І, по-третє, в жодній європейській державі сума штрафу не повинна позбавляти особу засобів до існування.

Штрафи сплачуються, як правило, у відповідних банківських установах, хоча частина статей КУпАП передбачає можливість їх стягнення на місці вчинення правопорушення, але виключно в безготівковій формі шляхом перерахування відповідних сум з банківської картки порушника на рахунок держави. Безготівкова форма оплати дозволяє уникати проблем зі зберіганням, транспортуванням та зарахуванням відповідних сум на рахунки установ державних банків.

Загалом сплата штрафу переслідує виховну, каральну мету та має сприяти відшкодуванню збитків, завданої порушенням. Тому застосування цього стягнення може бути ефективним і доцільним, якщо порушник зазнає покарання, яке буде для нього відчутним, значущим, але не позбавить його засобів до існування, а держава зможе отримати належне відшкодування. Крім того, відповідні суми мають надходити до бюджету держави в установлений строк. Нині ці питання врегульовані в положеннях ст. 307 КУАП, відповідно до якої штраф має бути сплачений протягом 15 днів після вручення порушникові постанови про його накладання. Це достатній час для того, щоб можна було реалізувати постанову про накладення штрафу (зібрати відповідну суму, звернутися до банківської установи тощо).

Таким чином, навряд чи можна визначити штраф як другий за суворістю вид покарання [6, с. 248]. Тому доречно переглянути систему адміністративних стягнень, а також передбачити можливість заміни штрафу на інші види покарання (суспільно корисні чи громадські роботи) в тих випадках, коли порушник не має заробітку чи доходу, з якого міг би сплатити відповідну суму штрафу. Але для цього варто розробити методику заміни штрафу на інші види покарань.

Список використаних джерел

1. Энциклопедический юридический словарь / под общ. ред. В. Е. Крутских. 2-е изд. Москва : ИНФРА-М, 1998. 576 с.
2. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
3. Битяк Ю. П. Адміністративне право України: Академічний курс. Харків : Право, 2020. 578 с.
4. Шестак Л. В. Адміністративне право : навч. посіб. Чернігів, 2011. 256 с.
5. Шестак Л. В., Веремієнко С. В. Штраф як вид адміністративного стягнення. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. Чернігів, 2017. №1 (3). URL: <http://stu.cn.ua/uk/home/item/1149-naukoviy-zhurnal-aktualni-problemi-yuridichnoyi-nauki-i-praktiki.html#> (дата звернення: 04.05.2023).
6. Купін А. П. Особливості адміністративних стягнень як каральних адміністративно-правових санкцій. *Проблеми систематизації законодавства України про адміністративні правопорушення* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Сімферополь 7–8 грудня 2016 р.) : у 2-х ч. Ч. 2. Сімферополь, 2016. С. 246–252.
7. Коэффициент средней заработной платы. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average> (дата звернення: 04.05.2023).

Шульжинський Станіслав Михайлович,

студент 1-го курсу Академії Державної пенітенціарної служби

ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНОМУ АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Розпочинаючи розгляд цього питання, важливо сказати про те, що все більшої ваги та поширення набуває європейська концепція належного врядування, яка фактично відображає якісні та кількісні показники правовідносин між суб'єктами публічної адміністрації та фізичними особами (фізичними та юридичними особами) в Україні.

При цьому особливої уваги заслуговують принципи цієї концепції, які становлять її основу.

Крім того, адміністративна реформа, що триває, та відповідні перетворення також потребують оновленого погляду в контексті реалізації цих принципів на території України [1, с. 80].

Входження України до європейського політичного, інформаційного, економічного та правового простору вимагає в діяльності органів публічної адміністрації у стосунках з громадянами дотримуватись служіння їхнім правам та законним інтересам.

При цьому варто зазначити про те, що відносини між громадянами та державною адміністрацією мають ґрунтуватися на суворому обов'язку дотримання пріоритету прав і законних інтересів людини і громадянина.

Належне врядування охоплює відносно широку сферу діяльності органів державної влади від прогнозування та ухвалення політичних рішень, виходячи з інтересів суспільства, до їх реалізації з використанням необхідних матеріальних, фінансових, інформаційних, людських та інших ресурсів [2, с. 170]. Управління можна вважати доцільним, коли під час його реалізації забезпечуються умови для сталого розвитку.

Сталий розвиток відповідає потребам нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Принципи належного врядування містять у собі забезпечення участі в ухваленні рішень та відповідної реакції, відкритості і прозорості, доброчесності та моральної поведінки, ефективності, компетентності і здоровості.

Вони також містять інновації та відкритість до змін, стійкість і довгострокову орієнтацію, а також надійне фінансове управління. Важливими елементами належного управління є повага до прав людини та культурного розмаїття, забезпечення соціальної згуртованості та підзвітності.

Відповідно до цього реалізація принципів належного врядування в адміністративному праві спрямована на забезпечення розвитку суспільства з дотриманням прав людини через функціонування прозорої, компетентної та відповідальної публічної адміністрації як важливого елемента системи публічної влади.

Необхідність широкого використання в Україні принципів належного врядування зумовлена насамперед тим, що на сучасному етапі розвитку європейської правової думки цей комплекс принципів визначається як один із найважливіших елементів (виmog) правила права [3, с. 88].

Стандарти доброго врядування перебувають у прямому зв'язку з основоположними принципами діяльності державних

адміністрацій, є родовими щодо останніх і визначають особливості їх застосування в демократичній державі.

Підсумовуючи вищевикладене, слід сказати, що оновлення суспільного призначення адміністративного права потребує модернізації поглядів на його основні категорії.

У європейському політико-правовому просторі багатовікова політико-правова культура, соціальні цінності, здатність до порозуміння заради загального блага створили умови для формування певних загальних принципів адміністративного права.

У контексті розвитку публічно-сервісної складової державного управління, посилення судового контролю за державним управлінням, інтеграції України в європейський політико-правовий і культурний простір концепція доброго врядування набуває особливої актуальності.

Список використаних джерел

1. Кухарева Г. П. Належне урядування як шлях до становлення дієвої системи публічного управління в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 3. С. 76–83.

2. Світличний О. Принципи належного врядування. *Сучасні тенденції розвитку публічного та приватного права в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конфер. (м. Київ, 23 берез. 2021 р.). Київ, 2021. С. 169–171.

3. Галунька В., Правоторової О. Адміністративне право України: Повний курс : підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. 4-те вид. Херсон : Олді Плюс, 2021. 656 с.

Наукове видання

**КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ
ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали

XI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції

(м. Чернігів, 26 травня 2023 року)

Відповідальні за випуск

М. С. Пузирьов,

Д. В. Кисельов

Редактор літературний

Л. М. Сила

Комп'ютерна верстка і макетування

Л. М. Сила

Підписано до друку 26.06.2023 р. Формат 60×84/16.

Друк різнографія. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 8,95.

Тираж 50 пр. Зам. № 109/23.

Редакційно-видавнича група Академії Державної пенітенціарної служби
14000, м. Чернігів, вул. Гонча, 34.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5378 від 06.07.2017 р.